

Sprawozdanie finansowe za rok 2015 RAIFFEISEN BANK POLSKA S.A.

Zarząd Banku przedstawia sprawozdanie finansowe za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2015 roku

Piotr Czarnecki	Prezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Maciej Bardan	Pierwszy Wiceprezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Jan Czeremcha	Wiceprezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Ryszard Drużyński	Wiceprezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Łukasz Januszewski	Członek Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Marek Patuła	Członek Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Piotr Konieczny	Członek Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Patrycja Zenik-Rychlik	Dyrektor Departamentu Rachunkowości Finansowej i Podatków	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Warszawa, 8 marca 2016 r.

Spis treści

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	5
SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	6
SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	7
ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITAŁACH WŁASNYCH	8
SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	10
NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	12
1. INFORMACJE OGÓLNE	12
2. OPIS ISTOTNYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI	14
2.1. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego	14
2.2. Oświadczenie o zgodności	15
2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych	15
2.4. Ustalenie wyniku finansowego	15
2.4.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek	15
2.4.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	16
2.4.2.1. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji powiązanych z ubezpieczeniami	16
2.4.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	19
2.4.4. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	20
2.4.5. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	20
2.4.6. Inne pozycje wyniku finansowego	20
2.4.6.1. Świadczenia pracownicze	20
2.4.6.2. Przychody z tytułu dywidend	20
2.5. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych	20
2.6. Aktywa finansowe	21
2.6.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21
2.6.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	22
2.6.3. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	22
2.6.4. Pożyczki i należności	23
2.7. Reklasyfikacja aktywów finansowych	24
2.8. Utrata wartości aktywów finansowych	24
2.8.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu	27
2.8.1.1. Ekspozycje podlegające analizie indywidualnej	28
2.8.1.2. Ekspozycje podlegające analizie grupowej	29
2.8.2. Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	32
2.9. Inwestycje w jednostkach zależnych	33
2.10. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu	33
2.11. Pochodne instrumenty finansowe	34
2.11.1. Ujęcie i wycena	34
2.11.2. Wbudowane instrumenty pochodne	35
2.11.3. Rachunkowość zabezpieczeń	35
2.11.3.1. Kryteria	36
2.11.3.2. Zabezpieczenie wartości godziwej	37
2.11.3.3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	37
2.11.3.4. Zaprzestanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń	38
2.12. Zobowiązania finansowe	38
2.13. Zobowiązania warunkowe	39
2.14. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu	40
2.15. Wyłączenie instrumentów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej	41
2.16. Wartości niematerialne	42
2.16.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych	43
2.16.2. Inne wartości niematerialne	44
2.17. Rzeczowe aktywa trwałe	44

Spis treści (cd.)

2.18. Leasing	45
2.19. Środki pieniężne	46
2.20. Rezerwy	46
2.21. Kapitały	47
2.22. Podatek dochodowy	48
2.23. Pozostałe pozycje	49
2.24. Połączenie jednostek gospodarczych	50
2.25. Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów	51
2.25.1. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Bank od 1 stycznia 2015 w zakresie, który dotyczył działalności Banku	51
2.25.2. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank	52
3. ISTOTNE SZACUNKI	66
3.1. Utrata wartości aktywów finansowych	66
3.2. Utrata wartości portfela kredytowego	67
3.3. Metody wyceny instrumentów finansowych	68
3.4. Kalkulacja rezerw	69
3.5. Wartości niematerialne rozpoznane w wyniku połączenia z Polbank EFG – test na utratę wartości ..	69
3.6. Okres użytkowania oraz utrata wartości aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych ..	72
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	73
4. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	73
5. ODPISY NETTO Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	74
6. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	76
7. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ I Z POZYCJI WYMIANY ..	77
8. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	78
8.1. Wynagrodzenia	78
8.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne	78
9. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE	79
10. PODATEK DOCHODOWY	80
11. ZYSK NETTO PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ	82
11.1. Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję	82
11.2. Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję	82
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	83
12. KASA I ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	83
13. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	83
14. POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE I INSTRUMENTY WBUDOWANE	84
14.1. Pochodne instrumenty finansowe	84
15. RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ	86
16. AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	89
17. INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE	89
18. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	91
19. INWESTYCJE W JEDNOSTKACH ZALEŻNYCH	93
20. WARTOŚCI NIEMATERIALNE	94
21. RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	96
22. INNE AKTYWA	98
23. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW I POZOSTAŁYCH MONETARNYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH	99
24. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	100
25. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE	100
26. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	101
27. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	101
28. REZERWY	102
29. KAPITAŁY	103

Spis treści (cd.)

30.	ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE	104
31.	BANK JAKO LEASINGOBIORCA	105
32.	AKTYWA, NA KTÓRYCH USTANOWIONO ZABEZPIECZENIA I O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA	106
33.	SEKURYTYZACJA ORAZ SPRZEDAŻ NALEŻNOŚCI	106
33.1.	<i>Syntetyczna sekurytyzacja portfela kredytów korporacyjnych w Banku .....</i>	<i>106</i>
33.2.	<i>Sprzedaż należności .....</i>	<i>107</i>
34.	DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA	107
35.	INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	108
36.	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH	110
37.	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	110
38.	KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	117
39.	TRANSAKCJE Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI	119
40.	ZDARZENIA PO DACIE SPRAWOZDAWCZEJ	124
	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	126
41.	CHARAKTER I ZAKRES RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INSTRUMENTAMI FINANSOWYMI	126
42.	RYZYKO KREDYTOWE	129
43.	RYZYKO UTRATY PŁYNNOŚCI	152
44.	POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE	154
44.1.	<i>Ryzyko rynkowe .....</i>	<i>154</i>
44.2.	<i>Ryzyko walutowe .....</i>	<i>154</i>
44.3.	<i>Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej .....</i>	<i>157</i>
44.4.	<i>Ryzyko operacyjne .....</i>	<i>162</i>

Rachunek zysków i strat

	<i>Nota</i>	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek		1 634 379	1 864 715
Koszty z tytułu odsetek		-699 488	-780 053
Wynik z tytułu odsetek	4	934 891	1 084 662
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	5	-157 428	-82 388
w tym Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne		35 060	261 712
Przychody z tytułu prowizji i opłat		668 250	668 854
Koszty z tytułu prowizji i opłat		-94 420	-93 741
Wynik z tytułu prowizji i opłat	6	573 830	575 113
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	7	39 625	58 414
Przychody z tytułu dywidend		40 986	43 026
Ogólne koszty administracyjne	8	-1 236 937	-1 234 693
Pozostałe przychody operacyjne	9	33 622	14 504
Pozostałe koszty operacyjne	9	-21 555	-54 150
Zysk brutto		207 034	404 488
Podatek dochodowy	10	-46 959	-90 350
Zysk netto		160 075	314 138
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	11	248 260	243 335
Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	11	645	1 291
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (w szt.)	11	248 260	243 335
Rozwodniony Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	11	645	1 291

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk netto	160 075	314 138
Pozostałe dochody podlegające opodatkowaniu, które mogą być przeniesione do wyniku, w tym:	51 590	-37 262
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne brutto	10 585	-52 419
Podatek dochodowy dotyczący instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne	-2 011	9 960
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży brutto	53 106	6 416
Podatek dochodowy dotyczący aktywów dostępnych do sprzedaży	-10 090	-1 219
Dochody całkowite netto	211 665	276 876

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	Na dzień	Na dzień
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kasa i środki w Banku Centralnym	12	2 703 510	2 683 875
Należności od banków	13	1 204 249	628 385
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	16	12 570 410	361 623
Pochodne instrumenty finansowe	14	562 385	900 213
Inwestycyjne papiery wartościowe	17	3 827 055	12 514 086
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18	33 689 146	34 716 952
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	19	527 582	521 208
Wartości niematerialne	20	535 346	572 218
Rzeczowe aktywa trwałe	21	124 997	156 274
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	10	156 167	213 859
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 173	27 937
Inne aktywa	22	265 683	224 373
Aktywa razem		56 168 703	53 521 003

Zobowiązania i kapitały własne	Nota	Na dzień	Na dzień
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	23	7 935 995	11 242 801
Pochodne instrumenty finansowe	14	1 478 611	1 124 388
Zobowiązania wobec klientów	24	38 754 180	33 764 529
Zobowiązania podporządkowane	25	724 789	320 006
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	26	501 825	501 960
Pozostałe zobowiązania	27	376 372	329 416
Rezerwy	28	149 170	201 807
Zobowiązania razem		49 920 942	47 484 907

Kapitały własne			
	Nota		
Kapitał akcyjny	29	2 256 683	2 256 683
Kapitał zapasowy		2 287 790	2 287 790
Pozostałe kapitały	29	1 018 877	947 287
Wynik z lat ubiegłych i roku bieżącego	29	684 411	544 336
Kapitały własne razem		6 247 761	6 036 096

Zobowiązania i kapitały własne razem		56 168 703	53 521 003
---	--	-------------------	-------------------

Zestawienie zmian w kapitałach własnych

	Nota	Niepodzielony wynik finansowy					Razem
		Kapitał akcyjny	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik finansowy lat ubiegłych	Wynik okresu bieżącego	
Stan na 1 stycznia 2015		2 256 683	2 287 790	947 287	230 198	314 138	6 036 096
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto		0	0	43 016	0	0	43 016
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto		0	0	8 574	0	0	8 574
Zysk netto za bieżący okres		0	0	0	0	160 075	160 075
Dochody całkowite razem		0	0	51 590	0	160 075	211 665
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	0	314 138	-314 138	0
Transakcje z właścicielami		0	0	20 000	-20 000	0	0
Przeniesienie wyniku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego		0	0	20 000	-20 000	0	0
Stan na 31 grudnia 2015	29	2 256 683	2 287 790	1 018 877	524 336	160 075	6 247 761

Zestawienie zmian w kapitałach własnych (cd.)

	Niepodzielony wynik finansowy					
	Kapitał akcyjny	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik finansowy lat ubiegłych	Wynik okresu bieżącego	Razem
Stan na 1 stycznia 2014	2 207 461	2 214 016	944 550	140 850	129 348	5 636 225
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto	0	0	5 197	0	0	5 197
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto	0	0	-42 459	0	0	-42 459
Zysk netto za bieżący okres	0	0	0	0	314 138	314 138
Dochody całkowite razem	0	0	-37 263	0	314 138	276 875
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych	0	0	0	129 348	-129 348	0
Transakcje z właścicielami	49 222	73 774	40 000	-40 000	0	122 996
Emisja akcji	49 222	73 774	0	0	0	122 996
Przeniesienie wyniku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego	0	0	40 000	-40 000	0	0
Stan na 31 grudnia 2014	2 256 683	2 287 790	947 287	230 198	314 138	6 036 096

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna	Nota	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk brutto		207 034	404 488
Korekty o pozycje:		331 008	525 700
Amortyzacja	20,21	126 337	146 238
Utrata wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych		1 126	14 677
Niezrealizowane różnice kursowe		209 636	274 407
(Zysk)/Strata ze zbycia inwestycji oraz składników rzeczowego majątku trwałego		-3 037	12 774
Przeniesienie odsetek i dywidend dotyczących działalności inwestycyjnej i finansowej		-3 054	77 604
Zmiany stanu aktywów i pasywów :		-9 100 681	12 678 045
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	35	-614 240	-359 277
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	35	-12 387 979	8 171 823
Pochodne instrumenty finansowe	35	501 474	146 648
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	35	-99 617	-2 870 463
Inne aktywa		-9 062	41 444
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	35	-2 671 586	2 479 901
Zobowiązania wobec klientów	35	5 559 147	3 909 965
Pozostałe zobowiązania		46 944	-51 001
Rezerwy		-52 637	356
Dywidendy otrzymane		40 986	43 026
Podatek dochodowy zapłacony/otrzymany		-1 537	49 970
Odsetki otrzymane		1 533 920	1 763 122
Odsetki zapłacone		-946 494	-647 469
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		-8 562 639	13 608 233

Noty przedstawione na stronach 12-163 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych (cd.)

Działalność inwestycyjna	Nota	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wpływy z tytułu sprzedaży inwestycyjnych papierów wartościowych		16 258 256	1 429 174
Wpływy z tytułu sprzedaży składników rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych		7 427	2 133
Wydatki z tytułu nabycia inwestycyjnych papierów wartościowych		-7 447 638	-12 157 657
Wydatki z tytułu nabycia akcji w spółkach zależnych		-7 500	-380 550
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych		-68 890	-84 075
Przeptywy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej		8 741 655	-11 190 975
Działalność finansowa			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych		2 782 633	1 044 347
Wydatki z tytułu spłaty zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych		-2 943 394	-3 854 408
Wpływy z emisji papierów dłużnych		0	500 000
Wydatki z tytułu spłaty odsetek od papierów dłużnych		-15 890	0
Wpływy z emisji akcji		0	122 996
Przeptywy środków pieniężnych z działalności finansowej		-176 651	-2 187 065
Zmiana stanu środków pieniężnych netto		2 365	230 193
Środki pieniężne na początek roku	35	2 787 621	2 557 428
Środki pieniężne na koniec roku	35	2 789 986	2 787 621

Noty przedstawione na stronach 12-163 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Noty do sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Niniejsze sprawozdanie finansowe Raiffeisen Bank Polska S.A. zostało sporządzone za rok obrotowy rozpoczynający się w dniu 1 stycznia 2015 roku, a zakończony 31 grudnia 2015 roku.

Jednostką sporządzającą jest **Raiffeisen Bank Polska S.A.** z siedzibą w Warszawie 00-549, ul. Piękna 20 wpisany do polskiego Krajowego Rejestru Sądowego jako Spółka Akcyjna pod numerem KRS0000014540 dalej „Bank”.

Czas działalności Banku jest nieoznaczony.

Bank prowadzi działalność w zakresie bankowości detalicznej, korporacyjnej oraz działalności inwestycyjnej i faktoringowej na terenie Polski, zatrudniając 5 395 osób na koniec 2015 roku oraz 5 569 osób na koniec 2014 roku.

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe powinno być czytane wraz ze sprawozdaniem skonsolidowanym Grupy za rok 2015 w celu uzyskania pełnej informacji na temat sytuacji finansowej, wyników i przepływów pieniężnych Grupy jako całości.

Zarząd Banku dokonał zatwierdzenia sprawozdania finansowego w dniu 8 marca 2016 roku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Skład Zarządu Banku według stanu na 31 grudnia 2015 roku

Piotr Czarnecki	– Prezes Zarządu
Maciej Bardan	– Pierwszy Wiceprezes Zarządu
Jan Czeremcha	– Wiceprezes Zarządu
Ryszard Drużyński	– Wiceprezes Zarządu
Łukasz Januszewski	– Członek Zarządu
Piotr Konieczny	– Członek Zarządu
Marek Patuła	– Członek Zarządu

Skład Rady Nadzorczej Banku według stanu na 31 grudnia 2015 roku

Karl Sevelda	– Przewodniczący Rady Nadzorczej
Martin Grill	– Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Klemens Breuer	– Członek Rady Nadzorczej
Władysław Gołębiowski	– Członek Rady Nadzorczej
Andreas Gschwenter	– Członek Rady Nadzorczej
Peter Lennkh	– Członek Rady Nadzorczej
Selcuk Sari	– Członek Rady Nadzorczej
Herbert Stepic	– Członek Rady Nadzorczej
Johann Strobl	– Członek Rady Nadzorczej

W trakcie roku obrotowego kończącego się 31 grudnia 2015 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Rady Nadzorczej:

- w dniu 31 marca 2015 roku Aris Bogdaneris złożył rezygnację z pełnionej funkcji Członka Rady Nadzorczej,
- w dniu 8 września 2015 roku Andreas Gschwenter został powołany na Członka Rady Nadzorczej Raiffeisen Bank Polska S.A..

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2. Opis istotnych zasad rachunkowości

2.1. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 roku, dane porównawcze zaprezentowano za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku. Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Bank działalności gospodarczej w niezmnieszonej istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia sprawozdawczego.

Sprawozdanie finansowe Banku uwzględnia wymogi wszystkich zatwierdzonych przez Unię Europejską Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz związanych z nimi interpretacji. Zmiany standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 stycznia 2015 roku oraz ich wpływ na sprawozdanie finansowe Banku zostały zaprezentowane w notce 2.25.1 do sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie nie uwzględnia zmian standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską bądź zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu sprawozdawczym (nota 2.25.2 do sprawozdania finansowego).

W okresie objętym sprawozdaniem finansowym Bank nie dokonał istotnych zmian zasad rachunkowości w zakresie wyceny aktywów i pasywów oraz pomiaru wyniku finansowego w stosunku do zasad przyjętych w poprzednim okresie.

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla: instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane przez wynik finansowy oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla kredytów i pożyczek oraz pozostałych zobowiązań finansowych
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych,
- aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.2. Oświadczenie o zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe („sprawozdanie finansowe”) Banku zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i innymi obowiązującymi przepisami prawa.

2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Bank prowadzi działalność (tzw. waluta funkcjonalna). Sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich (zł), który jest walutą funkcjonalną.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Pozycje pieniężne sprawozdania z sytuacji finansowej wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego na dzień sprawozdawczy (tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego).

Wszystkie powstałe różnice kursowe, w tym zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia transakcji ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany, za wyjątkiem różnic kursowych powstałych na instrumentach finansowych dostępnych do sprzedaży, które wykazywane są w pozostałych całkowitych dochodach.

2.4. Ustalenie wyniku finansowego

2.4.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Bank rozpoznaje przychody odsetkowe od aktywów finansowych, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości uzyska korzyści ekonomiczne i kwota przychodu może być wyceniona w wiarygodny sposób.

W rachunku zysków i strat ujmowane są przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy i papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży. W ramach przychodów i kosztów odsetkowych prezentowane są również odsetki od pochodnych instrumentów finansowych, stanowiących pozycję zabezpieczającą w ramach stosowanej przez Bank rachunkowości zabezpieczeń.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji związanych z nimi przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, którą dyskontowane są przyszłe przepływy pieniężne do bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Przy

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

obliczaniu efektywnej stopy procentowej przepływy pieniężne szacowane są przy uwzględnieniu warunków umownych danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie płatności odsetkowe, prowizje i opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, oraz wszelkie inne premie lub dyskonta.

Dla udzielonych oraz otrzymanych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych lub o nieustalonych terminach zmian oprocentowania, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej, prowizje i opłaty otrzymane i zapłacone są rozliczane liniowo.

W przypadku instrumentów finansowych dla których rozpoznano utratę wartości, przychody odsetkowe są naliczane od wartości bieżącej należności (czyli wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość) przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów wyceny utraty wartości.

2.4.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone bezpośrednio związane z powstaniem aktywów lub zobowiązań finansowych są prezentowane w przychodach lub kosztach odsetkowych zgodnie z zasadami opisanymi w notcie 2.4.1 sprawozdania finansowego.

Pozostałe opłaty i prowizje są rozliczane liniowo lub ujmowane jednorazowo w przychodach i kosztach z tytułu prowizji i opłat.

Do prowizji rozliczanych liniowo przez okres życia produktu zaliczane są prowizje i opłaty otrzymane oraz zapłacone dotyczące wystawienia gwarancji i akredytyw.

Prowizje otrzymywane lub płacone z tytułu wykonania określonych usług finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat jednorazowo w momencie wykonania usługi np. prowizje za przelewy, operacje gotówkowe, opłaty związane z obsługą środków pieniężnych.

Prowizje dotyczące kredytów konsorcjalnych organizowanych przez Bank są rozpoznawane w momencie zakończenia procesu aranżacji konsorcjum, pod warunkiem, że Bank nie jest jednym z podmiotów finansujących albo zachowuje część finansowania, przy takiej samej efektywnej stopie procentowej dla porównywalnego ryzyka jak pozostali uczestnicy konsorcjum.

2.4.2.1. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji powiązanych z ubezpieczeniami

Przychody z bancassurance

Bank osiąga przychody z tytułu „bancassurance”, tj. sprzedaży poprzez kanały dystrybucji Banku produktów ubezpieczeniowych. W celu odzwierciedlenia treści ekonomicznej oraz właściwego ujęcia przychodów i kosztów dotyczących oferowanych produktów ubezpieczeniowych, Bank przyjął odrębne zasady prezentacji i

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

rozliczenia opłat uzyskiwanych z tytułu bancassurance w zależności od występowania powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym na rzecz tego samego klienta, bądź braku takiego powiązania. W przypadku wykazania powiązania dwóch lub większej liczby transakcji, kryteria ujmowania przychodu stosuje się łącznie do tych transakcji.

Bezpośrednie powiązanie produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez zakupu produktu łączonego z instrumentem finansowym.

W przypadku braku zaistnienia co najmniej jednego z wymienionych warunków dokonywana jest dalsza analiza powiązania transakcji sprzedaży instrumentu finansowego i ubezpieczenia w oparciu o analizę treści ekonomicznej tych transakcji i przy wykorzystaniu kryteriów takich jak:

- a) stopień sprzedaży produktów łączonych, tj. procentowy udział instrumentów finansowych z ochroną ubezpieczeniową do ilości umów dotyczących instrumentów finansowych w portfelu Banku,
- b) średnie rzeczywiste roczne oprocentowanie poszczególnych instrumentów finansowych w portfelu Banku w podziale na zawierające ochronę ubezpieczeniową (w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Banku, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń) i bez ochrony ubezpieczeniowej (w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Banku),
- c) możliwości przystąpienia do ochrony ubezpieczeniowej bez instrumentu finansowego,
- d) przy braku wymogu Banku zawarcia przez klienta umowy ubezpieczenia do nabywanego przez niego instrumentu finansowego - liczby zbliżonych w zakresie warunków i zasad umów ubezpieczenia zawartych w innych zakładach ubezpieczeń niż zakład ubezpieczeń, którego produkty są oferowane przez Bank łącznie z instrumentem finansowym,
- e) liczby rezygnacji i wysokości zwracanych prowizji – w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Banku, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń,
- f) zakres czynności wykonywanych na rzecz ubezpieczyciela w trakcie trwania umowy ubezpieczenia.

Analizą powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym objęte są również instrumenty finansowe, które nie są oferowane umownie łącznie z umową ubezpieczenia.

Analiza powiązania transakcji sprzedaży produktów ubezpieczeniowych ze sprzedażą instrumentów finansowych dokonywana jest każdorazowo wraz z wprowadzeniem do oferty Banku nowego produktu

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

ubezpieczeniowego, jak również weryfikowana i uaktualniana corocznie dla całego portfela produktów oferowanego przez Bank w celu potwierdzenia treści ekonomicznej tych produktów i związanych z nimi transakcji.

Produkty ubezpieczeniowe niepowiązane z instrumentami finansowymi

Przychody z tytułu produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z produktami kredytowymi oferowanymi przez Bank, ujmowane są w księgach Banku zgodnie z zasadą przewagi treści ekonomicznej nad formą prawną oraz z wykorzystaniem zasady współmierności przychodów i kosztów. W przypadku sprzedaży produktów ubezpieczeniowych, gdzie Bank działa jedynie w roli agenta ubezpieczającego oraz nie ma obowiązku świadczenia dalszych usług bądź wykonywania czynności na rzecz ubezpieczyciela po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, przychody z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych ujmowane są jednorazowo w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polis ubezpieczeniowych.

W przypadku, gdy sprzedaż niepowiązanych produktów ubezpieczeniowych wiąże się z zobowiązaniem Banku do świadczenia dodatkowych usług, innych niż doprowadzenie do zawarcia umowy ubezpieczenia, Bank ujmuje przychody według stopnia zaawansowania usługi i w rezultacie część otrzymanego wynagrodzenia rozliczana jest przez okres, w którym Bank ma obowiązek świadczenia usług wynikających z oferowanego produktu ubezpieczeniowego. Okres ten w znacznej mierze pokrywa się również z okresem, w którym Bank narażony jest na ryzyko zwrotu pobranego wynagrodzenia w przypadku rezygnacji klienta.

W przypadku części produktów klienci zachowują prawo do anulowania ochrony ubezpieczeniowej i zwrotu nadpłaconej składki w dowolnym momencie. Dla takich produktów Bank weryfikuje czy kwotę wynagrodzenia do rozpoznania można oszacować w wiarygodny sposób, a wpływ korzyści ekonomicznych z transakcji jest prawdopodobny oraz dokonuje wiarygodnego szacunku rezerwy na zwroty, czyli kwoty, o którą winna być pomniejszona suma wynagrodzenia do ujęcia, jako racjonalnie pewny przychód. Szacunek rezerwy na zwroty oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

Produkty ubezpieczeniowe powiązane z instrumentami finansowymi

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentami finansowymi rozliczane są według tzw. metody względnej wartości godziwej. Metoda względnej wartości godziwej polega na proporcjonalnej alokacji przychodu z tytułu łącznej transakcji kredytu i sprzedaży ubezpieczenia na następujące elementy: element kredytu, element usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego, element rezerwy na zwroty wynagrodzenia, oraz element dotyczący innych czynności na rzecz ubezpieczyciela w okresie życia polisy ubezpieczeniowej.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bank raz w roku, na datę sprawozdawczą, dokonuje weryfikacji przyjętych parametrów wejściowych oraz kluczowych założeń w modelu bancassurance (poza rezerwami na zwroty, które są szacowane raz na pół roku). Dodatkowo na każdą datę sprawozdawczą Bank dokonuje oceny czy przyjęta polityka ujmowania przychodów i kosztów z bancassurance odpowiada treści ekonomicznej tych prowizji oraz czy istnieje lepsza metoda ich ujmowania.

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentami finansowymi (element kredytowy) rozliczane są metodą efektywnej stopy procentowej przez okres istnienia instrumentu finansowego. Przychody i koszty tego typu prezentowane są odpowiednio w przychodach i kosztach odsetkowych. Element usługi pośrednictwa jest ujmowany jednorazowo w przychodach prowizyjnych. Element dotyczący innych czynności na rzecz ubezpieczyciela jest rozliczany metodą liniową przez okres ochrony ubezpieczeniowej.

2.4.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany

Wynik na aktywach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat i z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmiany wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu, a także zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmiany wartości godziwej instrumentów przeznaczonych do obrotu.

Wynik ten obejmuje także wynik zrealizowany i niezrealizowany na walutowych instrumentach pochodnych, na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową, na instrumentach dłużnych i na instrumentach kapitałowych, a także wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających.

Wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających prezentuje skutki kompensowania zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej wpływające na rachunek zysków i strat, tj. część zabezpieczenia, która jest nieefektywna.

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, powstałe z rewaluacji aktywów i pasywów nominowanych w walutach obcych oraz wynik zrealizowany na transakcjach spot. Rewaluacja przeprowadzana jest na bazie dziennej w odniesieniu do kursu średniego ogłaszanego dla danej waluty przez NBP obowiązującego na dzień sprawozdawczy (zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.3. sprawozdania finansowego).

W wyniku z pozycji wymiany ujmowany jest ponadto komponent walutowy z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS – walutowe swapy stopy procentowej oraz opcje walutowe).

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.4.4. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik z tytułu odpisów netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe powstaje w wyniku zaewidencjonowania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, w tym przede wszystkim ekspozycji kredytowych wobec banków i klientów (por. nota 2.8. sprawozdania finansowego) oraz odzysków ze sprzedaży wierzytelności Banku.

2.4.5. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody dotyczące sprzedaży usług niezwiązanych z podstawową działalnością Banku, jak również przychody z tytułu sprzedaży, likwidacji lub utraty wartości składników majątku trwałego (w tym aktywów przejętych za długi) oraz z tytułu odwrócenia utraty wartości tych składników, rozwiązania odpisów z tytułu pozostałych rezerw oraz przychody z tytułu windykacji wierzytelności Banku.

Pozostałe koszty operacyjne są to głównie koszty windykacji, koszty wynikające z poniesienia straty ze sprzedaży lub likwidacji majątku trwałego (w tym aktywów przejętych za długi) oraz wartości niematerialnych i prawnych, koszty dotyczące kar, grzywien i odszkodowań oraz zawiązania pozostałych rezerw.

2.4.6. Inne pozycje wyniku finansowego

2.4.6.1. Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze zawierają: wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne i ujmowane są jako koszty w momencie ich poniesienia. Bank rozpoznaje zobowiązanie z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych. Zobowiązanie to prezentowane jest w pozycji „Rezerwy”.

2.4.6.2. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

2.5. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych

Ujmowanie transakcji w księgach dla każdej grupy instrumentów finansowych jest dokonywane w dniu rozliczenia transakcji.

Kompensowanie składników aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane w przypadku, gdy Bank posiada ważny i niezależny od przyszłych zdarzeń tytuł prawny do rozliczenia transakcji na bazie kwoty netto. Dodatkowo, jeżeli Bank oraz jej kontrahenci mają intencję do przeprowadzenia kompensaty lub do

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

jednoczesnej realizacji aktywów i zobowiązań finansowych, przy całkowitej eliminacji lub istotnym zmniejszeniu ryzyka kredytowego oraz ryzyka utraty płynności (patrz nota 38 sprawozdania finansowego).

Do długoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych Bank zalicza odpowiednio aktywa i zobowiązania finansowe o terminie zapadalności lub wymagalności powyżej 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego.

2.6. Aktywa finansowe

Bank klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, aktywa dostępne do sprzedaży, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz kredyty, pożyczki i inne należności.

2.6.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje trzy podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, instrumenty finansowe wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu oraz pochodne instrumenty finansowe.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu obejmują aktywa finansowe nabyte w celu odsprzedaży w bliskim terminie, aktywa finansowe będące częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków oraz aktywa będące instrumentami pochodnymi niestanowiącymi kontraktów gwarancji finansowych ani instrumentów zabezpieczających.

Instrumenty finansowe są wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu tylko w przypadku gdy:

- zastosowanie takiej klasyfikacji eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność co do sposobu wyceny lub co do sposobu ujmowania związanych z nimi zysków lub strat (tzw. niedopasowanie księgowe);
- grupa aktywów finansowych jest zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku i zgodnie z przyjętym wewnętrznym systemem raportowania sytuacji tego portfela;
- składnik aktywów finansowych, który jest ujęty łącznie, zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, przy czym wbudowany w ten składnik aktywów finansowych instrument pochodny nie zmienia znacząco wynikających z podstawowej umowy przepływów pieniężnych, a jego wydzielenie jest zabronione.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia, jak również po początkowym ujęciu wycenia się w wartości godziwej. Skutki wyceny i różnice kursowe dotyczące tej wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat i prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

2.6.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące:

- pożyczkami i należnościami,
- aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności,
- aktywami finansowymi wycenianymi do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Aktywa finansowe klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży wyceniane są do wartości godziwej, z wyjątkiem tych aktywów, gdzie wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, które ujmują się w cenie nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Skutki zmiany wartości godziwej, z wyłączeniem odpisów z tytułu utraty wartości, rozpoznawane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów aż do momentu wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej, kiedy skumulowany wynik ujmowany jest w rachunku zysków i strat.

2.6.3. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Bank zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności oraz które nie spełniają definicji pożyczek i należności.

Ze względu na przyjętą politykę Banku i wymogi MSSF UE, która nie zezwala na sprzedaż instrumentów finansowych klasyfikowanych jako utrzymywane do terminu zapadalności, w Banku nie występuje możliwość „zarażenia” portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności w wyniku sprzedaży istotnej części aktywów zakwalifikowanych do tego portfela. Gdyby jednak Bank dokonał takiej sprzedaży, wówczas wszystkie aktywa z tej kategorii są przeklasyfikowane do kategorii aktywów finansowych

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

dostępnych do sprzedaży oraz w okresie następných dwóch lat obrotowych Bank nie może kwalifikować żadnych aktywów finansowych jako utrzymywanych do terminu zapadalności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozliczenia transakcji kupna danego składnika aktywów. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat (do wyniku odsetkowego).

Składnik aktywów finansowych jest wyłączaany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

2.6.4. Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, które nie są notowane na aktywnym rynku, inne niż:

- aktywa finansowe, które Bank zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie (finansowanie udzielone przez Bank klientowi w celu wygenerowania krótkoterminowych zysków; klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu) i te, które Bank zaklasyfikował jako instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu;
- aktywa finansowe wyznaczone przez Bank przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży; lub
- aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty początkowej inwestycji z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu (klasyfikowane są jako dostępne do sprzedaży).

Do kategorii Pożyczek i należności zaliczane są kredyty, pożyczki udzielone bankom oraz klientom włączając skupione wierzytelności oraz inwestycje w nienotowane na aktywnym rynku instrumenty dłużne.

Kredyty i pożyczki są rozpoznawane w momencie wypłaty środków kredytobiorcy.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Po początkowym ujęciu Bank wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności, a także, gdy Bank nie oczekuje dalszych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych.

2.7. Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Bank może przekwalifikować do kategorii pożyczek i należności, jeżeli składnik ten spełnia definicję pożyczek i należności oraz gdy Bank ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego wymagalności, lub do aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli nastąpiła zmiana intencji lub możliwości albo minęły „dwa kolejne lata obrotowe”, o których mowa w notcie 2.6.3. sprawozdania finansowego.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży z określonym terminem wymagalności, uprzednie zyski i straty związane z takim składnikiem, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności, przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem i kwotą umorzeniową amortyzuje się przez pozostały okres do terminu wymagalności składnika aktywów przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta.

Bank może przeklasyfikować aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności.

Składnik aktywów finansowych jest reklasyfikowany według jego wartości godziwej w dniu reklasyfikacji. Zyski lub straty, które zostały ujęte w rachunku zysków i strat do momentu reklasyfikacji, nie podlegają odwróceniu. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu reklasyfikacji uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

2.8. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

O utracie wartości składnika lub grupy aktywów finansowych i stratach poniesionych z tego tytułu mowa jest wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek zajścia wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu w księgach Banku danego składnika aktywów (tzw. zdarzenie powodujące stratę) oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) mają wpływ na dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych przyszłe przepływy pieniężne, które można wiarygodnie oszacować.

Zidentyfikowanie pojedynczego zdarzenia powodującego utratę wartości może nie być możliwe – wówczas utratę wartości będzie determinować łączny efekt kilku zdarzeń. Potencjalne straty oczekiwane w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na prawdopodobieństwo ich wystąpienia, nie są rozpoznawane.

W oparciu o wymogi MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena oraz zalecenia zawarte w Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego, Bank zdefiniował katalog przesłanek utraty wartości dostosowany do profilu działalności Banku.

W zakresie portfela ekspozycji detalicznych Bank zdefiniował następujące przesłanki utraty wartości:

- opóźnienie w spłacie przekraczające 90 dni,
- stwierdzenie wyłudzenia kredytu przez klienta,
- otrzymanie informacji o śmierci kredytobiorcy,
- wypowiedzenie umowy przez Bank,
- kwestionowanie przez kontrahenta istnienia ekspozycji kredytowej na drodze sądowej,
- wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec pożyczkobiorcy,
- pogorszenie wyników analizy scoringowej,
- restrukturyzacja ekspozycji po 90 dniu przeterminowania,
- uzyskanie informacji o problemach finansowych kredytobiorcy.
- blokada limitu dla produktów odnawialnych.

W zakresie portfela ekspozycji korporacyjnych Bank identyfikuje przesłanki utraty wartości przede wszystkim w oparciu o następujące kryteria:

- znaczące trudności finansowe kontrahenta na podstawie negatywnej oceny sytuacji finansowej kontrahenta,
- niedotrzymanie warunków umowy,
- przyznanie kontrahentowi ustępstwa przez bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych kontrahenta, którego w innym wypadku bank by nie udzielił.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Poprzez ustępstwo rozumie się każdą zmianę warunków umowy wobec Klienta doświadczającego problemów finansowych,

- wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej kontrahenta,
- zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na problemy finansowe emitenta,
- uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwie klienta,
- wypowiedzenie umowy,
- znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej,
- kwestionowanie bilansowej ekspozycji kredytowej przez kontrahenta na drodze postępowania sądowego,
- wniosek banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec kontrahenta,
- nieznane miejsca pobytu i nieujawniony majątek kontrahenta,
- obniżenie przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu kontrahenta,
- w makrootoczeniu wystąpiły sygnały mogące mieć negatywny wpływ na ryzyko działalności klienta,
- wystąpiły negatywne wiadomości medialne na temat klienta, inne sygnały, zmiany mogące mieć negatywny wpływ na ryzyko działalności klienta,
- istotna zmiana wartości lub jakości kluczowych zabezpieczeń,
- spadek obrotów przechodzących przez rachunki w Banku,
- dla klientów, którzy zaliczani są do klasy aktywów Instytucje Finansowej - utrata licencji,
- dla klientów, którzy zaliczani są do klasy aktywów rządy i banki centralne – moratorium płatnicze.

Uszczegółowienie przestaniek utraty wartości zostało zawarte w instrukcjach wewnętrznych Banku.

Proces identyfikacji przestaniek utraty wartości dla portfela korporacyjnego wspierany jest przez funkcjonujący w Banku system wczesnego ostrzegania.

Ocena utraty wartości aktywów finansowych odbywa się w ramach procesu analizy indywidualnej oraz analizy grupowej. Analizie indywidualnej podlegają aktywa indywidualnie znaczące określone według kryteriów segmentacji klientów przyjętych przez Bank, oraz wielkości zaangażowania wobec klienta. Analiza grupowa obejmuje natomiast poniższe typy ekspozycji:

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- ekspozycje bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości – ekspozycje poddawane są analizie grupowej pod kątem oszacowania odpisu na poniesione, lecz jeszcze niezidentyfikowane straty (model IBNR),
- ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości indywidualnie nieistotne,
- ekspozycje, dla których w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości.

2.8.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pożyczek i należności lub aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwota odpisu aktualizującego jest równa różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów, a wartością bieżącą szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem nieponiesionych przyszłych strat kredytowych). Do dyskontowania oczekiwanych przepływów pieniężnych wykorzystywana jest co do zasady pierwotna efektywna stopa procentowa kontraktu.

Kalkulacja bieżącej wartości szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przyjętego zabezpieczenia pomniejszone o koszty jego nabycia i sprzedaży, niezależnie od tego, czy zajęcie jest prawdopodobne czy nie.

Po przeprowadzeniu kalkulacji i ustaleniu wysokości odpisu wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona poprzez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości ewidencjonowane są na odrębnych kontach księgowych. Dla celów bilansowych i ustalenia bieżącej wartości księgowej danego składnika aktywów finansowych są one prezentowane łącznie ze składnikami aktywów finansowych, w przypadku których nastąpiła utrata wartości.

Jeżeli w następnym okresie wysokość odpisu z tytułu utraty wartości zmniejszy się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości (np. z poprawą oceny zdolności kredytowej dłużnika), to uprzednio ujęty odpis jest odwracany, a skutki odwrócenia rozpoznawane są w rachunku zysków i strat. Wartość bilansowa składnika aktywów ustalona w wyniku odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości nie może być wyższa niż wartość, która zostałaby określona według zamortyzowanego kosztu w przypadku, gdyby odpis z tytułu utraty wartości nie został rozpoznany.

Należności nieściągalne, przedawnione lub te, w przypadku których Bank podjął decyzję o zaniechaniu windykacji są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty, jej wysokość jest wykazywana w rachunku zysków i strat w pozostałych przychodach operacyjnych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.8.1.1. Ekspozycje podlegające analizie indywidualnej

a) Ekspozycje niedetaliczne

Przesłanki utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych identyfikowane są w ramach standardowego procesu monitorowania portfela kredytowego w zakresie sytuacji finansowej klienta oraz w ramach procesów restrukturyzacji ekspozycji kredytowych wynikających z trudności finansowych klienta.

W przypadku identyfikacji przesłanek utraty wartości kalkulacja odpisów aktualizujących metodą indywidualną polega na porównaniu wartości bilansowej analizowanego zaangażowania kredytowego z wartością oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych do wartości bieżącej pierwotną efektywną stopą procentową kontraktu.

Metoda szacowania przyszłych przepływów pieniężnych oparta jest na określeniu wielkości oczekiwanych przepływów środków pieniężnych wynikających z:

- dobrowolnej spłaty kredytobiorcy,
- realizacji zabezpieczeń.

Odzysk wyznaczany jest w sposób ekspercki w ramach zdefiniowanych przez Bank scenariuszy procesu windykacji oraz założeń związanych z wynikami oceny sytuacji finansowej kredytobiorcy.

W przypadku, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych z dobrowolnych spłat klienta oraz odzysków z zabezpieczeń jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej, wówczas zostaje rozpoznana utrata wartości i zaksięgowany odpis aktualizujący.

Jeżeli w wyniku analizy indywidualnej Bank stwierdzi, że nie wystąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych lub przesłanki wystąpiły, jednak w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości, to włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod kątem utraty wartości, dla których utrata wartości została rozpoznana nie są włączane do oceny grupowej.

b) Ekspozycje detaliczne

Identyfikacja przesłanek utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych dokonywana jest na poziomie klienta w toku cyklicznie przeprowadzanej analizy dotyczącej tych zaangażowań.

W przypadku identyfikacji przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący wyznaczany jest poprzez porównanie wartości bilansowej analizowanego zaangażowania kredytowego z wartością oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych do wartości bieżącej pierwotną efektywną stopą procentową kontraktu.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Przyszłe przepływy pieniężne z ekspozycji zabezpieczonych ustalane są w oparciu o oczekiwane odzyski z zabezpieczeń. W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych brane są pod uwagę szacowane odzyski z ekspozycji.

Utrata wartości zostaje rozpoznana, a odpis aktualizujący zaksięgowany, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej.

Jeżeli przesłanka utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnej nie została rozpoznana, to jest ona włączana do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości.

2.8.1.2. Ekspozycje podlegające analizie grupowej

W podejściu grupowym identyfikowane są grupy aktywów finansowych o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Podział aktywów finansowych na grupy o podobnych cechach ryzyka kredytowego jest przeprowadzany według stosowanego przez Bank systemu segmentacji uwzględniającego: rodzaj produktu, typ klienta, przeterminowanie należności i inne istotne czynniki. Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup aktywów, ponieważ wskazują na możliwości spłaty przez dłużników całości ich zobowiązań zgodnie z warunkami umów dotyczących ocenianych aktywów.

Bank stosuje odrębne modele grupowe dla oceny utraty wartości grup ekspozycji bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości oraz ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości:

a) ekspozycje bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości (IBNR)

W przypadku podejścia grupowego stosowanego do ekspozycji bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości kwota utraty wartości jest wyznaczona z wykorzystaniem parametrów: PD (prawdopodobieństwa niewywiązania się dłużnika ze spłaty zobowiązań) oraz LGD (współczynnika straty z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań). W przypadku ekspozycji wobec przedsiębiorstw zamiast parametru PD stosuje się HDR (historyczne wskaźniki odzwierciedlające odsetek zdarzeń niewywiązania się z zobowiązań w danym okresie czasu).

Parametr PD/HDR estymowany jest metodami statystycznymi w oparciu o obserwowany historycznie (z uwzględnieniem najnowszych obserwacji) odsetek kredytów z utratą wartości dla grup o podobnych cechach ryzyka kredytowego. Dla poszczególnych grup parametr PD jest kalkulowany w horyzoncie czasowym odpowiadającym właściwemu dla danej grupy okresowi ujawnienia strat (LIP).

W celu odzwierciedlenia wysokości straty w momencie zidentyfikowania utraty wartości, Bank wyznacza dla poszczególnych grup ekspozycji parametr LGD.

Poniżej przedstawione są najważniejsze informacje na temat kluczowych założeń i sposobu wyznaczania przez Bank parametrów PD, LIP oraz LGD:

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- parametr PD oraz LIP – ekspozycje detaliczne:

Do estymacji parametru PD wykorzystywana jest najnowsza, dostępna na moment estymacji historia. PD szacowane jest jako średnia z 6-ciu wskaźników wyrażających odsetek ekspozycji, dla których w ciągu okresu odpowiadającemu LIP od daty obserwacji pojawia się przesłanka utraty wartości (średnia ta jest ważona liczbą ekspozycji z daty obserwacji). Parametry PD aktualizowane są z częstotliwością miesięczną.

Parametr LIP dla kredytów detalicznych, przeterminowanych bez utraty wartości został wyznaczony jako średni czas od momentu wystąpienia przeterminowania do wejścia dłużnika w stan utraty wartości. Dla pozostałych kredytów detalicznych, został wyznaczony w oparciu o przeprowadzone analizy ukierunkowane na określenie momentu wystąpienia zdarzenia, w następstwie którego stwierdzono wejście dłużnika w stan utraty wartości. Na 31 grudnia 2015 przyjęty LIP wynosił odpowiednio 9 miesięcy dla portfela kredytów mieszkaniowych oraz 6 miesięcy dla pozostałych kredytów detalicznych.

- parametr PD/HDR oraz LIP – ekspozycje niedetaliczne:

Parametr HDR/PD wykorzystywany w procesie kalkulacji odpisów przypisywany jest na podstawie oceny wiarygodności kredytowej nadanej klientowi w procesie kredytowym. Ocena wiarygodności kredytowej wynika ze skali ratingowej zdefiniowanej w ramach danego systemu/modelu ratingowego, aktualizacja oceny ratingowej odbywa się co kwartał. Parametry HDR/PD przypisane do poszczególnych klas ratingowych aktualizowane są z częstotliwością roczną.

Parametr LIP dla ekspozycji niedetalicznych wynosi 9 miesięcy i uwzględnia okres od wystąpienia zdarzenia powodującego stratę do nadania statusu utraty wartości. Przy jej wyznaczeniu wzięto pod uwagę funkcjonujące procesy związane z monitorowaniem ekspozycji kredytowych klientów niedetalicznych (częstotliwość weryfikacji i raportowania), jak również analizy indywidualne przeprowadzone na próbie danych dotyczące identyfikacji rzeczywistego momentu wystąpienia zdarzenia.

Dla ekspozycji wobec przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych Bank wyznacza parametr HDR w oparciu o wyniki estymacji statystycznej.

Dla pozostałych ekspozycji niedetalicznych, w tym wobec projektów inwestycyjnych, zakładów ubezpieczeń, jednostek sektora publicznego, z uwagi na to, że brak jest reprezentatywnej próby klientów z rozpoznaną utratą wartości identyfikowanych historycznie, parametr PD wyznaczany jest w oparciu o założenia wewnętrznych systemów ratingowych oraz oczekiwań ekspertów dotyczące poziomu oczekiwanej szkodowości.

- parametr LGD – ekspozycje detaliczne:

Podjęcie do przypisywania parametru LGD różni się w podziale na ekspozycje zabezpieczone i niezabezpieczone. Parametr LGD dla ekspozycji zabezpieczonych ma na celu odzwierciedlić stratę na

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

skutek nieodzyskania pełnej wartości zabezpieczenia. Dla ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie parametr LGD wyznaczany jest w oparciu o historycznie obserwowane stopy odzysków (RR; recovery rate) na podstawie rzeczywistych danych z procesu sprzedaży zabezpieczeń (bezpośrednio od komorników lub od zewnętrznych agencji pośrednictwa w obrocie nieruchomościami) odnoszonych do ostatniej wykorzystywanej przez Bank (przed datą sprzedaży) wyceny zabezpieczenia.

W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych LGD kalkulowane jest na podstawie historycznie obserwowanych odzysków pomniejszonych o koszty, jakie ponosi Bank w celu odzyskania swoich należności, uwzględniając odsetek klientów, którzy w okresie 12 miesięcy od rozpoznania utraty wartości uregulowali zaległość wobec Banku. Estymacja przeprowadzona jest na portfelu rachunków, dla których Bank rozpoznał utratę wartości, przy czym kryterium wyodrębniania jednorodnych grup klientów jest ustanowione na poziomie portfela produktowego oraz liczby miesięcy od momentu zidentyfikowania utraty wartości danego rachunku. Zatem dla danego segmentu produktowego parametr LGD przyjmuje formę krzywej, która rośnie wraz z upływem czasu od momentu zidentyfikowania utraty wartości. Dla portfela ekspozycji bez utraty wartości przypisywany jest parametr agregujący informację o odzyskach występujących na całej przestrzeni założonego okresu odzysku. Ponadto, odzyski są korygowane o historycznie obserwowane wyniki transakcji sprzedaży portfeli należności z utratą wartości oraz cen uzyskanych przez Bank z tych sprzedaży.

- parametr LGD – ekspozycje niedetaliczne:

Parametr LGD przypisywany jest na poziomie pojedynczej ekspozycji kredytowej w oparciu o informacje dotyczące wartości i kategorii zabezpieczenia dostarczonego przez klienta. Na podstawie informacji o kategorii zabezpieczenia przypisywany jest parametr odzwierciedlający oczekiwane przepływy z realizacji zabezpieczenia oraz średni czas, w jakim oczekiwane są odzyski. Wspomniane wyżej parametry wyznaczone są ekspercko. W zależności od poziomu zabezpieczenia indywidualnej ekspozycji, Bank jako źródło odzysku identyfikuje w części zabezpieczonej przepływy z tytułu zabezpieczeń oraz dobrowolne spłaty klienta. W przypadku spłat ze źródeł innych niż realizacja zabezpieczeń, założenia dotyczące oczekiwanego poziomu odzysku oraz czasu, w którym zostanie zrealizowany wyznaczone są w sposób ekspercki. Efektywna wartość parametru LGD przypisana do kontraktu uwzględnia zarówno odzyski z zabezpieczeń, jak i przepływy z innych źródeł, jak również koszt pieniądza w czasie.

b) Ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości

W odniesieniu do ekspozycji, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, kwota utraty wartości jest wyznaczana metodą grupową w oparciu o oczekiwaną zdyskontowaną kwotę przyszłych przepływów pieniężnych wyznaczaną na podstawie historycznych parametrów strat lub odzysków.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Podjęcie do wyliczenia odpisu z tytułu utraty wartości różni się w podziale na ekspozycje zabezpieczone i niezabezpieczone. W przypadku ekspozycji zabezpieczonych odpis wyznaczany jest jako różnica pomiędzy wartością bilansową ekspozycji i zdyskontowaną wartością oczekiwanych odzysków z zabezpieczeń (uwzględniając średni czas oraz stopę odzysku charakterystyczną dla danego typu zabezpieczenia, wyznaczone w sposób ekspercki). Dodatkowo brane jest pod uwagę prawdopodobieństwo powrotu do regularnej obsługi zadłużenia oraz prawdopodobieństwo ponownego przejścia do kategorii z utratą wartości po odnotowaniu „uzdrowienia”.

W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych, założenia dotyczące kalkulacji parametru LGD określone zostały w części dedykowanej opisowi modelu IBNR, przy czym dla ekspozycji z utratą wartości estymowana wartość parametru LGD przypisywana jest z tej części krzywej LGD, która odpowiada indywidualnej dla danego rachunku informacji o liczbie miesięcy od zidentyfikowania utraty wartości.

c) Ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami, bez rozpoznanej utraty wartości

Ekspozycje niedetaliczne ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, dla których na moment szacowania odpisów utrata wartości nie została rozpoznana, poddawane są analizie grupowej. Podstawę wyznaczenia odpisu tych ekspozycji stanowi wskaźnik pokrycia odpisem indywidualnym w kolejnych okresach po rozpoznaniu przesłanki utraty wartości.

Kalkulacja odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości weryfikowana jest w ramach procesu zarządzania ryzykiem modeli, w związku z tym że stosowane przez Bank modele kalkulacji odpisów oraz estymacji parametrów ryzyka są obarczone ryzykiem jakości danych, założeń, metodologicznym oraz administrowania. W ramach procesu zarządzania ryzykiem modeli przeprowadzana jest ocena jakości procesu administrowania modelami oraz weryfikacja historyczna przyjętych parametrów, która ma na celu zminimalizowanie ryzyka przyjęcia błędnych parametrów. Proces zarządzania ryzykiem modeli nadzorowany jest przez Komitet Walidacji Modeli.

2.8.2. Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Jeśli zmniejszenie wartości godziwej aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży ujmowane było w kapitale własnym i występują obiektywne przesłanki utraty wartości tego składnika aktywów, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym są przenoszone z kapitału i ujmowane w rachunku zysków i strat, nawet jeśli składnik aktywów finansowych nie został wyłączony ze sprawozdania z sytuacji finansowej Banku.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje przeniesiona z kapitału własnego do rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą (pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów sprzedawanych ujęte w rachunku zysków i strat).

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

W przypadku wystąpienia utraty wartości aktywa finansowego klasyfikowanego jako dostępne do sprzedaży, dla którego wcześniej ujęto w kapitałach własnych zwyżki z przeszacowania do wartości godziwej, wartość odpisu z tytułu utraty wartości najpierw pomniejsza kapitał własny, a następnie – jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości – różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat w pozycji „Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

Odniesionych do rachunku zysków i strat odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych zaliczanych do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży nie odwraca się.

W przypadku instrumentów dłużnych, jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączy ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to odpis z tytułu utraty wartości należy odwrócić, a kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

2.9. Inwestycje w jednostkach zależnych

Jednostki zależne to jednostki, w odniesieniu, do których Bank posiada, pośrednio lub bezpośrednio, ponad 50% udziałów w głosach na walnym zgromadzeniu lub wobec których Bank sprawuje kontrolę nad ich działalnością operacyjną.

Bank sprawuje kontrolę na jednostką, w której dokonano inwestycji, wtedy i tylko wtedy, gdy Bank jednocześnie:

- sprawuje władzę na jednostką, w której dokonano inwestycji,
- z tytułu swojego zaangażowania w jednostce, w której dokonano inwestycji, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych, oraz
- posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych.

W przypadku wystąpienia utraty wartości inwestycji w jednostkach zależnych wartość odpisu z tytułu utraty wartości ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

2.10. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej umownej cenie.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (sell buy back, repo) na moment zawarcia ujmują się w „Zobowiązaniach wobec banków” lub „Zobowiązaniach wobec klientów”, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje zakupu papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odsprzedaży (buy sell back, reverse repo) prezentowane są w aktywach: jako „Należności od banków” lub „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu wyceniane są analogicznie do pozostałych pozycji prezentowanych w danej grupie aktywów lub pasywów. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt/przychód odsetkowy i rozliczana w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Bank dokonuje oceny, w jakim stopniu ryzyko i korzyści związane z aktywem pozostają w Banku. Papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych.

2.11. Pochodne instrumenty finansowe

2.11.1. Ujęcie i wycena

Instrumenty pochodne klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i prezentowane w odrębnej pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, po stronie aktywów bądź pasywów. Instrumenty pochodne wyceniane są w wartości godziwej, bez uwzględniania kosztów transakcji, które będą poniesione przy ich sprzedaży. Instrument pochodny jest aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem – gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Najlepszą podstawą do wyznaczenia wartości godziwej instrumentu finansowego przy początkowym ujęciu jest cena transakcyjna (tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty). W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, bazującego na danych pozyskanych z aktywnego rynku. Wykorzystywane przez Bank techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, krzywych dochodowości oraz uznanych modelach wyceny opcji.

Zmiany wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat – wartość tę zalicza się do wyniku z tytułu instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej (za wyjątkiem odmiennego sposobu ujęcia w przypadku stosowania rachunkowości zabezpieczeń – por. nota 2.11.3. sprawozdania finansowego). Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są jako pozycje pozabilansowe od dnia zawarcia transakcji przez cały okres ich trwania.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.11.2. Wbudowane instrumenty pochodne

Wbudowane instrumenty pochodne są składnikiem instrumentu złożonego zawierającego również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym, która sprawia, iż część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu łącznego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego, np. w oparciu o stopę procentową, kurs walutowy, indeks kredytowy lub indeks cen, cenę instrumentu finansowego, rating kredytowy lub inną zmienną – pod warunkiem, że zmienna ta nie jest specyficzna dla żadnej ze stron kontraktu.

Oceny czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- złożony instrument nie jest wyceniany w wartości godziwej, ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat,
- charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiadałaby cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego.

Wydzielone instrumenty wbudowane są wyceniane na zasadach obowiązujących dla instrumentów pochodnych, natomiast umowa zasadnicza – zasad rachunkowości mających zastosowanie do konkretnych umów.

Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej wydzielonych wbudowanych instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Bank zalicza do tej kategorii instrumenty wbudowane w lokaty strukturyzowane. Do instrumentów wbudowanych zaliczane są również posiadane przez Bank obligacje zamienne na akcje, które wyceniane są według kosztu zakupu z uwzględnieniem ewentualnej utraty wartości.

2.11.3. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank może wykorzystywać pochodne instrumenty finansowe w celu zabezpieczenia przed ryzykiem walutowym oraz ryzykiem stóp procentowych wynikającymi z działalności operacyjnej, finansowej

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

i inwestycyjnej. W tym celu Bank postępuje się relacjami zabezpieczającymi wartość godziwą (fair value hedge) i relacjami zabezpieczającymi przepływy pieniężne (cash flow hedge).

2.11.3.1. Kryteria

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Bank, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również zdefiniowano cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanawiania zabezpieczeń. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, pozycji lub transakcji zabezpieczanej, charakter zabezpieczanego ryzyka, a także sposób, w jaki jednostka będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub zmian przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia jest wysoce prawdopodobna oraz będzie stanowić ekspozycję narażoną na zmiany przepływów pieniężnych, co w rezultacie będzie miało wpływ na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Bank wyznacza pewne instrumenty pochodne jako zabezpieczające wartość godziwą lub zabezpieczające przepływy pieniężne. W momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem w Banku oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji oraz charakter zabezpieczanego ryzyka. Bank dokumentuje również w momencie ustanowienia zabezpieczenia i na bieżąco ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.11.3.2. Zabezpieczenie wartości godziwej

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania bądź uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zyski lub straty wynikające z przeszacowania instrumentu zabezpieczającego do wartości godziwej (dla pochodnego instrumentu zabezpieczającego) lub komponent walutowy jego wartości bilansowej (dla instrumentów finansowych innych niż instrumenty pochodne) wykazuje się w rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej, którą w innych okolicznościach wycenia się według zamortyzowanego kosztu, zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej, którą są aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka są ujmowane w rachunku zysków i strat.

Różnica pomiędzy zmianą wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego a zmianą wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego, stanowiąca wynik nieefektywności relacji zabezpieczającej ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

2.11.3.3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia ujmowane są bezpośrednio w pozostałych dochodach całkowitych. Kwoty odniesione bezpośrednio na pozostałe dochody całkowite przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na rachunek zysków i strat. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.11.3.4. Zaprzestanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Bank zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy:

- instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany – w takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń – w takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji (w przypadku zabezpieczenia przepływów pieniężnych) – w takim przypadku wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- Bank unieważnia powiązanie zabezpieczające – w takim przypadku wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat (chyba że zabezpieczenie przepływów pieniężnych dotyczyło realizacji planowanej transakcji – wtedy skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji lub do momentu gdy zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji, kiedy to reklasyfikuje się je do rachunku zysków i strat).

Za wygaśnięcie lub rozwiązanie instrumentu zabezpieczającego nie uważa się zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę.

2.12. Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane do kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz pozostałe zobowiązania finansowe.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bank decyduje o klasyfikacji zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy zaliczane są pochodne instrumenty finansowe. Pochodne instrumenty finansowe wyceniane są w wartości godziwej poprzez wynik finansowy (chyba że są wyznaczonymi i efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi; por. nota 2.11.3. sprawozdania finansowego).

Do kategorii pozostałych zobowiązań finansowych klasyfikowane są zobowiązania inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do wyniku finansowego, obejmujące głównie zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, klientów oraz zobowiązania podporządkowane. W momencie początkowego ujęcia taki składnik zobowiązań finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do emisji składnika zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

2.13. Zobowiązania warunkowe

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku, lub
- obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Główne zobowiązania pozabilansowe Banku to przyznane linie kredytowe, a także udzielone gwarancje finansowe, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych Bank udziela innym bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji. Po początkowym ujęciu zobowiązania Banku wynikające z takich gwarancji wycenia

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

się według wartości wyższej z: wartości oczekiwanej kwoty wypływu środków oraz początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach o skumulowane odpisy amortyzacyjne.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy. Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyliczana jest w oparciu o ustanowiony limit i możliwą do odzyskania kwotę należności rozumianą jako bieżąca wartość szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dyskontowanych za pomocą rynkowych stóp procentowych. Przyszłe przepływy dotyczące zobowiązań pozabilansowych oblicza się na podstawie dostępnego limitu oraz terminu odpowiadającego końcowej dacie tego zobowiązania i prawdopodobieństwa wypływu środków z Banku.

W zobowiązaniach pozabilansowych Bank prezentuje również gwarancje niefinansowe, np. gwarancje właściwego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe, rękojmie i akredytywy typu „standby” dotyczące poszczególnych transakcji.

2.14. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Bank decyduje o klasyfikacji składnika aktywów finansowych w momencie jego początkowego ujęcia. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się co do zasady w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Bank wycenia do wartości godziwej aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe publikowane przez rzetelne i wiarygodne źródła, np. serwis Reuters, Bloomberg, GPW, itp. Instrumenty finansowe wyceniane są względem cen ogłaszanych w wymienionych wyżej serwisach, przyjmując dla aktywów stronę BID. Do wyceny instrumentów finansowych stosowane są:

- ceny zamknięcia rynku dla rynków regulowanych,
- ceny fixingowe dla rynku OTC,
- ceny podawane przez pośredników (Brokerów) dla rynku OTC w przypadku braku cen fixingowych.

W przypadku, gdy nie jest dostępna wiarygodna cena rynkowa instrumentu finansowego, wycena przeprowadzana jest w oparciu o cenę teoretyczną zbudowaną na podstawie modelu krzywej dochodowości. Model krzywej dochodowości oparty jest na notowaniach rynkowych z rynku pieniężnego oraz kontraktów swap dla poszczególnych walut. Model wyceny zawiera elementy korekty o ryzyko kredytowe.

W odniesieniu do kapitałowych instrumentów finansowych, które nie są notowane na aktywnym rynku, Bank nie dokonuje ich wyceny do wartości godziwej, ponieważ ich wiarygodna wycena nie jest możliwa. Instrumenty te wyceniane są według kosztu nabycia pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Po początkowym ujęciu Bank wycenia według zamortyzowanego kosztu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności.

Metoda zamortyzowanego kosztu jest metodą ustalenia wartości instrumentu finansowego, poprzez ujęcie wartości, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszenie jej o spłaty kwoty kapitału, powiększenie lub pomniejszenie o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic między wartością początkową, a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszenie jej o odpisy z tytułu utraty wartości.

2.15. Wyłączenie instrumentów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Bank przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub gdy Bank zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowy obowiązek przekazania tych przepływów poza Bank.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej i jednocześnie odrębnie rozpoznaje jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Bank lub powstałe podczas tego transferu,
- jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Bank nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku do wysokości wynikającej z kontynuowanego zaangażowania, a w przypadku braku kontroli składnik aktywów finansowych jest wyłączany i jednocześnie odrębnie rozpoznawane są jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Bank lub powstałe podczas tego transferu.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bank wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

2.16. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne są nieposiadającymi formy fizycznej, ale możliwymi do zidentyfikowania niepieniężnymi składnikami majątkowymi kontrolowanymi przez Bank, które spowodują w przyszłości wpływ do Banku korzyści ekonomicznych powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Do wartości niematerialnych Bank zalicza w szczególności:

- licencje na oprogramowanie komputerowe,
- autorskie prawa majątkowe do oprogramowania komputerowego lub innego dzieła,
- koszty zakończonych prac rozwojowych,
- markę,
- bazę relacji z klientami,
- wartość firmy.

Składnik wartości niematerialnych i prawnych Banku w początkowym ujęciu wycenia się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia.

W przypadku oprogramowania komputerowego, jako wartości niematerialnej, cena nabycia lub koszt wytworzenia obejmuje:

- cenę zakupu licencji lub autorskich praw majątkowych, należną dostawcy, pomniejszoną o udzielone rabaty i upusty, a powiększoną o cło i podatek akcyzowy od importu oraz podatek od towarów i usług nie podlegający odliczeniu,
- wszystkie inne dające się bezpośrednio przyporządkować nakłady lub koszty związane z dostosowaniem nabytego oprogramowania do używania lub z jego wytworzeniem we własnym zakresie, zgodnie z przeznaczeniem planowanym przez Bank, naliczone od dnia nabycia lub od dnia rozpoczęcia wytwarzania do dnia przekazania oprogramowania do używania.

Do bezpośrednich nakładów lub kosztów zalicza się w szczególności:

- koszty konsultacji zewnętrznych,
- koszty uruchomienia i testów sprawdzających działanie programów komputerowych,
- koszty świadczeń pracowniczych pracowników Banku, w odniesieniu do nabytego lub wytworzonego oprogramowania wskazanego w ramach danego projektu IT, poniesione wyłącznie w związku z jego dostosowaniem do wymogów Banku lub wytworzeniem we własnym zakresie. Do kosztów tych zalicza się krótkoterminowe świadczenia pracownicze (koszty osobowe) pracowników

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

obejmujące: wynagrodzenia zasadnicze, godziny nadliczbowe, premie, które można odnieść do danego oprogramowania, wszystkie pochodne związane z wyżej wymienionymi świadczeniami pracowniczymi.

Koszty związane z bieżącym utrzymaniem wartości niematerialnych odnoszone są do rachunku zysków i strat z chwilą poniesienia.

Po początkowym ujęciu składnik wartości niematerialnych wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia (koszt historyczny) pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (model ceny nabycia lub kosztu wytworzenia).

Umorzenia dokonuje się przez szacowany okres użyteczności danego składnika aktywów. Zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikają z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów wartości niematerialnych).

Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, podlegają one testom na utratę wartości na każdy dzień sprawozdawczy.

Przeładow, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości dokonuje się na każdy dzień sprawozdawczy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgową wartości niematerialnej przekracza jej wartość odzyskiwalną. Odpis ten może ulec odwróceniu, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgową składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży wartości niematerialnych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

2.16.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych

W obszarze działań informatycznych Banku koszty związane z:

- etapem prac badawczych prowadzonego przedsięwzięcia IT odnoszone są w koszty bieżące z chwilą poniesienia.
- etapem prac rozwojowych, jeżeli spełnią warunki kwalifikacji, będą ujmowane jako wartości niematerialne, a ich okres amortyzacji równy będzie okresowi ekonomicznej użyteczności aktywowanych prac rozwojowych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

W roku 2015 Bank nie wytwarzał we własnym zakresie oprogramowania komputerowego na własne potrzeby.

2.16.2. Inne wartości niematerialne

Do wartości niematerialnych zalicza się przede wszystkim:

- zakupione licencje na oprogramowanie komputerowe, które aktywuje się w wysokości ceny nabycia, tj. kosztów poniesionych na zakup i dostosowanie nabytego konkretnego oprogramowania komputerowego do używania zgodnie z wymogami Banku,
- nabyte autorskie prawa majątkowe do wdrażanego oprogramowania,
- licencje lub autorskie prawa majątkowe do dzieł innych niż oprogramowanie.

Amortyzację wartości niematerialnych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia jego wartości początkowej przez okres użytkowania, który wynosi co do zasady od 5 do 10 lat.

2.17. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe po początkowym ujęciu wykazuje się wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia (koszt historyczny) pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (model ceny nabycia lub kosztu wytworzenia).

Umorzenia dokonuje się przez szacowany okres użyteczności danego składnika aktywów. Zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikają z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów rzeczowych aktywów trwałych).

Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem i przystosowaniem do używania lub wytworzeniem danych aktywów.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych ponoszone są głównie na dostosowanie do potrzeb Banku wynajmowanych lokali z przeznaczeniem na placówki obsługi klientów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub ujmuje jako odrębny składnik tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi dodatkowy wpływ korzyści ekonomicznych dla Banku, które można przyporządkować danemu składnikowi rzeczowych aktywów trwałych, zaś cenę nabycia lub koszt wytworzenia danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć.

Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Amortyzację składników rzeczowych aktywów trwałych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej, pomniejszonej o wartość końcową, jeżeli występuje i jest istotna, na przestrzeni szacunkowego okresu ich użytkowania.

Okresy amortyzacji stosowane co do zasady dla podstawowych kategorii rzeczowych aktywów trwałych wynoszą:

Ulepszenia w obcych środkach trwałych (w budynkach lub lokalach)	12 lat lub w okresie trwania umowy najmu, w zależności który okres jest dłuższy
Urządzenia techniczne i maszyny	3 - 12 lat
Składniki zaliczane do grupy "Środków transportu"	10 lat
Komputery	3 - 8 lat
Pozostałe środki trwałe	3 - 12 lat

Przyjęte okresy użytkowania weryfikowane są, co najmniej raz w roku.

Przeгляdu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości środków trwałych dokonuje się na każdy dzień sprawozdawczy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgową składnika aktywów przekracza jego wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgową aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży środków trwałych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

2.18. Leasing

Bank jest stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Bank jest zakres, w jakim ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Przedmiot leasingu finansowego jest ujmowany w aktywach Banku jako środek trwały w kwocie równej mniejszej z: wartości godziwej przedmiotu leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Jednocześnie Bank rozpoznaje zobowiązanie w tej wartości.

Opłaty leasingowe są dzielone między zmniejszenie salda zobowiązania (w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek leasingowych od pozostałego do spłaty zobowiązania) i koszty opłat leasingowych. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat. Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jeżeli brak jest uzasadnionej pewności, iż po zakończeniu umowy leasingu finansowego, nastąpi przeniesienie własności przedmiotu leasingu, aktywa amortyzuje się przez okres krótszy z: okres wynikający z umowy leasingowej lub szacowany okres użyteczności ekonomicznej aktywa.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków z tytułu posiadania przedmiotu leasingu klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego (w tym raty leasingowe) jest ujmowana jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

2.19. Środki pieniężne

Do środków pieniężnych oraz ich ekwiwalentów na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych zaliczane są płynne aktywa krótkoterminowe (do 3 miesięcy od daty sprawozdawczej), które nie są narażone na ryzyko istotnej zmiany wartości, takie jak:

- kasa i środki w Banku Centralnym,
- środki na rachunkach nostro oraz lokaty międzybankowe o terminach zapadalności do 3 miesięcy.

Ekwiwalenty środków pieniężnych służą realizacji krótkoterminowych obciążeń pieniężnych i nie mają na celu działalności inwestycyjnej lub innej.

2.20. Rezerwy

Rezerwy tworzone są, gdy na Banku ciąży istniejący obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wykorzystania już posiadanych lub przyszłych aktywów Banku oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej, która odzwierciedla koszt pieniądza dla Banku (może to być stopa wolna od ryzyka) oraz przy uwzględnieniu ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bank tworzy w szczególności rezerwy:

- na bieżące zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi wyceniane metodą aktuarialną,
- na skutki toczącego się postępowania sądowego,
- na koszty restrukturyzacji.

Rezerwy na bieżące zobowiązania tworzone są w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych lub ogólnych kosztów administracyjnych. Na dzień, w którym nastąpiło zmniejszenie lub ustanie ryzyka uzasadniającego ich utworzenie, niewykorzystane rezerwy są co do zasady odnoszone w pozostałe przychody operacyjne Banku.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są następujące warunki:

- Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji (który określa co najmniej działalność lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony) oraz
- Bank rozpoczął wdrażanie planu lub ogłosił główne elementy planu zainteresowanym stronom (czym wzbudził oczekiwania stron, których plan dotyczy, co do planowanych działań restrukturyzacyjnych).

Bank ustala wysokość rezerwy na koszty restrukturyzacji na podstawie najlepszych dostępnych oszacowań bezpośrednich nakładów wynikających z restrukturyzacji, a niezwiązanych z bieżącą działalnością Banku.

2.21. Kapitały

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Kapitał podstawowy obejmuje zarejestrowany kapitał akcyjny. Wartość kapitału zaprezentowana w sprawozdaniu finansowym odpowiada wartości kapitału zakładowego Banku i wykazana jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Do kapitałów własnych zaliczane są również: niepodzielony wynik finansowy, który składa się z niepodzielonego wyniku roku bieżącego oraz wyniku lat poprzednich, a także następujące pozycje:

- kapitał zapasowy, powstały ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej oraz tworzony z odpisów z zysku. Na kapitał zapasowy przekazuje się przynajmniej 8% zysku za dany rok

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie co najmniej jednej trzeciej wysokości kapitału zakładowego,

- fundusz ogólnego ryzyka bankowego;
- pozostałe kapitały rezerwowe tworzone z odpisów z zysku, przeznaczone, zgodnie ze statutem Banku, na pokrycie strat bilansowych,
- kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży,
- część efektywną relacji zabezpieczających przepływy pieniężne.

2.22. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący i odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat.

Podatek bieżący obliczany jest w oparciu o wynik księgowy brutto skorygowany o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty nieuznawane przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodu oraz o koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi. Ponadto dla celów podatkowych wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu.

Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywów i rezerwy na odroczony podatek na dzień sprawozdawczy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy. Wartość odroczonego podatku dochodowego na dzień sprawozdawczy ustala się z zastosowaniem metody bilansowej jako zmianę stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy.

Z uwagi na odmiennosc momentu uznania przychodu za osiągnięty lub kosztu za poniesiony w rozumieniu przepisów prawa bilansowego i podatkowego Bank tworzy rezerwę oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego, przeliczoną odpowiednią stawką podatkową.

Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub (w przypadku skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na inne dochody całkowite) w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w pozycji „Pozostałe dochody całkowite”. Bank tworzy rezerwę na podatek odroczony w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych.

Kwoty podatku odroczonego oblicza się w wysokości stawki podatkowej, która według przewidywań będzie stosowana wówczas, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub zobowiązanie rozliczone, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego. Aktywa z tytułu podatku odroczonego i rezerwy na podatek odroczone nie podlegają dyskontowaniu.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwości do wyegzekwowania tytułu prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.23. Pozostałe pozycje

Pozycja „Inne aktywa” obejmuje przede wszystkim:

- koszty zapłacone z góry, a dotyczące późniejszych okresów sprawozdawczych,
- przychody do otrzymania,
- aktywa przejęte za długi,
- nierozliczone transakcje klientowskie.

Koszty zapłacone z góry ujmuje się w księgach rachunkowych w momencie ich zapłaty kontrahentowi i rozlicza w czasie do rachunku zysków i strat metodą liniową, przez okres którego dotyczy zapłacona kwota kosztów.

Aktywa przejęte za długi wykazuje się według ich wartości godziwej.

Pozycja „Pozostałe zobowiązania” obejmuje przede wszystkim:

- nierozliczone transakcje klientowskie,
- rozliczenia międzyokresowe kosztów,
- przychody przyszłych okresów.

Pozycja nierozliczone transakcje klientowskie składa się z nierozliczonego na dzień sprawozdawczy salda zobowiązań wobec banków. Rozliczenia te przeprowadzane są za pośrednictwem Krajowej Izby Rozliczeniowej (KIR).

„Rozliczenia międzyokresowe kosztów” stanowią koszty do zapłacenia głównie z tytułu gospodarki własnej, nieudokumentowane fakturą zakupu. Koszty te dotyczą bieżącego okresu sprawozdawczego i ujmowane są

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

w księgach rachunkowych w momencie wykonania usługi lub dostawy, tj. powstania zobowiązania. Są płatne w późniejszym okresie w momencie otrzymania faktur od dostawców.

Pozycja „przychody przyszłych okresów” obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

2.24. Połączenie jednostek gospodarczych

Połączenia jednostek gospodarczych, nie pozostających pod wspólną kontrolą, rozlicza się metodą nabycia. W dniu nabycia ujmuje się, osobno od wartości firmy, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa oraz przejęte zobowiązania. Możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania wycenia się według ich wartości godziwych na dzień nabycia.

Wartość firmy ujmuje się na dzień nabycia i wycenia w kwocie nadwyżki sumy przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień nabycia nad kwotę netto, ustaloną na dzień nabycia, wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych według wartości godziwej na dzień nabycia.

Jeżeli kwota netto, ustalona na dzień nabycia, wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych według wartości godziwej na dzień nabycia jest wyższa od sumy przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień nabycia różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.25. Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów

2.25.1. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Bank od 1 stycznia 2015 w zakresie, który dotyczy działalności Banku

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis zmian
Interpretacja KIMSF 21 Opłaty publiczne	Listopad 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 17 czerwca 2014 lub później	Tak	<p>Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie identyfikacji zdarzeń obligujących, powodujących powstanie zobowiązania z tytułu opłat publicznych oraz momentu ujęcia takiego zobowiązania.</p> <p>Zgodnie z Interpretacją, zdarzenie obligujące to zdarzenie wynikające z odpowiednich przepisów prawa, które skutkuje powstaniem zobowiązania do uiszczenia danej opłaty publicznej i koniecznością jego ujęcia w sprawozdaniu finansowym.</p> <p>Zobowiązanie z tytułu opłaty publicznej jest ujmowane w sposób stopniowy w przypadku jeśli zdarzenie obligujące następuje w ciągu pewnego okresu.</p> <p>W przypadku, jeśli zdarzeniem obligującym jest osiągnięcie określonego minimalnego progu działalności, zobowiązanie ujmowane jest w momencie osiągnięcia tego progu.</p> <p>Interpretacja wyjaśnia, że fakt, iż jednostka jest ekonomicznie zobowiązana do kontynuowania działalności w kolejnym okresie nie powoduje zwyczajowo oczekiwanego obowiązku uiszczenia opłaty publicznej, która wynika z prowadzenia działalności w przyszłości. W momencie początkowego zastosowania, nowa Interpretacja nie miała istotnego wpływu na roczne sprawozdanie finansowe.</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2011-2013	Grudzień 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2015 lub później	Tak	Doroczne ulepszenia MSSF 2011-2013 zawierają 4 zmiany standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i interpretacji. Powyższe zmiany nie miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
---	---------------	---	-----	---

2.25.2. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF 9 Instrumenty finansowe (2014)	Lipiec 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	<p>Nowy standard zastępuje zawarte w MSR 39 Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena wytyczne na temat klasyfikacji oraz wyceny aktywów finansowych, w tym wytyczne dotyczące utraty wartości. MSSF 9 eliminuje też istniejące obecnie w MSR 39 kategorie aktywów finansowych: utrzymywane do terminu wymagalności, dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności.</p> <p>Zgodnie z wymogami nowego standardu, w momencie początkowego ujęcia aktywa finansowe winny być klasyfikowane do jednej z trzech kategorii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu; • aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy; lub

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				<ul style="list-style-type: none"> • aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. <p>Składnik aktywów finansowych jest klasyfikowany do kategorii wycenianych po początkowym ujęciu według zamortyzowanego kosztu, jeżeli spełnione są następujące dwa warunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywa utrzymywane są w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu; oraz • jego warunki umowne powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału. <p>W sytuacji, gdy powyższe warunki nie są spełnione (jak to ma miejsce na przykład w przypadku instrumentów kapitałowych innych jednostek), składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej.</p> <p>Zyski i straty z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowane są w wyniku bieżącego okresu, za wyjątkiem aktywów utrzymywanych w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów zarówno w celu uzyskania przepływów pieniężnych z kontraktów jak i ich sprzedaż – dla tych aktywów zyski i straty z wyceny ujmowane są w innych całkowitych dochodach.</p> <p>Ponadto w przypadku, gdy inwestycja w instrument kapitałowy nie jest przeznaczona do obrotu, MSSF 9 daje możliwość dokonania nieodwracalnej decyzji o wycenie takiego instrumentu finansowego, w momencie początkowego ujęcia, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Wyboru takiego można dokonać dla każdego instrumentu osobno. Wartości ujęte w innych całkowitych dochodach w</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				<p>związku z powyższą wyceną nie mogą w późniejszych okresach zostać przekwalifikowane do wyniku bieżącego okresu.</p> <p>Nowy standard zachowuje niemal wszystkie dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych oraz wyłączenia aktywów finansowych i zobowiązań finansowych. MSSF 9 wymaga jednak, aby zmiana wartości godziwej dotycząca zmiany ryzyka kredytowego zobowiązania finansowego wyznaczonego w momencie początkowego ujęcia jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy były prezentowane w innych całkowitych dochodach. Jedynie pozostała część zysku lub straty z wyceny do wartości godziwej ma być ujmowana w wyniku bieżącego okresu. W przypadku jednak, gdyby zastosowanie tego wymogu powodowało brak współmierności przychodów i kosztów lub gdyby zobowiązanie finansowe wynikało z zobowiązań do udzielenia pożyczki lub umów gwarancji finansowych, cała zmiana wartości godziwej byłaby ujmowana w zysku lub stracie bieżącego okresu.</p> <p>W zakresie szacunku utraty wartości aktywów finansowych MSSF 9 zastępuje model „straty poniesionej” zawarty w MSR 39 modelem „straty oczekiwanej”, co oznacza, że zdarzenie powodujące powstanie straty nie musiałyby poprzedzać jej rozpoznania i utworzenia odpisu. Nowe zasady mają na celu zapobieganie sytuacjom, w których odpisy na straty kredytowe są tworzone zbyt późno i w niewystarczającej wysokości.</p> <p>W skrócie, model oczekiwanej straty wykorzystuje dwa podejścia do szacowania straty, zgodnie z którymi strata jest ustalana na podstawie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • straty kredytowej oczekiwanej w okresie 12 miesięcy, albo • straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności (ang. life-time

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiana do MSR 19 Świadczenia pracownicze zatytułowaną Programy określonych świadczeń: składki pracowników	Grudzień 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lutego 2015 lub później	Tak	<p>expected loss).</p> <p>To, które podejście zostanie zastosowane zależy od tego, czy w przypadku danego składnika aktywów od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego. W przypadku, jeśli ryzyko kredytowe związane z aktywami finansowymi nie wzrosło istotnie w porównaniu do jego poziomu z momentu początkowego ujęcia, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie w okresie 12 miesięcy. W przypadku natomiast, jeśli nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie przez cały okres życia instrumentu, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Standard przyjmuje przy tym założenie, zgodnie z którym - w przypadku braku przeciwnych argumentów – wystarczającym kryterium dla rozpoznania straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności jest wystąpienie zaległości w spłacie wynoszącej 30 dni.</p> <p>Na moment sporządzania niniejszego sprawozdania finansowego wiarygodne oszacowanie wpływu zmian będących skutkiem zastosowania danego standardu po raz pierwszy nie zostało wykonane przez Bank.</p> <p>Zmiana dotyczy składek wnoszonych do programów określonych świadczeń przez pracowników lub strony trzecie. Celem zmian jest uproszczenie ujęcia składek, które nie zależą od okresu zatrudnienia, na przykład składki pracownicze ustalone jako stały procent wynagrodzenia.</p> <p>Oczekuje się, że w momencie początkowego zastosowania, zmiany nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe. Bank nie ma programów określonych świadczeń z zastosowaniem tego typu składek.</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2010-2012	Grudzień 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lutego 2015 lub później	Tak	Doroczne ulepszenia MSSF 2010-2012 zawierają 8 zmian do 7 standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i interpretacji. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe	Styczeń 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	Ten przejściowy standard: - zezwala jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy na kontynuowanie dotychczasowych zasad ujmowania aktywów i zobowiązań regulacyjnych zarówno przy pierwszym zastosowaniu MSSF jak i w sprawozdaniach finansowych za późniejsze okresy; - wymaga aby jednostki prezentowały aktywa i zobowiązania regulacyjne oraz ich zmiany w odrębnych pozycjach w sprawozdaniach finansowych; oraz - wymaga szczegółowych ujawnień umożliwiających określenie rodzaju oraz ryzyk związanych z regulowanymi stawkami w związku z którymi rozpoznano aktywa i zobowiązania regulacyjne zgodnie z tym przejściowym standardem. Z uwagi na zakres działalności Banku MSSF 14 nie ma zastosowania.
Ujmowanie nabycia udziałów we wspólnych działaniach (Zmiany do MSSF 11 Wspólne ustalenia umowne)	Maj 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	Zmiany zawierają wytyczne w zakresie ujmowania nabycia udziału we wspólnych działaniach które stanowią przedsięwzięcie. Nabywający udział we wspólnych działaniach które stanowią przedsięwzięcia w rozumieniu MSSF 3 Połączenia jednostek jest zobowiązany do stosowania wszystkich zasad ujmowania połączenia jednostek zawartych w MSSF 3 oraz innych MSSF za wyjątkiem tych zasad, które są sprzeczne z wytycznymi zawartymi w MSSF 11. Ponadto nabywający jest zobowiązany

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Wyjaśnienia w zakresie akceptowalnych metod umorzenia i amortyzacji (Zmiany do MSR 16 Rzeczowe aktywa trwałe oraz MSR 38 Wartości niematerialne)	Maj 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	<p>do ujawnienia informacji wymaganych przez MSSF 3 oraz inne MSSF w związku z połączeniami jednostek. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p> <p>Zmiany wyjaśniają, że wykorzystanie metod umorzenia rzeczowych aktywów trwałych opartych na przychodach nie jest właściwe, ponieważ przychody generowane z działalności, w której dany składnik aktywów jest wykorzystywany, zazwyczaj odzwierciedlają inne czynniki niż konsumowanie korzyści ekonomicznych z danego składnika aktywów.</p> <p>Zmiany wyjaśniają również, że przychody są z założenia niewłaściwym miernikiem konsumowania korzyści ekonomicznych pochodzących z wartości niematerialnych. Jednak w pewnych szczególnych przypadkach założenie to może zostać odrzucone.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Maj 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	<p>Standard ten zawiera zasady, które zastąpią większość szczegółowych wytycznych w zakresie ujmowania przychodów istniejących obecnie w MSSF. W szczególności, w wyniku przyjęcia nowego standardu przestaną obowiązywać MSR 18 Przychody, MSR 11 Umowy o usługę budowlaną oraz związane z nimi interpretacje.</p> <p>Zgodnie z nowym standardem jednostki będą stosować pięciostopniowy model, aby określić moment ujęcia przychodów oraz ich wysokość. Model ten zakłada, że przychody powinny być ujęte wówczas, gdy (lub w stopniu, w jakim) jednostka przekazuje klientowi kontrolę nad towarami lub usługami, oraz w kwocie, do jakiej jednostka oczekuje być</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Rolnictwo – Rośliny produkcyjne (Zmiany do MSR 16 Rzeczowe aktywa trwałe i MSR 41 Rolnictwo)	Czerwiec 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	<p>uprawniona. Zależnie od spełnienia określonych kryteriów, przychody są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozkładane w czasie, w sposób obrazujący wykonanie umowy przez jednostkę, lub - ujmowane jednorazowo, w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami jest przeniesiona na klienta. <p>Standard zawiera nowe wymagania dotyczące ujawnień, zarówno ilościowych jak i jakościowych, mających na celu umożliwienie użytkownikom sprawozdań finansowych zrozumienie charakteru, kwoty, momentu ujęcia i niepewności odnośnie przychodów i przepływów pieniężnych wynikających z umów z klientami.</p> <p>Na moment sporządzania niniejszego sprawozdania finansowego wiarygodne oszacowanie wpływu zmian będących skutkiem zastosowania danego standardu po raz pierwszy nie zostało wykonane przez Bank.</p> <p>Zmiany modyfikują ujęcie księgowe roślin produkcyjnych, takich jak krzewy winorośli, drzewa kauczukowe czy palmy olejowe. MSR 41 Rolnictwo wymaga obecnie by wszystkie aktywa biologiczne związane z działalnością rolniczą były wyceniane w wartości godziwej pomniejszonej o koszty związane z ich sprzedażą. Zgodnie z nowymi wymogami rośliny produkcyjne mają być ujmowane w taki sam sposób jak rzeczowe aktywa trwałe w zakresie MSR 16, ponieważ ich sposób funkcjonowania jest zbliżony do obserwowanego w przypadku działalności produkcyjnej. W związku z powyższym, Zmiany spowodują umieszczenie ich w zakresie MSR 16, zamiast MSR 41. Produkty rolne wytwarzane przez rośliny produkcyjne będą nadal objęte zakresem MSR 41.</p> <p>Z uwagi na zakres działalności Banku MSSF 41 nie ma zastosowania.</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym (Zmiany do MSR 27 Jednostkowe Sprawozdania Finansowe)	Sierpień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	<p>Zmiany wprowadzają możliwość ujmowania inwestycji w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia oraz jednostki stowarzyszone w jednostkowych sprawozdaniach finansowych według metody praw własności, obok obecnie występujących modeli wyceny w cenie nabycia lub w wartości godziwej.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
Sprzedż lub Przekazanie Aktywów Pomiedzy Inwestorem a Spółką Stowarzyszona lub Wspólnym Przedsięwzięciem (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane Sprawozdania Finansowe oraz do MSR 28 Jednostki Stowarzyszone)	Wrzesień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	<p>Zmiany usuwają istniejącą niespójność między wymaganiami MSSF 10 oraz MSR 28 w kwestii ujmowania utraty kontroli nad spółką zależną, która wnoszona jest do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Podczas gdy MSR 28 ogranicza zysk lub stratę wynikającą z wniesienia aktywów niepieniężnych do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów w tej jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, MSSF 10 nakazuje rozpoznanie całego zysku lub straty na utracie kontroli nad jednostką zależną.</p> <p>Zmiany wymagają ujęcia całości zysku lub straty w przypadku, gdy przeniesione aktywa spełniają definicję przedsięwzięcia w rozumieniu MSSF 3 Połączenia Jednostek Gospodarczych (niezależnie czy przedsięwzięcie ma formę jednostki zależnej czy też nie). Częściowe rozpoznanie zysku lub straty (do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów) nastąpi w przypadku gdy transakcja dotyczy aktywów nie stanowiących przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdowały się w jednostce zależnej.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2012-2014	Wrzesień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	<p>Doroczne ulepszenia MSSF 2012-2014 zawierają 4 zmiany standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i interpretacji. Główne zmiany:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśniają, iż paragrafy 27-29 MSSF 5 Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana (opisujące sposób ujęcia aktywów, które przestają być klasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży) będą miały zastosowanie również przy zaprzestaniu klasyfikacji aktywów jako przeznaczonych do przekazania. Nie będą one jednak miały zastosowania, gdy zmiana klasyfikacji polega na przeniesieniu składnika aktywów (lub grupy do zbycia) z kategorii przeznaczonych do sprzedaży bezpośrednio do przeznaczonych do przekazania lub odwrotnie. W takim przypadku zmiana ta nie stanowi zmiany planu sprzedaży lub przekazania; - wyjaśniają w jaki sposób jednostka powinna stosować wytyczne w paragrafie 42C MSSF 7 Instrumenty finansowe: Ujawnienia w stosunku do umów o obsługę (servicing contracts) aby ocenić czy występuje utrzymanie zaangażowania w składniku aktywów dla celów zastosowania wymogów ujawnień wynikających z paragrafów 42E-42H MSSF 7; - objaśniają, iż dodatkowe ujawnienia wymagane przez Ujawnienia - Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych (Zmiany do MSSF 7) nie są specyficznie wymagane do ujęcia w skróconych śródrocznych sprawozdaniach finansowych dla wszystkich okresów śródrocznych. Jednakże są one wymagane, jeśli ich ujęcie wynika z wymogów samego MSR 34 Śródroczna sprawozdawczość finansowa; - wprowadzają zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze, w celu wyjaśnienia, że wysokiej jakości obligacje przedsiębiorstw lub obligacje rządowe, wykorzystane do ustalenia stopy dyskontowej dla zobowiązań z

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Jednostki inwestycyjne: Zastosowanie wyjątku od konsolidacji (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane sprawozdania finansowe, MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach i MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach)	Grudzień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	<p>tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia, powinny być wyemitowane w tej samej walucie, w jakiej będą wypłacone świadczenia. Ocena, czy występuje rozwinięty rynek takich obligacji powinna być więc dokonana w odniesieniu do konkretnej waluty, nie zaś całego kraju;</p> <p>- w stosunku do zawartego w MSR 34 odwołania do informacji ujawnionych w innym miejscu śródrocznego raportu finansowego, wyjaśniają znaczenie terminu „inne miejsce śródrocznego raportu finansowego” oraz dodają do MSR 34 wymóg zastosowania w śródrocznym sprawozdaniu finansowym odnośników do konkretnej lokalizacji wymaganej informacji.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p> <p>Zmiany dotyczące sprawozdawczości finansowej jednostek inwestycyjnych odnoszą się do trzech zagadnień:</p> <p>- Konsolidacji jednostek inwestycyjnych pośredniego szczebla.</p> <p>Standardy obowiązujące przed zmianą nie precyzowały, jak jednostka inwestycyjna powinna ujmować jednostkę zależną świadczącą usługi powiązane z jej działalnością inwestycyjną, która sama spełnia definicję jednostki inwestycyjnej. W następstwie opisywanych poprawek, jednostki inwestycyjne pośredniego szczebla nie będą mogły być konsolidowane.</p> <p>RMSR wyjaśniła również, że jednostki świadczące “usługi powiązane z działalnością inwestycyjną” to takie jednostki, których podstawowym celem działalności jest świadczenie usług odnoszących się do działalności jednostki dominującej będącej jednostką inwestycyjną.</p> <p>- Zwolnienia z obowiązku sporządzania skonsolidowanego sprawozdania</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				<p>finansowego dla jednostki dominującej pośredniego szczebla będącej spółką zależną jednostki inwestycyjnej.</p> <p>Jednostki dominujące pośredniego szczebla od dawna korzystają ze zwolnienia z obowiązku sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych, jeśli same podlegają konsolidacji przez jednostkę dominującą wyższego szczebla (przy spełnieniu innych właściwych kryteriów).</p> <p>Zmiany do standardów wprowadzają modyfikację, zgodnie z którą zwolnienie to będzie dostępne również dla jednostki dominującej pośredniego szczebla będącej spółką zależną jednostki inwestycyjnej, pomimo faktu, iż jednostka inwestycyjna nie obejmuje konsolidację danej jednostki dominującej pośredniego szczebla.</p> <p>- Wyboru polityki rachunkowości odnośnie jednostek inwestycyjnych ujmowanych według metody praw własności</p> <p>Zmiany umożliwiają wybór polityki rachunkowości jednostce niebędącej jednostką inwestycyjną w odniesieniu do jej udziałów w jednostce inwestycyjnej wycenianej według metody praw własności. W powyższym przypadku dokonując wyceny według metody praw własności jednostki niebędące jednostkami inwestycyjnymi mogą wybrać wycenę w wartości godziwej udziałów w jednostkach zależnych jednostki inwestycyjnej lub, alternatywnie, oprzeć wycenę na wartościach, jakie byłyby ujęte, gdyby jednostka inwestycyjna skonsolidowała wszystkie swoje jednostki zależne. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
Inicjatywa dotycząca ujawnień (Zmiany do MSR 1	Grudzień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający	Tak	<p>Główne wytyczne ujęte w Zmianach to:</p> <p>- Podkreślenie kwestii istotności. Określone pojedyncze ujawnienia, które</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Prezentacja sprawozdań finansowych)		się 1 stycznia 2016 lub później		<p>nie są istotne nie muszą być prezentowane – nawet, gdy stanowią część minimalnych wymogów standardu.</p> <p>- Nie jest wymagane przedstawienie not do sprawozdania finansowego w określonej kolejności - jednostki mogą więc zastosować własną kolejność lub na przykład połączyć opis zasad rachunkowości z notami objaśniającymi dotyczącymi powiązanych z nimi obszarów.</p> <p>- Określenie wprost, że jednostki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powinny dokonać dezagregacji pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, jeśli taka prezentacja dostarcza użytecznych informacji użytkownikom sprawozdania finansowego; oraz • mogą połączyć pozycje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeśli pozycje określone przez MSR 1 nie są indywidualnie istotne. <p>- Dodanie szczegółowych kryteriów odnośnie prezentacji sum częściowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, wraz z dodatkowymi wymogami dotyczącymi uzgodnienia pozycji sprawozdania z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów.</p> <p>Prezentacja w sprawozdaniu z innych całkowitych dochodów pozycji całkowitych dochodów wynikających z ujęcia wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych zgodnie z metodą praw własności winna następować w oparciu o podejście wymagane przez MSR 1, zgodnie z którym pozycje te winny być grupowane w zależności od tego, czy będą</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF16 Leasing	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	<p>one w przyszłości podlegać przeniesieniu do zysku lub straty, czy też nie.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p> <p>MSSF 16 zastępuje MSR 17 Leasing oraz związane z tym standardem interpretacje. W odniesieniu do leasingobiorców nowy Standard eliminuje występujące obecnie rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym. Ujęcie leasingu operacyjnego w sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowoduje rozpoznanie nowego składnika aktywów – prawa do użytkowania przedmiotu leasingu – oraz nowego zobowiązania – zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu. Prawa do użytkowania aktywów w leasingu podlegać będą umorzeniu natomiast od zobowiązania naliczane będą odsetki. Spowoduje to powstanie większych kosztów w początkowej fazie leasingu, nawet w przypadku gdy jego strony uzgodniły stałe opłaty roczne.</p> <p>Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostanie niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego.</p> <p>W momencie początkowego zastosowania wpływ Standardu będzie zależał od specyficznych faktów i okoliczności dotyczących umów leasingu, których Bank będzie stroną. Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego Bank nie przeprowadził analizy wpływu Standardu na sprawozdanie finansowe.</p>
Ujmowanie aktywów z tytułu podatku odroczonego od	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający	Nie	<p>Zmiany wyjaśniają, między innymi, że niezrealizowane straty powiązane z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej w</p>

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
niezrealizowanych strat (Zmiany do MSR 12 <i>Podatek dochodowy</i>)		się 1 stycznia 2017 lub później		<p>sprawozdaniach finansowych, dla których wartością podatkową jest ich początkowy koszt, mogą powodować powstanie ujemnych różnic przejściowych.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
Inicjatywa dotycząca ujawnień (Zmiany do MSR 7 Sprawozdanie z przepływów pieniężnych)	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później	Nie	<p>Zmiany przewidują przedstawianie przez jednostki ujawnień umożliwiających użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian wartości zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i zmian o charakterze niepieniężnym.</p> <p>Jednym ze sposobów na spełnienie powyższych wymogów jest umieszczenie uzgodnienia sald otwarcia i zamknięcia zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.</p>

Podsumowując, Zarząd nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Bank zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9, MSSF 15 i MSSF 16 (wpływ MSSF 9, MSSF 15 i MSSF 16 na stosowane przez Bank zasady rachunkowości nie został jeszcze oceniony). Bank planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez UE.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

3. Istotne szacunki

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF UE wymaga od Zarządu Banku dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym i w notach objaśniających, w szczególności kwoty, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Szacunki i założenia dokonywane są na datę sprawozdawczą w oparciu o dostępne dane historyczne, informacje o warunkach aktualnych w momencie dokonywania szacunków oraz wiele innych czynników, które są uważane za właściwe w danych okolicznościach, w tym o oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków i działań podejmowanych przez Bank, wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu, lub też w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku i w okresach przyszłych pod warunkiem, że korekta dotyczy tego okresu, w którym dokonano zmiany i okresów przyszłych.

Główne subiektywne oceny, estymacje i założenia przyjęte przez Bank opisano poniżej.

3.1. Utrata wartości aktywów finansowych

Proces monitorowania ryzyka utraty wartości aktywów finansowych (w tym przede wszystkim należności z tytułu kredytów i pożyczek oraz ekspozycji pozabilansowych) nakierowany jest na identyfikację symptomów i zagrożeń pojawiających się u kontrahenta/klienta i podejmowanie działań zapobiegających pogarszaniu się jakości tych aktywów, przy jednoczesnym dążeniu do identyfikacji przestanek utraty wartości i do właściwego jej odzwierciedlenia w księgach Banku (por. przestanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych wymienione w nocie 2.8. sprawozdania finansowego).

Monitorowanie ryzyka utraty wartości aktywów finansowych obejmuje między innymi: analizę sytuacji ekonomiczno-finansowej emitenta lub dłużnika, kontrolę dotrzymywania postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika (w tym monitoring opóźnień w spłacie należności), analizę prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika oraz identyfikację oszustwa lub defraudacji aktywów przez dłużnika.

Poziom odpisów na utratę wartości kredytów, pożyczek i innych należności uwzględnia oszacowania co do wartości zabezpieczeń.

Oszacowania te są przeprowadzane na dzień sprawozdawczy i uwzględniają przepływy pieniężne, które mogą pojawić się w związku z przejściami, pomniejszone o koszty związane z przejściem własności oraz sprzedażą zabezpieczeń. Na dzień sprawozdawczy Bank dokonał przeglądu modeli, aby być pewnym, iż

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

odzwierciedlają one aktualną sytuację rynkową, włączając w to specyfikę płynności rynku oraz spready kredytowe.

3.2. Utrata wartości portfela kredytowego

Monitoring klientów portfela korporacyjnego dokonywany jest w wyniku cyklicznej indywidualnej analizy ekspozycji należących do tego portfela, przy czym jako ekspozycję traktuje się pojedynczego kontrahenta/kredytobiorcę. Szacowanie odpisu odbywa się na bazie indywidualnej. W ramach wyliczenia odpisu aktualizacyjnego stosowane są oceny determinujące rozpoznanie przesłanki utraty wartości, po czym szacowane są przyszłe przepływy pieniężne, dyskontowane z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, przy uwzględnieniu szacunkowej wartości zabezpieczeń. Podczas szacowania odpisów, przy uwzględnieniu wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji, stosuje się, w zależności od segmentu klienta (korporacje, małe i średnie przedsiębiorstwa, finansowanie projektów, instytucje finansowe, władze lokalne i regionalne, podmioty sektora publicznego, rządy i banki centralne): wewnętrzny system ratingowy Banku albo wartości wyznaczone ekspercko przez Bank.

Informacje na temat analizy wrażliwości w odniesieniu do odpisów na należności z rozpoznaną utratą wartości prezentuje poniższe zestawienie. Szacunek ten został przeprowadzony dla portfela kredytów i pożyczek, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń. Wartość bazowa odpisów wyliczonych przy zastosowaniu modelu indywidualnego dla ekspozycji bilansowych i pozabilansowych wynosi 726 885 tys. zł (832 204 tys. zł na 31 grudnia 2014 roku), natomiast wartość bazowa zdyskontowanych odzysków z zabezpieczeń i spłat własnych wynosi 1 173 739 tys. zł (1 097 118 tys. zł na 31 grudnia 2014 roku).

Szacowane stany odpisu dla portfela kredytów i pożyczek analizowanych indywidualnie na bazie przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń	Brak zmian w spłatach klientów	Spłaty klientów wzrost o 10%	Spłaty klientów spadek o 10%
Według stanu na 31 grudnia 2015			
Brak zmian we wpływach z zabezpieczeń	726 885	713 877	744 179
Wpływy z zabezpieczeń wzrost o 10%	700 527	687 565	
Wpływy z zabezpieczeń spadek o 10%	758 509		778 686
Według stanu na 31 grudnia 2014			
Brak zmian we wpływach z zabezpieczeń	832 204	815 699	854 797
Wpływy z zabezpieczeń wzrost o 10%	794 368	778 180	
Wpływy z zabezpieczeń spadek o 10%	880 386		906 369

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Szacowanie utraty wartości dla ekspozycji klientów detalicznych nieistotnych indywidualnie odbywa się metodą grupową. Ekspozycje objęte wyceną grupową klasyfikowane są do kategorii z rozpoznaną utratą wartości, w wyniku identyfikacji przesłanek utraty wartości dla określonej grupy aktywów opisanych w nocie 2.8.1.2. Szacowanie odpisu dokonywane jest przy zastosowaniu podziału poszczególnych ekspozycji na jednorodne grupy ze względu na rodzaj klienta, rodzaj produktu (karty kredytowe, overdraft, kredyt konsumencki, kredyt samochodowy, kredyt hipoteczny, kredyt micro) i skalę ryzyka. Na bazie przypisania do poszczególnych grup wyliczany jest przy zastosowaniu modelu matematycznego odpis z tytułu utraty wartości. Ekspozycje istotne indywidualnie podlegają analizie indywidualnej pod kątem identyfikacji przesłanek i ustalenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości.

W przypadku, gdy w odniesieniu do ekspozycji kredytowych nie została zidentyfikowana przesłanka utraty wartości, ekspozycje te są podstawą dla wyznaczenia odpisu na straty poniesione lecz nieujawnione (IBNR) w oparciu o modele statystyczne.

Stosowane metodologie, modele statystyczne i ich założenia bazują na obserwacjach historycznych i wartościach eksperckich, w ramach zbliżonych w zakresie ryzyka kredytowego grup ekspozycji. Modele te i ich założenia są poddawane okresowej walidacji w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową, a rzeczywistą wielkością strat.

3.3. Metody wyceny instrumentów finansowych

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe. W przypadku gdy nie jest bezpośrednio dostępna wycena danego instrumentu, dokonuje się wyceny teoretycznej w oparciu o istniejący, zaakceptowany w Banku model. W przypadku instrumentów, w których czynnikiem ryzyka jest stopa procentowa, wycena uwzględnia krzywą dochodowości zbudowaną z rynkowych kwotowań depozytów międzybankowych, stawek FRA, kwotowań IRS oraz punktów swapowych wybieranych adekwatnie do wycenianego instrumentu.

Dla instrumentów, gdzie czynnikiem ryzyka jest kurs walutowy, uwzględnia się międzybankowy kurs Spot, natomiast instrumenty opcyjne wyceniane są z uwzględnieniem płaszczyzn zmienności. Wszystkie kwotowania uwzględniane w modelach wyceny pobierane są ze scentralizowanego repozytorium danych rynkowych zasilanego najpłynniejszymi możliwymi do uzyskania kwotowaniami dla poszczególnych instrumentów.

Dodatkowo wycena instrumentów pochodnych uwzględnia czynnik ryzyka kontrahenta, którego oszacowanie oparte jest na wewnętrznym modelu ratingowym Banku, w tym parametrach PD i LGD oraz okresie trwania ekspozycji.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Modele wyceny podlegają okresowej weryfikacji przez niezależnych pracowników, tj. takich którzy nie uczestniczą w operacyjnym zawieraniu transakcji. W procesie weryfikacji modeli uczestniczy również Komitet Walidacji Modeli.

3.4. Kalkulacja rezerw

Rezerwy na zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy obejmują rezerwy na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne. Kalkulacja tych rezerw została wykonana przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza, przy zastosowaniu metody indywidualnej (dla każdego pracownika osobno). Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, według stanu zatrudnienia i płac na dzień kalkulacji, ale z uwzględnieniem założeń dotyczących m.in. rotacji zatrudnienia. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta, które bazuje na rentowności papierów wartościowych wolnych od ryzyka (obligacje skarbowe) i nominowanych w walucie, w której wypłacane są świadczenia pracownicze, a których termin wykupu jest zbieżny z szacunkowym terminem realizacji zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych, mobilność, stopa wzrostu wynagrodzeń oraz śmiertelność. Zmiana stopy dyskonta finansowego o +/- 0,5 p.p. wpłynęłaby na zmniejszenie / zwiększenie wartości rezerwy odpowiednio o około 264 tys. zł oraz 295 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2014 roku odpowiednio zmniejszenie / zwiększenie wartości rezerwy o około 1 664 tys. zł oraz 1 803 tys. zł z uwzględnieniem programu Raiffajne lata, który decyzją Zarządu w IV kwartale 2015 został zakończony, szczegóły w nocie 28).

Bank tworzy również inne rezerwy, w tym w szczególności rezerwy na skutki toczącego się postępowania sądowego i rezerwy na koszty restrukturyzacji. Wysokość rezerwy szacowana jest z uwzględnieniem ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem w oparciu o wartości prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych, przy czym gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wtedy te przepływy pieniężne są dyskontowane do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej koszt pieniądza dla Banku. Rezerwy na koszty restrukturyzacji są określane na podstawie najlepszych dostępnych oszacowań bezpośrednich nakładów wynikających z restrukturyzacji.

3.5. Wartości niematerialne rozpoznane w wyniku połączenia z Polbank EFG–test na utratę wartości

Na 31 grudnia 2015 roku Bank przeprowadził test na utratę wartości rozpoznanych w wyniku połączenia wartości niematerialnych, tj marka „Polbank”, relacje z klientami i wartość firmy.

Dla celów testu na utratę wartości ośrodek generujący środki pieniężne ustalony został na poziomie segmentu detalicznego Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Kluczowe założenia zastosowane do kalkulacji wartości użytkowej

Oszacowanie wartości użytkowej wartości niematerialnych i prawnych opiera się w głównej mierze o następujące zmienne:

- stopa dyskonta oszacowana na podstawie modelu CAPM,
- prognoza budżetu zaakceptowana przez Zarząd Banku,
- stopa wzrostu zastosowana do oszacowania wartości rezydualnej poza okresem prognozy,
- poziom stóp procentowych.

Założenia dotyczące tempa wzrostu zależą od rozwoju polskiej oraz światowej gospodarki. Założenia dotyczące stopy dyskontowej zależą od rozwoju rynków finansowych oraz od otoczenia regulacyjnego. Zmiana otoczenia regulacyjnego oraz wzrost zmienności na rynkach finansowych mogą istotnie wpłynąć na poziom zastosowanych stóp dyskontowych.

Test na utratę wartości firmy

Wartość użytkowa segmentu na dzień 31 grudnia 2015 roku została ustalona jako wartość bieżąca przyszłych wolnych przepływów pieniężnych, których wystąpienia oczekuje się z tytułu dalszego użytkowania danego składnika aktywów w zakładanych przez kierownictwo planach finansowych. Oszacowanie wartości użytkowej przeprowadzono w oparciu o model zdyskontowanych dywidend (ang: Dividend Discount Model), który jest adekwatny dla banków i instytucji finansowych.

Okres prognozy przepływów pieniężnych obejmuje 5 lat i jest oparty na założeniach odzwierciedlających, zdaniem Zarządu, przyszłą działalność Banku.

Stopa dyskontowa została oszacowana na poziomie 7,02% nominalnie. Do jej wyliczenia użyty został model wyceny aktywów kapitałowych (Capital Asset Pricing Model) przy zastosowaniu wartości stopy wolnej od ryzyka, wskaźnika beta dla sektora bankowego oraz premii za ryzyko kapitałowe.

Długoterminowa stopa wzrostu przepływów pieniężnych po okresie prognozy została oszacowana na poziomie 4,6% nominalnie, bazując na prognozach długoterminowego nominalnego wzrostu PKB.

W wyniku porównania wartości użytkowej firmy do wartości bilansowej nie stwierdzono utraty wartości.

Test na utratę wartości marki „Polbank”

Wartość użytkowa marki została ustalona z zastosowaniem metody zwolnień z opłaty licencyjnej. Założeniem tej metody jest oszacowanie strumienia hipotetycznej opłaty licencyjnej, w sytuacji gdyby Bank musiał płacić właścicielowi marki za jej wykorzystywanie. Gdy Bank jest właścicielem marki, wówczas nie ma konieczności uiszczania opłaty licencyjnej, co stanowi hipotetyczną oszczędność dla Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Przepływy pieniężne z tytułu opłaty licencyjnej zostały oszacowane w oparciu o stawkę opłaty licencyjnej, która zdaniem Zarządu jest adekwatna dla podmiotów działających w sektorze bankowym oraz o przychody netto ze sprzedaży depozytów i kredytów z uwzględnieniem ryzyka kredytowego oraz ryzyka wcześniejszej spłaty. Ze względu na nieokreślony okres generowania przychodów przez markę "Polbank", okres prognozy przepływów finansowych obejmuje 10 lat i jest oparty na założeniach odzwierciedlających, zdaniem Zarządu, przyszłą działalność Banku.

Do wyliczenia stopy dyskontowej użyty został model wyceny aktywów kapitałowych (Capital Asset Pricing Model) przy zastosowaniu wartości stopy wolnej od ryzyka, wskaźnika beta dla sektora bankowego oraz premii za ryzyko kapitałowe. Wymagana stopa zwrotu z kapitału została oszacowana na poziomie 7,02% nominalnie. Do wyliczonej wartości dodano marżę wysokości 1%, która odzwierciedla dodatkowe ryzyko przepływów pieniężnych generowanych przez markę. Stopa dyskontowa została oszacowana na poziomie 8,02% nominalnie.

Długoterminowa stopa wzrostu przepływów pieniężnych po okresie prognozy została oszacowana na poziomie 4,6% nominalnie, bazując na prognozach długoterminowego nominalnego wzrostu PKB.

W wyniku przeprowadzonego testu nie stwierdzono utraty wartości marki „Polbank”.

Test na utratę wartości relacji z klientami

Począwszy od 2014 roku Bank podzielił bazę relacji z klientami na dwie odrębne wartości niematerialne: wartość relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów (amortyzowana degresywnie przez 10 lat) oraz wartość relacji z klientami z tytułu otrzymanych depozytów (amortyzowana degresywnie przez 5 lat). Wartość użytkowa obu aktywów została oszacowana odrębnie dla relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów i otrzymanych depozytów na podstawie prognozowanego strumienia przychodów lub oszczędności odsetkowych netto generowanych przez bazę Klientów Polbank EFG S.A. na dzień przejęcia.

Zdyskontowany strumień przychodów lub oszczędności odsetkowych netto generowany przez bazę klientów przejętego Banku z tytułu różnicy oprocentowania analizowanych produktów w stosunku do produktów alternatywnych stanowi wartość użytkową utrzymywanych relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów i otrzymanych depozytów.

Stopa dyskonta została określona na poziomie oprocentowania produktów porównywalnych użytych w analizie.

Oszacowane zdyskontowane przychody oraz oszczędności zostały porównane z wartością księgową aktywa. W wyniku przeprowadzonego testu nie stwierdzono utraty wartości relacji z klientami.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

3.6. Okres użytkowania oraz utrata wartości aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych

Na potrzeby wyliczania kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych szacowany jest przewidywany okres ich użytkowania, który ma bezpośrednie przełożenie na wysokość stawki amortyzacji. Przyjęte okresy użytkowania są co najmniej raz w roku weryfikowane, przy czym podczas szacowania długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz jego weryfikacji uwzględniane są m.in. okres wynikający z tytułów umownych dotyczących okresu korzystania ze składnika aktywów, oczekiwane zużycie fizyczne i wykorzystanie składnika aktywów, utrata przydatności lub ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów z przyczyn technologicznych, rynkowych, prawnych lub innych.

W 2015 roku ze względu na dalsze ulepszenia wprowadzane do głównego systemu wykorzystywanego w Banku wydłużono jego okres użytkowania o kolejny rok – z roku 2024 do roku 2025.

W przypadku marki „Polbank” Bank oczekuje, że ten składnik aktywów będzie generować dla Banku szeroki, pewny i wzrastający popyt na produkty lub usługi, co z kolei powinno zapewnić większe przychody i wydajność operacyjną w nieokreślonym okresie, z tego względu ten składnik aktywów ma nieokreślony okres użytkowania.

Dla aktywów trwałych i wartości niematerialnych wykonywane są systematyczne przeglądy mające na celu ustalenie, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości tych aktywów. W przypadku gdy wystąpiły przesłanki utraty wartości, Bank szacuje wysokość odpisu jako różnicę między wartością księgową, a niższą od niej wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia i wartości użytkowej. Wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia szacowana jest na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców (które również opierają się co do zasady na szacunkach); natomiast wartość użytkowa szacowana jest poprzez przyjęcie określonych założeń, m.in. co do kwot i terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych lub wartości niematerialnych, jak również co do ryzyka braku płynności danego składnika aktywów. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych i wartości niematerialnych.

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat

4. Przychody i koszty z tytułu odsetek

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek		
Z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych bankom	21 019	29 550
Z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 136 383	1 385 128
Z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	176 757	241 414
Z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających	212 292	116 075
Z tytułu instrumentów reverse repo	17 445	23 515
Z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych	70 483	69 034
Razem	1 634 379	1 864 715
Koszty z tytułu odsetek		
Z tytułu depozytów bankowych	-11 557	-23 548
Z tytułu depozytów klientów	-564 315	-600 665
Z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających	-4 916	-6 716
Z tytułu instrumentów repo	-10 285	-6 670
Z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek (w tym podporządkowanych)	-92 648	-140 494
Z tytułu emisji obligacji własnych	-15 767	-1 960
Razem	-699 488	-780 053
Wynik z tytułu odsetek (w tym):		
	934 891	1 084 662
Całkowite przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 245 330	1 507 226
Całkowite koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-694 572	-773 337

Przychody odsetkowe z aktywów finansowych, dla których rozpoznano utratę wartości, w 2015 roku wynosiły 43 749 tys. złotych (w 2014 roku 36 775 tys. złotych, zaprezentowane w „Przychodach z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom”).

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

5. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na początek okresu	Zwiększenia			Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na koniec okresu	Odzyski ze sprzedaży wierzycelności i inne	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Różnice kursowe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Sprzedaż wierzycel- ności	Reklasyfi- kacja	Różnice kursowe			
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone indywidualnie											
Należności od klientów indywidualnych	14 408	36 828	2 596	-34 798	0	-1 172	0	0	17 862	0	-2 030
Należności od klientów mikro	13 071	33 701	2 849	-25 860	0	0	0	0	23 761	0	-7 841
Należności od dużych przedsiębiorstw	738 616	331 659	7 423	-248 732	-26 108	-97 607	0	0	705 251	16 076	-66 850
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	60 750	13 431	0	-4 278	-712	-25 796	0	0	43 394	559	-8 593
Pozycje pozabilansowe	26 631	37 969	121	-23 493	0	0	0	0	41 228	0	-14 476
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	16 826	1 126	0	0	0	0	0	0	17 951	0	-1 126
Razem	870 302	454 713	12 989	-337 161	-26 820	-124 574	0	0	849 448	16 635	-100 917
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone grupowo (w tym: IBNR)											
Należności od banków	302	121	0	-257	0	0	0	-1	165	0	136
Należności od klientów indywidualnych	607 093	290 611	28 338	-241 840	0	-87 802	-50	0	596 350	15 804	-32 967
Należności od klientów mikro	318 764	94 982	3 679	-85 402	0	-34 270	50	0	297 803	2 621	-6 959
Należności od dużych przedsiębiorstw	60 545	41 574	251	-27 030	0	0	0	0	75 340	0	-14 544
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	3 633	3 225	6	-2 140	0	0	0	0	4 724	0	-1 085
Należności od sektora publicznego	135	155	0	-194	0	0	0	0	96	0	39
Pozycje pozabilansowe	7 408	5 524	17	-4 393	0	0	0	0	8 556	0	-1 131
Razem	997 879	436 192	32 291	-361 256	0	-122 072	0	-1	983 034	18 425	-56 511
Odpisy i rezerwy razem	1 868 181	890 905	45 280	-698 418	-26 820	-246 646	0	-1	1 832 482	35 060	-157 428

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na początek okresu	Zwiększenia			Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na koniec okresu	Odzyski ze sprzedaży wierzycelności	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Różnice kursowe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Sprzedaż wierzycel- ności	Reklasyfi- kacja	Różnice kursowe			
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone indywidualnie											
Należności od klientów indywidualnych	6 825	21 571	279	-14 060	0	-207	0	0	14 408	49	-7 462
Należności od klientów mikro	3 511	28 292	0	-18 464	0	-268	0	0	13 071	63	-9 765
Należności od dużych przedsiębiorstw	672 247	243 534	11 657	-138 988	-24 921	-24 992	79	0	738 616	428	-104 118
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	66 473	15 167	189	-7 413	-1 365	-12 222	-79	0	60 750	209	-7 545
Pozycje pozabilansowe	14 306	31 067	654	-19 396	0	0	0	0	26 631	0	-11 671
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	2 149	14 677	0	0	0	0	0	0	16 826	0	-14 677
Razem	765 510	354 308	12 779	-198 321	-26 286	-37 689	0	0	870 302	749	-155 238
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone grupowo (w tym: IBNR)											
Należności od banków	205	295	2	-200	0	0	0	0	302	0	-95
Należności od klientów indywidualnych	1 299 291	392 037	0	-287 031	0	-773 613	278	-23 869	607 093	181 732	76 726
Należności od klientów mikro	582 245	208 561	30	-134 554	0	-337 267	-251	0	318 764	79 228	5 221
Należności od dużych przedsiębiorstw	48 956	33 704	700	-22 815	0	0	0	0	60 545	0	-10 889
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	4 447	718	9	-1 365	0	-149	-26	0	3 633	3	650
Należności od sektora publicznego	133	19	0	-17	0	0	0	0	135	0	-2
Pozycje pozabilansowe	8 535	5 100	111	-6 339	0	0	0	0	7 408	0	1 239
Razem	1 943 813	640 433	852	-452 321	0	-1 111 029	0	-23 869	997 879	260 963	72 851
Odpisy i rezerwy razem	2 709 324	994 741	13 631	-650 641	-26 286	-1 148 718	0	-23 869	1 868 181	261 712	-82 388

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

6. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Z tytułu marży transakcyjnej na klientowskich transakcjach walutowych	281 844	275 839
Z tytułu kart płatniczych	75 144	89 690
Z tytułu obsługi i prowadzenia rachunków bankowych	42 647	53 187
Z tytułu przelewów i innych transakcji płatniczych	52 188	52 630
Z tytułu pośrednictwa w sprzedaży ubezpieczeń	29 540	30 252
Z tytułu działalności powierniczej	32 836	26 527
Z tytułu działalności kredytowej	34 921	25 293
Z tytułu obsługi środków pieniężnych	21 353	23 062
Z tytułu zobowiązań gwarancyjnych	21 955	20 712
Z tytułu przygotowywania dokumentacji bankowej	12 853	18 044
Z tytułu wpłat gotówkowych	14 130	17 588
Z tytułu dystrybucji Otwartych Funduszy Inwestycyjnych	18 873	10 086
Z tytułu obsługi akredytyw i inkasa dokumentowego	7 384	8 680
Pozostałe	22 582	17 264
Razem	668 250	668 854
Koszty z tytułu prowizji i opłat		
Z tytułu kart płatniczych	-14 933	-23 529
Z tytułu obsługi operacji banknotowych	-20 767	-20 193
Płacone instytucjom rozliczeniowym	-18 861	-16 620
Koszty wydruku i wysyłki wyciągów bankowych	-5 480	-6 926
Z tytułu uiszczonych opłat maklerskich (w tym z tytułu działalności powierniczej)	-5 707	-4 407
Koszty obsługi i utrzymania terminali płatniczych	-2 085	-3 583
Koszty korzystania z usług i systemów BIK	-3 614	-3 543
Koszty prowadzenia rachunków klientów detalicznych	-8 452	-5 132
Z tytułu marży transakcyjnej na klientowskich transakcjach walutowych	-5 043	-4 545
Koszty prowizyjne na rzecz agentów	-3 532	-1 092
Prowizje płacone z tytułu obsługi rachunków lora	-3 231	-2 948
Pozostałe	-2 715	-1 223
Razem	-94 420	-93 741
Wynik z tytułu prowizji i opłat (w tym):	573 830	575 113
Całkowite przychody prowizyjne dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	353 570	366 488
Całkowite koszty prowizyjne dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-88 713	-89 334

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

7. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej		
Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na walutowych instrumentach pochodnych	-48 165	-71 339
Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową	34 028	37 421
Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach dłużnych	454	-1 275
Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-13 683	-35 193
Wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających		
Zabezpieczenie wartości godziwej	526	257
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego	-3 514	7 897
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	4 040	-7 640
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	-1 010	1 787
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-1 010	1 787
Razem wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających	-484	2 044
Wynik z pozycji wymiany		
Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane wynikające z komponentu walutowego wyceny instrumentów pochodnych	-739 598	-267 172
Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane netto z wyceny pozostałych aktywów i pasywów	793 390	358 734
Razem wynik z pozycji wymiany	53 792	91 562
Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	39 625	58 414

Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na walutowych instrumentach pochodnych zawiera zyski i straty na kontraktach swap, forward i opcjach, z wyjątkiem wydzielonego komponentu walutowego, stanowiącego różnicę kursową. Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową zawiera zyski i straty na kontraktach IRS – swap dla stóp procentowych, CIRS, FRA i OIS, z wyjątkiem wydzielonego komponentu walutowego, stanowiącego różnicę kursową. Więcej informacji na temat instrumentów pochodnych zaprezentowano w nocie 14.

Zyski i straty na sprzedaży oraz wycena aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, niebędących instrumentami pochodnymi, prezentowane są w pozycji „Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach dłużnych”.

Dodatkowe informacje na temat instrumentów finansowych zabezpieczanych i zabezpieczających zaprezentowano w nocie 15.

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

Pozycja „Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane netto z wyceny pozostałych aktywów i pasywów” zawiera zyski i straty z rewaluacji aktywów i pasywów nominowanych w walucie obcej.

Z wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany wydzielana jest marża transakcyjna na transakcjach wymiany walut z klientami Banku obejmująca głównie marżę na transakcjach kupna/sprzedaży walut z dostawą natychmiastową, dostawą na datę waluty spot i z dostawą na datę waluty forward i prezentowana w wyniku z tytułu prowizji i opłat.

8. Ogólne koszty administracyjne

8.1. Wynagrodzenia

Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynagrodzenia	-417 292	-456 203
Koszty ubezpieczeń społecznych	-71 373	-71 077
Koszty programów jubileuszowych	0	-6 112
Pozostałe świadczenia pracownicze	-14 264	-14 929
Razem	-502 929	-548 320

8.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne

Pozostałe ogólne koszty administracyjne	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Koszty utrzymania i wynajmu budynków	-140 162	-152 731
w tym koszty rat leasingowych	-109 702	-119 086
Koszty informatyczne i telekomunikacyjne	-102 007	-129 767
Składka i wpłaty na rzecz BFG	-164 762	-52 763
Koszty usług konsultingowych	-13 840	-41 292
Koszty marketingu	-32 295	-40 026
Koszty szkoleń	-15 014	-19 388
Koszty pozostałych rat leasingowych	-5 880	-7 246
Koszty Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	-39 280	0
Pozostałe koszty rzeczowe	-94 431	-96 922
Amortyzacja	-126 337	-146 238
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	-47 559	-50 613
Amortyzacja wartości niematerialnych	-78 778	-95 625
Razem	-734 008	-686 373

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

9. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody ze sprzedaży na działalności niebankowej	3 473	3 207
Przychody z tytułu rozwiązania pozostałych rezerw	5 250	8 117
Przychody z tytułu sprzedaży składników majątku trwałego	9 693	142
Przychody z tytułu odzysków na aktywach spisanych przez Bank	93	1 165
Pozostałe przychody operacyjne – inne	15 113	1 872
Razem	33 622	14 504

Bank zrezygnował z prawa pierwokupu nowej centrali, za co otrzymał wynagrodzenie w wysokości 8 492 tys. zł, zaprezentowane w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne – inne”.

Pozostałe koszty operacyjne	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Koszty z tytułu działalności niebankowej	-8	-255
Koszty z tytułu zawiązania pozostałych rezerw	-2 995	-15 054
Koszty z tytułu utraty wartości majątku trwałego	0	-3 968
Koszty z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych i wartości niematerialnych	-6 656	-12 632
Koszty windykacji	-6 929	-13 604
Pozostałe koszty operacyjne – inne	-4 967	-8 638
Razem	-21 555	-54 150

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

10. Podatek dochodowy

Zmiany różnic przejściowych w ciągu roku obrotowego kończącego się 31 grudnia 2015	STAN NA POCZĄTEK ROKU	ZMIANY		STAN NA KONIEC ROKU
		Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone do zapłacenia (koszt), z tego:	69 006	-48 634	0	20 372
Odsetki od depozytów	68 104	-49 815	0	18 289
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	902	1 181	0	2 083
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	40 985	-27 730	-2 011	11 244
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	31 613	5 343	0	36 956
Odpisy aktualizujące wartość kredytów nie uznane za koszty uzyskania przychodów	166 835	-20 067	0	146 768
Pozostałe (w tym utrata wartości pozostałych aktywów)	1 202	212	0	1 414
Koszty do zapłacenia	39 512	-8 066	0	31 446
Inne	17 578	-1 480	0	16 098
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	36 939	44 936	0	81 875
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	403 671	-55 486	-2 011	346 174
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód), z tego:	34 292	5 478	0	39 770
Odsetki od kredytów	21 262	5 004	0	26 266
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	12 320	126	0	12 446
Dyskonto od papierów wartościowych	710	348	0	1 058
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	30 701	-20 719	10 090	20 072
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	47 326	3 986	0	51 312
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	24 660	3 700	0	28 360
Inne	52 832	-2 340	0	50 492
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	189 812	-9 895	10 090	190 007
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	213 859	-45 591	-12 101	156 167
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	213 859	-45 591	-12 101	156 167

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

Zmiany różnic przejściowych w ciągu roku obrotowego kończącego się 31 grudnia 2014	STAN NA POCZĄTEK ROKU	ZMIANY		STAN NA KONIEC ROKU
		Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone do zapłacenja (koszt), z tego:	40 261	28 745	0	69 006
Odsetki od depozytów	38 534	29 570	0	68 104
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	1 727	-825	0	902
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	42 456	-10 248	8 777	40 985
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	27 765	3 848	0	31 613
Odpisy aktualizujące wartość kredytów nie uznane za koszty uzyskania przychodów	307 918	-141 083	0	166 835
Pozostałe (w tym utrata wartości pozostałych aktywów)	780	422	0	1 202
Koszty do zapłacenja	51 227	-11 715	0	39 512
Inne	20 228	-2 650	0	17 578
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	0	36 939	0	36 939
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	490 636	-95 742	8 777	403 671
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód), z tego:	23 171	11 121	0	34 292
Odsetki od kredytów	17 791	3 471	0	21 262
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	5 355	6 965	0	12 320
Dyskonto od papierów wartościowych	25	685	0	710
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	47 002	-16 338	37	30 701
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	52 439	-5 113	0	47 326
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	26 290	-1 630	0	24 660
Inne	49 764	3 068	0	52 832
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	198 667	-8 892	37	189 812
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	291 969	-86 850	8 740	213 859
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	291 969	-86 850	8 740	213 859

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk brutto	207 034	404 488
Podatek dochodowy bieżący według krajowej stawki podatku od zysku brutto (19%)	-39 336	-76 853
Wpływ na podatek kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	-15 394	-15 974
Wpływ na podatek przychodów niepodlegających opodatkowaniu, w tym:	7 771	2 477
przychodów z tytułu dywidend	7 771	8 162
spisanie podatku odroczonego związanego z utworzonymi rezerwami na nieotrzymane przychody	0	-5 685
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-46 959	-90 350

Noty objaśniające do rachunku zysków i strat (cd.)

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Uzgodnienie podatku odniesionego do rachunku zysków i strat		
Korekty podatku dochodowego bieżącego dotyczące lat ubiegłych	-1 368	-3 500
Podatek odroczony z tytułu powstania i odwrócenia się różnic	-45 591	-86 850
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-46 959	-90 350

11. Zysk netto przypadający na jedną akcję

11.1. Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję został policzony poprzez podzielenie zysku netto, przypadającego na zwykłych akcjonariuszy Banku przez średnią ważoną liczby akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu sprawozdawczego.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Banku (w tys. złotych)	160 075	314 138
Średnia ważona ilość akcji zwykłych w okresie (w sztukach)	248 260	243 335
Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	645	1 291

11.2. Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

W 2015 roku, jak również 2014 nie wystąpiły czynniki rozwadniające zysk przypadający na jedną akcję. W tym czasie Bank nie emitował obligacji zamiennych na akcje ani opcji na akcje, w następstwie czego rozwodniony zysk na jedną akcję jest równy podstawowemu zyskowi na jedną akcję.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Banku (w tys. złotych)	160 075	314 138
Średnia rozwodniona ważona ilość akcji zwykłych w okresie (w sztukach)	248 260	243 335
Rozwodniony Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	645	1 291

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej

12. Kasa i środki w Banku Centralnym

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki pieniężne w kasie	1 067 024	1 757 367
Środki w banku centralnym	1 636 486	926 508
Razem	2 703 510	2 683 875

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego. Bank musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej. Deklarowana rezerwa obowiązkowa do utrzymywania w grudniu 2015 roku wynosiła: 1 418 802 tys. zł (w grudniu 2014 roku: 1 151 717 tys. zł). Środki te są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy referencyjnej w NBP. Na dzień 31 grudnia 2015 roku oprocentowanie to wynosiło 1,35 % (na dzień 31 grudnia 2014 roku 1,8 %).

13. Należności od banków

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Depozyty zabezpieczające	1 051 393	496 249
Środki na rachunkach bieżących	48 076	15 090
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	56 545	28 692
Lokaty w innych bankach	48 400	88 656
Należności od banków brutto:	1 204 414	628 687
Odpisy z tytułu utraty wartości	-165	-302
Należności od banków netto:	1 204 249	628 385

Na dzień 31 grudnia 2015 oraz 31 grudnia 2014 roku całość salda pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone bankom” stanowiły należności o zmiennej stopie procentowej natomiast pozycji „Lokaty w innych bankach” stanowiły należności o stałej stopie procentowej. Średnie oprocentowanie lokat w innych bankach oraz kredytów udzielonych innym bankom w 2015 roku wynosiło 2,02 % (2,96 % w 2014 roku). Kwota należności długoterminowych od banków na koniec 2015 roku wynosiła 42 656 tys. zł (16 926 tys. zł na koniec 2014 roku).

Zasady ewidencji transakcji z przyrzeczeniem odkupu opisano w punkcie 2.10. Zarówno na koniec roku 2015, jak i na koniec 2014 roku nie wystąpiły transakcje typu „buy sell back” z bankami.

Depozyty zabezpieczające stanowią złożone zabezpieczenia pieniężne dotyczące otwartych instrumentów pochodnych z ujemną wyceną, prezentowane w zobowiązaniach w „Pochodnych instrumentach finansowych”.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

14. Pochodne instrumenty finansowe i instrumenty wbudowane

14.1. Pochodne instrumenty finansowe

Bank zawiera następujące instrumenty pochodne, w tym także te wykorzystywane jako instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne i wartość godziwą:

- walutowe transakcje terminowe,
- opcje walutowe,
- instrumenty stóp procentowych.

Walutowe transakcje terminowe to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych, obejmujące niezrealizowane transakcje spot.

Walutowe i procentowe kontrakty swap to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych (na przykład oprocentowania stałego na zmienne) lub połączenia wszystkich tych czynników (na przykład międzywalutowe kontrakty swap stóp procentowych).

Z wyjątkiem określonych walutowych kontraktów swap w przypadku tych transakcji nie następuje zamiana kapitału. Ryzyko kredytowe Banku stanowi potencjalny koszt zastąpienia kontraktów swap, jeżeli strony nie wywiążą się ze swoich zobowiązań. Ryzyko to jest monitorowane na bieżąco przez odniesienie do aktualnej wartości godziwej proporcji wartości nominalnej kontraktów oraz płynności rynkowej. W celu kontrolowania poziomu podejmowanego ryzyka kredytowego Bank ocenia strony umowy przy pomocy tych samych metod, które stosuje się w działalności kredytowej.

Opcje walutowe i procentowe to umowy, na mocy których sprzedający przyznaje kupującemu prawo, ale nie obowiązek, nabycia (opcja kupna) lub sprzedaży (opcja sprzedaży) w ustalonym dniu, do ustalonego dnia lub też w ustalonym okresie – konkretnej ilości waluty obcej lub instrumentu finansowego po z góry ustalonej cenie. W zamian za narażenie na ryzyko walutowe lub ryzyko zmiany stóp procentowych, sprzedający otrzymuje od kupującego premię. Opcje mogą być opcjami znajdującymi się w obrocie giełdowym lub negocjowanymi pomiędzy Bankiem, a klientem (w transakcji pozagiełdowej). Bank jest narażony na ryzyko kredytowe z tytułu zakupionych opcji tylko i wyłącznie do wysokości ich wartości bilansowej, którą stanowi ich wartość godziwa.

Nominalne wartości niektórych rodzajów instrumentów finansowych stanowią podstawę do ich porównania z instrumentami ujmowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ale niekoniecznie wskazują, jaka będzie wartość przyszłych przepływów pieniężnych, bądź jaka jest bieżąca wartość godziwa instrumentów. Z tego względu nie pokazują, jaki jest stopień narażenia Banku na ryzyko kredytowe lub ryzyko zmiany cen. Instrumenty pochodne mogą mieć wycenę dodatnią (aktywa) lub ujemną (zobowiązania) w zależności od wahań rynkowych stóp procentowych lub kursów wymiany walut. Łączna wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych może podlegać znacznym wahaniom.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wartości godziwe posiadanych instrumentów pochodnych przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe		Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	50 118 262	390 702	390 121	34 910 817	668 218	591 685
Opcje zakupione i sprzedane w obrocie pozagiełdowym	2 295 927	14 831	14 843	2 430 436	23 848	21 226
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	0	0	1 167 268	0	53 575
Razem walutowe instrumenty pochodne	52 414 189	405 533	404 963	38 508 521	692 066	666 486
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	12 822 009	145 236	92 798	8 902 128	193 723	136 464
Forward Rate Agreement (FRA)	3 550 000	3 059	6 103	13 300 000	13 104	20 857
Razem instrumenty pochodne dla stóp procentowych	16 372 009	148 295	98 901	22 202 128	206 827	157 321
Razem	68 786 198	553 828	503 864	60 710 649	898 892	823 807
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap)	1 859 368	4 207	43 265	4 278 758	1 320	50 325
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	6 983 603	4 350	910 946	5 642 898	0	225 680
Razem	8 842 970	8 557	954 211	9 921 656	1 320	276 005
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	123 822	0	20 536	130 585	0	24 576
Razem	123 822	0	20 536	130 585	0	24 576

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

15. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń w zakresie zabezpieczenia wartości godziwej udzielonego kredytu o stałej stopie procentowej. Instrumentem zabezpieczającym jest swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o stopę zmienną.

Pod koniec grudnia 2005 roku Bank udzielił na okres 15 lat kredytu o stałej stopie procentowej w wartości nominalnej 45 mln EUR, zabezpieczając go transakcją swap na stopę procentową w wartości nominalnej 44,9 mln EUR. Wartość zmiany wyceny kredytu i transakcji zabezpieczającej według stanu na dzień 31 grudnia 2015 i 2014 roku zaprezentowano w poniższych tabelach. Informacje na temat części nieefektywnej zabezpieczenia odniesionej do wyniku finansowego prezentuje nota 7.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	4 040	-7 640
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego	-3 514	7 897
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	526	257
Wynik odsetkowy na instrumencie pochodnym zabezpieczającym	-4 916	-4 905
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wartość nominalna instrumentu zabezpieczającego	123 822	130 585
Wartość nominalna instrumentu zabezpieczanego	123 822	130 603

Bank stosuje także rachunkowość zabezpieczeń w zakresie zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w CHF i EUR oraz lokat opartych o zmienną stopę WIBOR, wynikającej z ryzyka zmiany stóp procentowych oraz ryzyka kursowego. Instrumentami zabezpieczającymi są:

- walutowy swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stopę CHF LIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz złotych polskich,
- transakcja forward, w której Bank sprzedaje CHF,
- walutowy swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stopę EUR LIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w EUR oraz złotych polskich.

Wartości nominalne i godziwe instrumentów pochodnych zabezpieczających zostały zaprezentowane w nocie 14.

Kwoty rozpoznane w rachunku zysków i strat i w kapitale z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge) prezentuje poniższe zestawienie.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie - brutto)	10 585	-52 419
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	212 292	114 263
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-1 010	1 787

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge) prezentuje poniższe zestawienie.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie) na początek roku	-57 443	-5 025
Kapitał z aktualizacji wyceny (wycena wraz z odsetkami zrealizowanymi w roku)	-600 204	-210 891
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	-212 292	-114 253
Wynik z tytułu rewaluacji na instrumentach pochodnych zabezpieczających	822 071	274 514
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	1 010	-1 787
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie) na koniec roku	-46 858	-57 443

Oczekuje się, że relacja zabezpieczająca (w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych) będzie generować przepływy pieniężne w okresie do maja 2022 roku.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Poniższe tabele prezentują wartości nominalne instrumentów pochodnych zabezpieczających w podziale na umowy termin zapadalności:

31 grudnia 2015	Umowy termin zapadalności					Razem
	do 1 miesiąca	od 1 do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 do 5 lat	powyżej 5 lat	
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	1 062 221	690 204	106 943	0	0	1 859 368
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	389 000	338 275	4 936 990	1 319 338	6 983 603
Razem	1 062 221	1 079 204	445 218	4 936 990	1 319 338	8 842 970
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	0	0	0	123 822	0	123 822
Razem	0	0	0	123 822	0	123 822

31 grudnia 2014	Umowy termin zapadalności					Razem
	do 1 miesiąca	od 1 do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 do 5 lat	powyżej 5 lat	
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	2 731 151	1 547 607	0	0	0	4 278 758
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	0	0	3 605 330	2 037 568	5 642 898
Razem	2 731 151	1 547 607	0	3 605 330	2 037 568	9 921 656
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	0	0	0	0	130 585	130 585
Razem	0	0	0	0	130 585	130 585

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

16. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Obligacje i bony wyemitowane przez Skarb Państwa	332 392	196 511
Obligacje zamienne na akcje	0	63 808
Bony pieniężne NBP	12 146 112	0
Obligacje korporacyjne	74 316	78 962
Listy zastawne	17 590	22 343
Razem	12 570 410	361 623

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu są oprocentowane w oparciu o zmienne rynkowe stopy procentowe.

Obligacje zamienne na akcje stanowiły złożony instrument finansowy, instrument pochodny wbudowany w obligację oparty był na nienotowanym instrumencie kapitałowym, którego wartość godziwa również nie była możliwa do rzetelnego ustalenia. W związku z powyższym cały instrument był klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu i wyceniany według zamortyzowanego kosztu pomniejszonego o utratę wartości. W 2015 obligacje te zostały w całości wykupione.

Kwota należności długoterminowych z tytułu instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej na koniec 2015 roku wynosiła 384 798 tys. zł (345 780 tys. zł na koniec 2014 roku).

17. Inwestycyjne papiery wartościowe

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Stan na początek roku	Zwiększenia	Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	Zmiana naliczonych odsetek, dyskonta i wyceny	Różnice kursowe	Utrata wartości	Stan na koniec roku
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności							
Obligacje skarbowe	1 751 553	730 000	-500 000	-16 596	0	0	1 964 957
Bony pieniężne NBP	9 699 462	0	-9 700 000	538	0	0	0
Razem utrzymywane do terminu zapadalności	11 451 014	730 000	-10 200 000	-16 057	0	0	1 964 957
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży							
Udziały kapitałowe	27 081	0	0	53 816	-2	0	80 895
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG	180 766	5 374 000	-5 326 000	50	0	0	228 816
Obligacje korporacyjne	351 353	138 578	-168 044	-1 917	0	0	319 970
Obligacje skarbowe	503 872	1 205 061	-480 000	3 485	0	0	1 232 417
Razem dostępne do sprzedaży	1 063 072	6 717 638	-5 974 044	55 434	-2	0	1 862 098
Razem	12 514 086	7 447 638	-16 174 044	39 376	-2	0	3 827 055

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Stan na początek roku	Zwiększenia	Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	Zmiana naliczonych odsetek, dyskonta i wyceny	Różnice kursowe	Utrata wartości	Stan na koniec roku
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności							
Obligacje skarbowe	1 248 498	495 876	0	7 179	0	0	1 751 553
Bony pieniężne NBP	0	9 699 462	0	0	0	0	9 699 462
Razem utrzymywane do terminu zapadalności	1 248 498	10 195 337	0	7 179	0	0	11 451 014
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży							
Udziały kapitałowe	27 069	2 353	0	0	6	-2 348	27 081
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG	189 975	1 352 813	-1 370 000	7 978	0	0	180 766
Obligacje korporacyjne	294 169	109 404	-59 174	6 954	0	0	351 353
Obligacje skarbowe	0	497 750	0	6 122	0	0	503 872
Razem dostępne do sprzedaży	511 213	1 962 320	-1 429 174	21 054	6	-2 348	1 063 072
Razem	1 759 711	12 157 657	-1 429 174	28 233	6	-2 348	12 514 086

Informacje na temat wartości godziwej inwestycyjnych papierów wartościowych prezentuje nota 37. Na dzień 31 grudnia 2015 i 31 grudnia 2014 łączny odpis z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych wynosił 14 548 tys. zł. Kwota należności długoterminowych z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych na koniec 2015 roku wynosiła 3 622 192 tys. zł (2 273 822 tys. zł na koniec 2014 roku).

W grudniu 2015 roku Bank otrzymał informację na temat rozliczenia nabycia 100% akcji Visa Europe Limited („Visa Europe”) przez Visa Inc. Termin rozliczenia transakcji jest zaplanowany na 2 kwartał 2016 roku, po uzyskaniu wymaganych zgód regulacyjnych. Zgodnie z otrzymaną informacją w wyniku rozliczenia transakcji Bank będzie uprawniony do uzyskania płatności gotówkowej w wysokości 12 604 tys. Euro oraz uprzywilejowanych akcji Visa Inc. o wartości 4 325 tys. Euro. Powyższe wartości nie są ostateczne i mogą zostać zmienione w wyniku ustalenia kosztów transakcji lub uwzględnienia uzasadnionych zastrzeżeń właścicieli akcji Visa Europe w zakresie przyznania płatności z tytułu rozliczenia tej transakcji. W transakcji przewidziana jest także dodatkowa płatność gotówkowa po zakończeniu 16 kwartału od momentu rozliczenia transakcji, pod warunkiem uczestnictwa Banku w systemie płatności VISA przez ten okres. Na dzień sprawozdawczy wiarygodna wycena tej płatności nie jest możliwa.

Na 31 grudnia 2015 Bank dokonał przeszacowania wartości posiadanej akcji w Visa Europe do wartości godziwej ustalonej jako wartość przyznanej płatności gotówkowej w wysokości 12 604 tys. Euro, równowartość w złotych 53 712 tys. Wynik z tytułu przeszacowania został zaprezentowany w „Kapitale z aktualizacji wyceny z tytułu wyceny aktywów dostępnych do sprzedaży”. Bank nie uwzględnił części rozliczenia związanej z przyznaniem akcji w Visa Inc. ze względu na brak możliwości wiarygodnej wyceny tych akcji na dzień sprawozdawczy.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

18. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury podmiotowej	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Klienci indywidualni	19 816 714	614 212	19 202 502	18 679 544	621 500	18 058 044
Klienci mikro	2 738 324	321 564	2 416 760	2 658 670	331 835	2 326 835
Duże przedsiębiorstwa	11 588 614	780 591	10 808 023	14 040 337	799 161	13 241 176
<i>w tym transakcje buy-sell-back</i>	<i>40 429</i>	<i>0</i>	<i>40 429</i>	<i>1 651 297</i>	<i>0</i>	<i>1 651 297</i>
Małe i średnie przedsiębiorstwa	1 288 397	48 119	1 240 278	1 125 636	64 383	1 061 253
Sektor publiczny	21 679	96	21 583	29 779	135	29 644
Razem	35 453 728	1 764 582	33 689 146	36 533 966	1 817 014	34 716 952

Kwota należności długoterminowych z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom na koniec 2015 roku wynosiła 26 269 276 tys. zł (25 464 649 tys. zł na koniec 2014 roku). Informacje na temat wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom prezentuje nota 5.

Wartość transakcji z przyrzeczeniem odkupu (buy sell back) zawartych z klientami na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 40 429 tys. złotych (na 31 grudnia 2014 roku wartość tych transakcji wynosiła 1 651 297 tys. złotych), wartość godziwa papierów wartościowych nabytych w ramach tych transakcji na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 40 209 tys. złotych (na 31 grudnia 2014 roku wartość godziwa była równa 1 631 976 tys. złotych).

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

31 grudnia 2015										
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej										
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom bez przesłanki utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości		Kredyty i pożyczki udzielone klientom z przesłanką utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości		Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane indywidualnie		Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane grupowo		Wartość netto	
		Odpis tworzony grupowo IBNR		Odpis tworzony grupowo IBNR		Odpis tworzony indywidualnie		Odpis tworzony grupowo		
Należności od klientów indywidualnych	18 880 450	63 026	2 122	0	41 881	17 863	892 261	533 323	19 202 502	
Należności od klientów mikro	2 045 758	11 006	4 397	0	47 503	23 764	640 666	286 794	2 416 760	
Należności od dużych przedsiębiorstw	9 956 338	51 644	560 895	23 698	1 071 381	705 249	0	0	10 808 023	
w tym transakcje buy-sell-back	40 429	0	0	0	0	0	0	0	40 429	
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 212 119	2 982	25 430	1 744	50 848	43 393	0	0	1 240 278	
Należności od sektora publicznego	21 679	96	0	0	0	0	0	0	21 583	
Razem	32 116 344	128 754	592 844	25 442	1 211 613	790 269	1 532 927	820 117	33 689 146	
31 grudnia 2014										
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej										
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom bez przesłanki utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości		Kredyty i pożyczki udzielone klientom z przesłanką utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości		Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane indywidualnie		Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane grupowo		Wartość netto	
		Odpis tworzony grupowo IBNR		Odpis tworzony grupowo IBNR		Odpis tworzony indywidualnie		Odpis tworzony grupowo		
Należności od klientów indywidualnych	17 790 950	83 662	0	0	32 818	14 407	855 776	523 431	18 058 044	
Należności od klientów mikro	1 994 286	32 811	0	0	35 743	13 072	628 641	285 952	2 326 835	
Należności od dużych przedsiębiorstw	12 285 840	39 866	496 215	20 679	1 258 282	738 616	0	0	13 241 176	
w tym transakcje buy-sell-back	1 651 297	0	0	0	0	0	0	0	1 651 297	
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 028 124	2 337	19 890	1 297	77 622	60 749	0	0	1 061 253	
Należności od sektora publicznego	29 779	135	0	0	0	0	0	0	29 644	
Razem	33 128 979	158 811	516 105	21 976	1 404 465	826 844	1 484 417	809 383	34 716 952	

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

19. Inwestycje w jednostkach zależnych

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Raiffeisen-Leasing Polska S.A.	492 687	492 687
Leasing Poland Sp. z o.o	14 600	14 600
Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.	12 245	12 621
Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.	0	750
Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	2 000	0
Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.	6 050	550
Razem	527 582	521 208

W 2015 roku Bank rozpoznał utratę wartości udziałów w spółce zależnej Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o. w wysokości 750 tys. złotych oraz w Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o. w wysokości 376 tys. złotych.

Najważniejsze informacje na temat jednostek zależnych podlegających konsolidacji prezentuje poniższa tabela:

Nazwa jednostki zależnej	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Przychody	Wynik netto	Udział (%)
31 grudnia 2015						
Raiffeisen-Leasing Polska S.A.	Polska	7 134 779	6 558 426	355 926	54 235	100,00%
Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.	Polska	12 791	545	5 524	-183	99,99%
Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.	Polska	1 234	2 612	2 221	-1 497	100,00%
Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.	Polska	5 741	3 939	110	-3 751	100,00%
31 grudnia 2014						
Raiffeisen-Leasing Polska S.A.	Polska	6 511 548	5 949 430	353 638	44 183	100,00%
Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.	Polska	14 924	1 595	12 164	928	99,99%
Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.	Polska	2 632	2 513	1 621	-1 481	49,98%
Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.	Polska	292	240	4	-497	100,00%

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

20. Wartości niematerialne

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Wartość firmy	Marka „Polbank”	Relacje z klientami	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	70 400	640 668	34 656	10 969	989 660
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	46 973	2 017	0	48 990
Zwiększenie bezpośrednie w ciągu roku	0	0	0	3 686	45 794	0	49 480
Przejęcie do użytkowania z nakładów i zmiana klasyfikacji	0	0	0	43 287	-43 777	0	-491
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-18 372	-2 284	-2 149	-22 806
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	70 400	669 269	34 389	8 820	1 015 844
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	0	0	29 884	386 900	0	0	416 784
Amortyzacja okresu	0	0	13 951	64 827	0	0	78 778
Zmniejszenia	0	0	0	-15 722	0	0	-15 722
Stan na 31 grudnia	0	0	43 835	436 004	0	0	479 839
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	0	0	0	10	649	0	658
Zwiększenia	0	0	0	0	0	0	0
Zmniejszenia	0	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	0	0	10	649	0	658
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	40 516	253 759	34 007	10 969	572 218
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	26 565	233 255	33 740	8 820	535 346

W 2015 roku i 2014 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania do nabycia wartości niematerialnych i prawnych na 31 grudnia 2015 r., wynikające z podpisanych umów z kontrahentami, wynosiły 834 tys. zł (2 869 tys. zł na 31 grudnia 2014 r.). Zobowiązania te zostaną zrealizowane w ciągu jednego roku.

Bank zalicza do wartości niematerialnych wartość firmy, markę „Polbank” i relacje z klientami, które zostały rozpoznane w wyniku transakcji połączenia z Polbank EFG S.A.

Wartość firmy oraz marka „Polbank”, posiadają nieokreślony okres użytkowania, w związku z tym nie są amortyzowane, natomiast podlegają corocznym testom na utratę wartości. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank przeprowadził testy na utratę wartości wartości firmy i marki „Polbank” – nie stwierdzono konieczności utworzenia odpisu aktualizującego z tego tytułu.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Relacje z klientami są amortyzowane przy zastosowaniu metody degresywnej w okresie 5 lat (depozyty) oraz 10 lat (kredyty). W przypadku wystąpienia przesłanek podlegają testom na utratę wartości (por. nota 2.16.2. sprawozdania finansowego).

Testy na utratę wartości powyższych wartości niematerialnych zostały opisane w notcie 3.5 sprawozdania finansowego.

Na 31 grudnia 2015 roku utworzony odpis z tytułu utraty wartości dotyczył oprogramowania komputerowego w budowie, w przypadku którego Bank podjął decyzję o zaniechaniu kontynuacji danych projektów.

Za okres kończący się 31 grudnia 2014	Wartość firmy	Marka „Polbank”	Relacje z klientami	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	70 400	586 633	81 770	14 853	986 622
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	117 925	-44 868	0	73 057
Zwiększenie bezpośrednie w ciągu roku	0	0	0	7 759	65 298	0	73 057
Przejęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	0	0	110 166	-110 166	0	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-63 890	-2 246	-3 883	-70 019
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	70 400	640 668	34 656	10 969	989 660
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	0	0	11 745	361 326	0	0	373 071
Amortyzacja okresu	0	0	18 139	77 487	0	0	95 625
Zmniejszenia	0	0	0	-51 913	0	0	-51 913
Stan na 31 grudnia	0	0	29 884	386 900	0	0	416 784
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	0	0	0	2 051	1 550	0	3 601
Zwiększenia	0	0	0	40	0	0	40
Zmniejszenia	0	0	0	-2 082	-901	0	-2 983
Stan na 31 grudnia	0	0	0	10	649	0	658
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	58 655	223 256	80 220	14 853	609 949
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	40 516	253 759	34 007	10 969	572 218

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

21. Rzeczowe aktywa trwałe

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Zaliczki na rzeczowe aktywa trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	219 662	322 775	30	35 430	9 387	2 369	589 653
Zwiększenia stanu w ciągu roku,	1 925	18 163	0	1 775	-328	515	22 050
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	454	10 536	0	698	9 357	515	21 559
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	1 471	7 627	0	1 077	-9 684	0	491
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	-9 414	-16 666	0	-3 195	-239	0	-29 515
Stan na 31 grudnia	212 172	324 272	30	34 010	8 820	2 884	582 188
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	155 304	242 478	27	29 554	0	0	427 363
Amortyzacja okresu	15 212	30 097	2	2 248	0	0	47 559
Zmniejszenia	-5 706	-16 078	0	-3 080	0	0	-24 864
Zmiana klasyfikacji i inne	0	1	0	-1	0	0	0
Stan na 31 grudnia	164 809	256 499	29	28 721	0	0	450 057
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	297	4 002	0	14	1 703	0	6 016
Zwiększenia	3 188	764	0	62	0	0	4 014
Zmniejszenia	-2 491	-348	0	-58	0	0	-2 896
Stan na 31 grudnia	994	4 418	0	18	1 703	0	7 134
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	64 061	76 295	2	5 862	7 684	2 369	156 274
Stan na 31 grudnia	46 369	63 355	1	5 271	7 117	2 884	124 997

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za okres kończący się 31 grudnia 2014	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Zaliczki na rzeczowe aktywa trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	225 752	325 019	30	37 815	6 711	3 624	598 950
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	2 575	9 533	0	771	3 277	0	16 156
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	604	3 907	0	325	11 320	0	16 156
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	1 971	5 626	0	446	-8 043	0	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	-8 665	-11 777	0	-3 156	-601	-1 255	-25 454
Stan na 31 grudnia	219 662	322 775	30	35 430	9 387	2 369	589 653
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	138 515	219 519	23	29 096	0	0	387 153
Amortyzacja okresu	15 010	32 653	4	2 946	0	0	50 613
Zmniejszenia	0	-9 686	0	-2 492	0	0	-12 179
Zmiana klasyfikacji	1 779	-8	0	4	0	0	1 775
Stan na 31 grudnia	155 304	242 478	27	29 554	0	0	427 363
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	7 995	1 317	0	445	2 284	0	12 041
Zwiększenia	736	4 055	0	30	0	0	4 821
Zmniejszenia	-8 435	-1 370	0	-461	-581	0	-10 847
Stan na 31 grudnia	297	4 002	0	14	1 703	0	6 016
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	79 242	104 183	6	8 274	4 426	3 624	199 755
Stan na 31 grudnia	64 061	76 295	2	5 862	7 684	2 369	156 274

W 2015 roku i 2014 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania do nabycia środków trwałych na 31 grudnia 2015 r., wynikające z podpisanych umów z kontrahentami, wynosiły 3 860 tys. zł (47 tys. zł na 31 grudnia 2014 r.). Zobowiązania te zostaną zrealizowane w ciągu jednego roku.

Bank według stanu na 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2014 roku nie jest użytkownikiem obcych środków trwałych na podstawie umów leasingu finansowego.

Na 31 grudnia 2015 roku Bank rozpoznał odpis z tytułu utraty wartości środków trwałych ze względu na podjęte decyzje o zaniechaniu dalszej budowy tych środków trwałych lub decyzje o zaprzestaniu użytkowania tych środków trwałych.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

22. Inne aktywa

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa finansowe brutto, w tym:		
Inkaso weksli i czeków	368	526
Dłużnicy różni	93 469	49 098
Rozrachunki z biurami maklerskimi – należności	5 225	4 414
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych – należności	76 052	76 725
Aktywa finansowe brutto razem	175 114	130 763
Odpisy aktualizujące	-3 496	-2 261
Aktywa finansowe netto razem	171 618	128 502
Aktywa niefinansowe brutto, w tym:		
Koszty zapłacone z góry	41 638	29 807
Przychody do otrzymania	3 574	772
Aktywa przejęte za długi	2 794	16 390
Rozrachunki publiczno - prawne	46 059	48 902
Aktywa niefinansowe brutto razem	94 065	95 871
Odpisy aktualizujące	0	0
Aktywa niefinansowe netto razem	94 065	95 871
Razem	265 683	224 373

Kwota należności długoterminowych na koniec 2015 roku wynosiła 22 634 tys. zł (21 936 tys. zł w 2014 roku).

Rozrachunki publiczno prawne zawierają przede wszystkim kwotę należności spornych z tytułu nadpłaconego podatku dochodowego. W 2009 roku miały miejsce w Banku dwie kontrole podatkowe dotyczące prawidłowości rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych w latach 2004 i 2007. W 2012 roku odbyła się kolejna kontrola dotycząca prawidłowości rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych za rok 2006. W wyniku tych kontroli organy podatkowe wyraziły odmienną od Zarządu Banku opinię co do podatkowego ujęcia wyniku na inwestycjach dokonywanych w latach 2004, 2006 i 2007. Bank stojąc na stanowisku uznającym prawidłowość dokonanych przez siebie rozliczeń podatku, dokonał uiszczenia zobowiązania podatkowego wskazanego przez organy podatkowe wraz z odsetkami i rozpoznał należność od Urzędu Skarbowego. Postępowania podatkowe dotyczące rozliczeń podatku dochodowego zostały zakończone decyzjami Dyrektora Izby Skarbowej. Bank wniósł skargi na w/w decyzje do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił wydane decyzje dla lat 2004, 2006 i 2007. Organ podatkowy wniósł skargi kasacyjne dla lat 2004, 2006 i 2007. W dniu 24 listopada 2015 Naczelny Sąd Administracyjny uchylił zaskarżone wyroki i przekazał sprawy do ponownego rozpoznania przed WSA.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kwota należności spornych z tego tytułu wynosi 79 920 tys. zł, w tym należność główna 57 188 tys. zł., oraz zapłacone odsetki za zwłokę 22 732 tys. zł.

Ocena ryzyka powyższej sprawy przez Zarząd Banku

Polskie przepisy podatkowe podlegają interpretacjom oraz zmianom, stąd jak zaprezentowano powyżej, istnieje teoretyczna możliwość, iż interpretacja tych przepisów przez władze skarbowe może być inna niż zastosowana przez Bank, co może skutkować dążeniem organów podatkowych do ustalenia innego wymiaru podatku od tego, który został zapłacony przez Bank.

Tym niemniej, na dzień zatwierdzenia sprawozdania finansowego Zarząd Banku podtrzymuje prawidłowość rozliczeń podatkowych dokonanych przez Bank. W ocenie Banku ustalenia postępowania kontrolnego organów skarbowych są bezzasadne i należy spodziewać się pozytywnego dla Banku rozstrzygnięcia opisaną kwestii, co w konsekwencji będzie skutkowało zwrotem przez Urząd Skarbowy zapłaconych dotychczas należności wraz z odsetkami.

Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość innych należności	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Stan odpisu na początek roku	2 261	7 916
Utworzenie odpisów na utratę wartości	4 444	3 216
Wykorzystanie odpisów na utratę wartości	-215	-5 520
Rozwiązanie odpisów na utratę wartości	-2 994	-3 350
Stan odpisu na koniec roku	3 496	2 261

23. Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rachunki bieżące	251 817	958 165
Depozyty terminowe	226 973	858 558
Kredyty otrzymane	7 457 205	8 012 111
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	1 413 968
Razem	7 935 995	11 242 801

Kwota zobowiązań długoterminowych wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych na koniec 2015 roku wynosiła 4 077 925 tys. zł (5 334 585 tys. zł na koniec 2014 roku).

Na 31 grudnia 2015 Bank nie posiadał transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zawartych z innymi bankami i pozostałymi monetarnymi instytucjami finansowymi. Na 31 grudnia 2014 wartość transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) wynosiła 1 413 968 tys. zł, wartość godziwa papierów wartościowych sprzedanych w ramach tych transakcji wynosiła 1 397 146 tys. zł.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

24. Zobowiązania wobec klientów

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	17 512 927	14 011 515
Zobowiązania wobec klientów mikro	1 957 634	1 733 592
Zobowiązania wobec dużych przedsiębiorstw	15 629 555	15 194 626
Zobowiązania wobec małych i średnich przedsiębiorstw	3 654 064	2 824 797
Razem	38 754 180	33 764 529

Kwota zobowiązań długoterminowych wobec klientów na koniec 2015 roku wynosiła 69 488 tys. zł (62 178 tys. zł na koniec 2014 roku).

Na 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zawartych z klientami. Na 31 grudnia 2014 r wartość tych transakcji wynosiła 208 678 tys. zł, wartość godziwa papierów wartościowych sprzedanych w ramach transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) z klientami wynosiła 206 327 tys. zł.

25. Zobowiązania podporządkowane

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pożyczka o wartości 25 milionów EUR z terminem zapadalności w 2017 roku	106 812	106 870
Pożyczka o wartości 50 milionów EUR z terminem zapadalności w 2024 roku	213 095	213 136
Pożyczka o wartości 95 milionów EUR z terminem zapadalności w 2022 roku	404 882	0
Razem	724 789	320 006

Pożyczki podporządkowane są płatne przez Bank w terminie zapadalności. W 2015 oraz w 2014 roku Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań. Pożyczki nie są dodatkowo zabezpieczone. Wszystkie pożyczki zostały udzielone przez Raiffeisen Bank International.

Zgodnie z decyzjami Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), Bank może zaliczać zobowiązania podporządkowane do funduszy własnych Banku, za wyjątkiem pożyczki o wartości 95 milionów EUR z terminem zapadalności w 2022 roku, w przypadku której Bank złożył wniosek do KNF o wyrażenie zgody na zaliczenie jej do funduszy własnych Banku i oczekuje na decyzję KNF. Na użytek wyliczenia funduszy własnych Banku, kwoty stanowiące pożyczki podporządkowane zaliczane na poczet funduszy ulegają stopniowej amortyzacji zgodnie z regulacjami KNF.

Całość salda pożyczek podporządkowanych na koniec 2015 roku stanowią zobowiązania długoterminowe, analogicznie do 31 grudnia 2014 roku.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

26. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Stan na początek roku	Zwiększenia z emisji	Zmniejszenie - wypłata odsetek	Zmiana - naliczenie odsetek	Stan na koniec roku
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	501 960	0	-15 890	15 755	501 825
Razem	501 960	0	-15 890	15 755	501 825

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Stan na początek roku	Zwiększenia z emisji	Zmiana naliczonych odsetek	Pozostałe zmiany	Stan na koniec roku
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	500 000	1 960	0	501 960
Razem	0	500 000	1 960	0	501 960

19 listopada 2014 r. Bank wyemitował „Obligacje na okaziciela Serii A Raiffeisen Bank Polska S.A.” opiewające na kwotę 500 mln złotych. Obligacje te są niezabezpieczone, niepodporządkowane, denominowane w złotych z terminem wykupu w dniu 19 listopada 2017 roku. Oprocentowanie obligacji opiera się na stawce WIBOR 6M, powiększonej o marżę odsetkową w wysokości 1,3 proc. Odsetki są płacone w okresach półrocznych.

Emisja „Obligacji na okaziciela Serii A Raiffeisen Bank Polska S.A.” jest pierwszą częścią programu emisji obligacji korporacyjnych Banku na łączną kwotę 2 mld złotych.

27. Pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania finansowe , w tym:		
Rozrachunki międzybankowe	58 209	87 558
Rozrachunki z biurami maklerskimi	1 475	1 878
Wierzyciele różni i rozliczenia międzyokresowe kosztów	190 998	130 808
Zobowiązania z tytułu rozliczeń z tytułu kart płatniczych	31 025	20 764
Zobowiązania finansowe razem	281 707	241 008
Zobowiązania niefinansowe , w tym:		
Przychody pobierane z góry	67 181	66 323
Rozrachunki publiczno-prawne	26 033	17 066
Pozostałe	1 451	5 019
Zobowiązania niefinansowe razem	94 665	88 408
Razem	376 372	329 416

Kwota zobowiązań długoterminowych wyniosła na dzień 31 grudnia 2015 roku 36 999 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2014 roku 26 652 tys. zł.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

28. Rezerwy

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Stan na początek roku	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrocenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Różnice kursowe	Stan na koniec roku
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane indywidualnie	26 631	37 969	-23 493	0	121	41 228
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane grupowo IBNR	7 408	5 524	-4 393	0	17	8 556
Razem rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	34 039	43 493	-27 886	0	138	49 784
Rezerwy na sprawy sporne	19 877	0	-2 965	-865	0	16 047
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	34 702	0	-33 509	-1 193	0	0
Rezerwa na bonusy	48 460	106 401	-30 538	-74 054	-1	50 268
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	23 495	0	0	-3 493	0	20 002
Rezerwa na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne	3 411	0	-40	-13	0	3 359
Rezerwa restrukturyzacyjna	37 822	0	-922	-27 191	0	9 709
Razem rezerwy	167 768	106 401	-67 973	-106 809	-1	99 386
Razem	201 807	149 894	-95 859	-106 809	137	149 170

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Stan na początek roku	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrocenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Różnice kursowe	Stan na koniec roku
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane indywidualnie	14 306	31 067	-19 396	0	654	26 631
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane grupowo IBNR	8 535	5 100	-6 339	0	111	7 408
Razem rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	22 841	36 167	-25 734	0	765	34 039
Rezerwy na sprawy sporne	13 380	11 568	-4 576	-495	0	19 877
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	28 590	6 112	0	0	0	34 702
Rezerwa na bonusy	83 804	89 147	-50 611	-73 881	0	48 460
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	16 499	10 387	0	-3 390	0	23 495
Rezerwa na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne	1 808	1 605	0	-2	0	3 411
Rezerwa restrukturyzacyjna	34 005	29 206	0	-25 389	0	37 822
Inne rezerwy	524	0	-524	0	0	0
Razem rezerwy	178 610	148 026	-55 711	-103 157	0	167 768
Razem	201 451	184 192	-81 445	-103 157	765	201 807

W rezerwach na zobowiązania pozabilansowe uwzględnione zostały rezerwy na gwarancje finansowe. Gwarancje finansowe oraz inne zobowiązania pozabilansowe zostały opisane w nocie 30.

Rezerwy na sprawy sporne składały się z:

- rezerwy utworzonej w związku z karą nałożoną na Bank przez UOKiK w październiku 2014 roku dotyczącą praktyk w zakresie zawierania z konsumentami umów dotyczących przystąpienia do umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie o nazwie „Program Pomnażania Oszczędności Kumulatus”. Kara nałożona przez UOKiK wynosiła 21 122 tys. zł. Decyzja jest nieprawomocna. Bank złożył odwołanie

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

od tej decyzji. Bank utworzył rezerwę z tego tytułu w wysokości 10 561 tys. zł, ponieważ w ocenie Banku prawdopodobny wypływ środków z tego tytułu nie przekroczy tej kwoty,

- rezerwy w kwocie 5 486 tys. zł dotyczącej spraw spornych z byłymi partnerami franczyzowymi Polbanku.

Kwota rezerw długoterminowych na 31 grudnia 2015 r. wynosiła 6 231 tys. zł (6 284 tys. zł na 31 grudnia 2014) i dotyczyła rezerw na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne oraz programu Share Incentive przeznaczonego dla Członków Zarządu Banku.

Rezerwa restrukturyzacyjna według stanu na 31 grudnia 2015 roku w kwocie 9 709 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku 37 822 tys. zł) dotyczy przede wszystkim odpraw wynikających z obowiązujących programów restrukturyzacyjnych, a także kosztów związanych z likwidacją placówek Banku. Zmiana rezerwy w stosunku do poprzedniego okresu raportowego wynikała przede wszystkim z realizacji programu optymalizacji zatrudnienia.

W 2015 roku Zarząd Banku podjął decyzję o likwidacji programu Raiffajne Lata, co wiązało się z rozwiązaniem rezerwy na nagrody jubileuszowe w wysokości 33 509 tys. zł.

29. Kapitały

	Wartość nominalna akcji		Liczba akcji (w szt.)	
	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zarejestrowany kapitał akcyjny				
Stan na początek roku	2 256 683	2 207 461	248 260	242 845
Emisja akcji	0	49 222	0	5 415
Stan na koniec roku	2 256 683	2 256 683	248 260	248 260

Wszystkie wyemitowane akcje są w pełni opłacone. Wszystkie akcje mają takie same prawa głosu i prawo do dywidendy. Wartość nominalna jednej akcji wynosi 9 090 złotych. Udziałowcem, który posiada 100% kapitału zakładowego Banku jest Raiffeisen Bank International AG (RBI).

Raiffeisen Bank International powstał z obszarów wydzielonych z Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB) i Raiffeisen International Bank-Holding AG (RI). RBI jest podmiotem zależnym RZB objętym konsolidacją. RZB posiada 60,7% akcji RBI. Pozostała część kapitału akcyjnego jest w wolnym obrocie na wiedeńskiej giełdzie papierów wartościowych, na której RBI notowany jest od 2005 roku.

Pozostałe kapitały	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	970 019	950 019
Rozliczenie zakupu zorganizowanej części przedsiębiorstwa	-3 883	-3 883
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto	43 174	159
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto	-37 955	-46 529
Fundusz na działalność maklerską	1 000	1 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	46 522	46 522
Stan na koniec okresu	1 018 877	947 287

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wynik finansowy z roku bieżącego i z lat ubiegłych podlegał podziałowi zgodnie poniższą tabelą:

Wynik finansowy z lat ubiegłych	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	544 336	270 198
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych	160 075	314 138
Przeniesienie zysku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego	-20 000	-40 000
Stan na koniec okresu	684 411	544 336

Dywidendy

Zgodnie z rekomendacją Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej, Bank nie dokonał wypłaty dywidendy z zysku za rok 2014. Zarząd Banku nie będzie rekomendował wypłaty dywidendy z zysku za rok 2015.

30. Zobowiązania warunkowe

Poniższa tabela przedstawia pozycje pozabilansowe udzielone i otrzymane:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Udzielone zobowiązania gwarancyjne		
Gwarancje bankowe	1 668 787	1 766 164
Akredytywy i akcepty bankowe	215 575	253 759
Razem udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 884 362	2 019 923
Udzielone zobowiązania finansowe		
Zobowiązania do udzielenia kredytu:		
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności do 1 roku</i>	8 122 312	4 454 747
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności powyżej 1 roku</i>	3 659 332	1 970 057
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności powyżej 1 roku</i>	4 462 980	2 484 690
Razem udzielone zobowiązania finansowe	8 122 312	4 454 747
Razem	10 006 674	6 474 670

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Gwarancje otrzymane	5 635 557	5 888 622
Razem	5 635 557	5 888 622

Wszystkie zobowiązania Banku do udzielenia kredytu mają charakter bezwarunkowy, z wyjątkiem udzielonych i niewykorzystanych transz kredytów hipotecznych i inwestycyjnych kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw. Szczegółowy opis ryzyk związanych z zobowiązaniami pozabilansowymi został przedstawiony w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

Sprawy sporne

Łączna wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, w których Bank występował w roli pozwanej wynosiła 71 790 tys. złotych na 31 grudnia 2015 roku (31 grudnia 2014 roku 65 883 tys. złotych). Bank utworzył

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

rezerwy w przypadkach, gdzie według szacunków Banku prawdopodobieństwo konieczności wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne jest większe niż 50%. W pozostałych sprawach sądowych Bank szacuje ryzyko wypływu środków jako możliwe (poniżej 50%). Na dzień 31 grudnia 2015 roku rezerwy na roszczenia prawne, gdzie Bank występował w roli pozwanego wynosiły 5 486 tys. złotych (rezerwy na roszczenia byłych Partnerów Banku, na 31 grudnia 2014 roku 7 494 tys. złotych), patrz nota 28 sprawozdania finansowego.

Powyższe nie obejmuje (podobnie, jak w danych na 31 grudnia 2014 roku) - ze względu na ich charakter - spraw zawisłych przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Stan rezerw na te sprawy na 31 grudnia 2015 roku wynosił 10 561 tys. zł (12 383 tys. zł na 31 grudnia 2014 roku).

Odrębną kategorię stanowią postępowania związane z działaniami Urzędu Kontroli Skarbowej, które zostały opisane w nocie 22 Inne aktywa.

31. Bank jako leasingobiorca

W przypadku leasingu operacyjnego, gdzie Bank jest leasingobiorcą, minimalne przyszłe płatności z tytułu leasingu w ramach nieodwołalnych umów leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Poniżej 1 roku	131 248	188 572
Od 1 roku do 5 lat	280 664	307 560
Powyżej 5 lat	148 945	131 010
Razem	560 857	627 141

Wymienione w tabeli zobowiązania związane są z zawartymi umowami leasingu operacyjnego budynków lub lokali na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej oraz leasingu operacyjnego samochodów.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

32. Aktywa, na których ustanowiono zabezpieczenia i o ograniczonej możliwości dysponowania

W tabeli poniżej zaprezentowano informacje na temat aktywów finansowych zastawionych lub o ograniczonej możliwości dysponowania.

	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kasa i środki w Banku Centralnym	12		
Rezerwy obowiązkowe w banku centralnym		1 418 802	926 508
Należności od banków	13		
Depozyty zabezpieczające		1 051 393	496 249
Inwestycyjne papiery wartościowe	17		
Obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie kredytu otrzymanego		447 393	0
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG		228 816	180 766
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18		
Depozyty zabezpieczające operacje walutowe-należności		5 553	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	23		
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość zobowiązań		0	1 413 968
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość godziwa sprzedanych papierów wartościowych		0	1 397 146
Zobowiązania wobec klientów	24		
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość zobowiązań		0	208 678
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość godziwa sprzedanych papierów wartościowych		0	206 327

Wszystkie papiery wartościowe sprzedane w ramach transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zaprezentowane w tabeli powyżej, zostały nabyte przez Bank w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży (buy sell back).

33. Sekurytyzacja oraz sprzedaż należności

33.1. Syntetyczna sekurytyzacja portfela kredytów korporacyjnych w Banku

W 2006 roku przeprowadzona została syntetyczna sekurytyzacja aktywów dotycząca portfela kredytów dla klientów korporacyjnych. Transakcja sekurytyzacyjna polegała na zawarciu umowy pozabilansowej transakcji kredytowej pomiędzy Bankiem a KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau), w celu przeniesienia wszystkich ryzyk kredytowych związanych z kredytami w sekurytyzowanym portfelu. Pierwotna wartość aktywów i zobowiązań objętych sekurytyzacją wynosiła około 250 mln EUR. Okres odnawialny transakcji trwał pięć lat, w trakcie którego spłacone wierzytelności w ramach portfela objętego sekurytyzacją były zastępowane nowymi. W sierpniu 2013 roku umowa pozabilansowej transakcji kredytowej została

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

rozwiązana, a ochroną sekurytyzacyjną pozostały objęte jedynie zgłoszone w ramach transakcji nierozliczone zdarzenia kredytowe będące w trakcie procesu windykacji. Główną korzyścią przedmiotowej transakcji był transfer ryzyka kredytowego (otrzymana gwarancja), którego miernikiem była redukcja regulacyjnego wymogu kapitałowego oraz brak rozpoznania utraty wartości na aktywach wchodzących w skład portfela. W 2015 r. powyższy program sekurytyzacji został zakończony, a środki uzyskane z tytułu rozliczenia transakcji sekurytyzacji w wysokości 9 660 tys. PLN zostały zaprezentowane w nocie 5 w kolumnie „Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne”.

33.2. Sprzedaż należności

W 2015 roku Bank zbył portfele wierzytelności kredytowych zaklasyfikowane do kategorii z rozpoznaną utratą wartości o łącznej wartości kapitału 257 412 tys. zł (w 2014 roku 1 255 777 tys. zł). Portfele składały się z wierzytelności wobec osób fizycznych i mikroprzedsiębiorców oraz klientów korporacyjnych. Wierzytelności objęte były w istotnej części odpisami z tytułu utraty wartości bądź w całości spisane z bilansu Banku. Łączny wynik na transakcjach zbycia wierzytelności wyniósł 24 954 tys. zł (w 2014 roku 261 712 tys. zł) i został zaprezentowany w linii „Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”. Nabywcami zbytych portfeli były niepowiązane z Bankiem niestandardyzowane sekurytyzacyjne fundusze zamknięte i fundusze inwestycyjne. Wszystkie ryzyka i korzyści związane ze sprzedanymi portfelami zostały przeniesione na nabywcę.

34. Działalność powiernicza

Bank prowadzi działalność powierniczą polegającą na utrzymywaniu lub lokowaniu aktywów w imieniu osób prywatnych, funduszy, planów emerytalnych i innych instytucji. Aktywa te i związane z nimi przychody nie zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym, ponieważ nie należą do Banku.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Zespół Usług Powierniczych prowadził na rzecz klientów 537 rachunków papierów wartościowych (564 rachunki na dzień 31 grudnia 2014 roku). Wartość godziwa instrumentów finansowych klientów Zespołu Usług Powierniczych na ten dzień wynosiła 22 452 798 tys. zł (17 100 643 tys. zł na koniec 2014 roku).

W okresie sprawozdawczym przechowywano papiery wartościowe znajdujące się w publicznym obrocie i papiery w formie materialnej oraz papiery wartościowe znajdujące się w obrocie za granicą. W ramach świadczenia usług powierniczych na rzecz klientów Bank współpracował z kilkoma biurami maklerskimi. Bank pełni funkcje depozytariusza dla klientów i dla portfela własnego oraz dla praw pochodnych, jest reprezentantem podmiotu niebędącego uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych i uczestnikiem rozliczającym.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

35. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki w kasach Banku	1 067 024	1 757 367
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	1 636 486	926 508
Środki na rachunkach Nostro w innych bankach	48 076	15 090
Lokaty w innych bankach (z terminem wymagalności do 3 miesięcy)	38 400	88 656
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty prezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	2 789 986	2 787 621

W tabeli poniżej zaprezentowano uzgodnienie zmiany stanu aktywów i pasywów zaprezentowanej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych ze zmianą stanu tych aktywów i pasywów wynikającą ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Różnice zostały opisane poniżej:

- Zmiany stanu poszczególnych składników aktywów i pasywów zostały skorygowane o odsetki, które prezentowane są w pozycji „Odsetki otrzymane/zapłacone”.
- Ze zmiany stanu „Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom” wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych zaprezentowane ją w pozycji „Zmiana stanu środków pieniężnych netto”.
- Zmiana stanu „Pochodne instrumenty finansowe” nie uwzględnia tej części wyceny instrumentów pochodnych, która została ujęta w kapitale własnym (wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne).
- Ze zmiany stanu „Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych” wyłączono:
  - odsetki z działalności finansowej i zaprezentowano w pozycji „Przeniesienie odsetek i dywidend dotyczących działalności inwestycyjnej i finansowej”,
  - wpływy i wydatki z działalności finansowej z tytułu zaciągania i spłaty wraz z odsetkami kredytów i pożyczek długoterminowych od banków i zaprezentowano odpowiednio w pozycjach Wpływy z tytułu zaciągnięcia zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych lub „Wydatki z tytułu spłaty zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych”,
  - niezrealizowane różnice kursowe z tytułu zaciągniętych walutowych kredytów i pożyczek długoterminowych od banków i zaprezentowano w pozycji „Niezrealizowane różnice kursowe”.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	zmiana stanu		różnica w tym:	1	2	3	4a	4b	4c
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych							
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	-575 864	-614 240	38 376	21 106	17 270	0	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	-12 208 787	-12 387 979	179 192	179 192	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe:	692 051	501 474	190 577	201 162	0	-10 585	0	0	0
aktywa	337 828	142 213	195 615	206 200	0	-10 585	0	0	0
pasywa	354 223	359 261	-5 038	-5 038	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 027 806	-99 617	1 127 423	1 127 423	0	0	0	0	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	-2 902 023	-2 671 586	-230 437	-371 959	0	0	92 648	-160 762	209 636
Zobowiązania wobec klientów	4 989 651	5 559 147	-569 496	-569 496	0	0	0	0	0

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	zmiana stanu		różnica w tym:	1	2	3	4a	4b	4c
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych							
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	-274 444	-359 277	84 833	53 202	31 631	0	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	8 409 183	8 171 823	237 360	237 360	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe:	303 193	146 648	156 545	104 126	0	52 419	0	0	0
aktywa	-367 250	-530 486	163 236	110 817	0	52 419	0	0	0
pasywa	670 443	677 134	-6 691	-6 691	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-1 508 720	-2 870 463	1 361 743	1 361 743	0	0	0	0	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	50 389	2 479 901	-2 429 512	-34 352	0	0	140 494	-2 810 062	274 407
Zobowiązania wobec klientów	3 303 539	3 909 965	-606 426	-606 426	0	0	0	0	0

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

36. Wynik na instrumentach finansowych

Wynik dotyczący kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek, w tym:	1 157 402	1 414 678
z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych bankom	21 019	29 550
z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 136 383	1 385 128
Przychody z tytułu prowizji - opłaty i prowizje z tytułu działalności kredytowej	34 921	25 293
Koszty dotyczące pośrednictwa w sprzedaży produktów kredytowych	-3 944	-1 929
Koszty dotyczące sekurytyzacji należności kredytowych	-218	-235
Razem	1 188 161	1 437 807

Wynik dotyczący inwestycyjnych papierów wartościowych

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu dyskonta	5 994	4 203
Przychody z tytułu odsetek	64 489	64 831
Razem	70 483	69 034

Powyższe przychody dotyczą inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności i aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Wynik dotyczący zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Koszty z tytułu odsetek - całkowite koszty odsetkowe dotyczące zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-694 572	-773 337
Koszty z tytułu prowizji - opłaty i prowizje dotyczące kredytów otrzymanych	-298	-681
Razem	-694 870	-774 018

37. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej zaprezentowano główne założenia i metody wykorzystane przez Bank podczas określania wartości godziwej instrumentów finansowych:

- wartość godziwa kredytów udzielonych bankom, zawieranych na rynku międzybankowym w celu zarządzania płynnością Banku, została oszacowana jako bieżąca wartość przepływów pieniężnych zdyskontowanych stawkami rynkowymi obowiązującymi na rynku międzybankowym dla danej waluty,

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

- wartość kredytów i pożyczek udzielonych klientom indywidualnym i przedsiębiorcom została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych, zastosowanego przy użyciu bieżących stóp procentowych, uwzględniających bieżącą marżę na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłat wynikające z umów kredytowych. Bieżące marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na waluty oraz główne grupy produktowe, tj. kredyty o stałym terminie zapadalności, kredyty konsumenckie i hipoteczne, bazując na transakcjach z okresu 12 miesięcy. Wartość walutowych kredytów hipotecznych nie uwzględnia ryzyka przewalutowania,
- papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (obligacje skarbowe i bony pieniężne NBP) – wartość godziwą papierów, dla których istnieje aktywny rynek, ustalono w oparciu o publikowane notowania cen z aktywnego rynku (kwotowania rynkowe z dnia sprawozdawczego),
- wartość zobowiązań wobec klientów została oszacowana przy użyciu średnich stóp procentowych oferowanych klientom Banku z narzutem marżowym. Marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na waluty oraz główne grupy produktowe,
- wartość godziwa zobowiązań wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, zawieranych na rynku międzybankowym w celu zarządzania płynnością Banku, została oszacowana jako bieżąca wartość przepływów pieniężnych zdyskontowanych stawkami rynkowymi obowiązującymi na rynku międzybankowym dla danej waluty,
- wartość godziwa wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o cenę rynkową papierów oraz rating emitenta,
- w przypadku pozycji „Kasa i środki w Banku Centralnym”, „Inne aktywa finansowe” oraz „Pozostałe zobowiązania finansowe” wartość godziwą stanowi wartość księgowa danej pozycji.

Metody ustalania wartości godziwej poszczególnych składników aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wraz z przypisanymi do nich modelami wyceny można zaklasyfikować do trzech kategorii:

- *Kategoria I* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny notowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie na informacjach rynkowych. Wycena mark-to-market stosowana głównie w odniesieniu do notowanych papierów wartościowych.
- *Kategoria II* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących obserwacje rynkowe lub informacje pochodzące z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z parametryzacją modeli wyłącznie na podstawie notowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu. W oparciu o tego typu modele wyceniana jest większość instrumentów pochodnych, w tym transakcje terminowe na papiery wartościowe,

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

niepłynne papiery skarbowe lub papiery emitowane przez bank centralny oraz nienotowane dłużne papiery korporacyjne i komunalne papiery wartościowe, dla których do wyceny pobierane są dane z aktywnego rynku.

- *Kategoria III* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Metoda ta dotyczy nieliniowych instrumentów pochodnych zawieranych na nieaktywnym rynku, nienotowanych dłużnych papierów korporacyjnych, które nie spełniają warunków pozwalających na zaliczenie ich do kategorii II, a także instrumentów pochodnych, dla których dokonano korekty wartości godziwej o odpisy z tytułu ryzyka kredytowego.

Przeniesienie pomiędzy kategoriami następuje, gdy zmiana modelu wyceny danego składnika aktywów lub zobowiązań finansowych powoduje klasyfikację tego składnika do innej kategorii. Bank dokonuje przeglądu modeli wyceny na koniec okresu sprawozdawczego.

Dla składników aktywów zakwalifikowanych do Kategorii III parametrami estymowanymi są:

- spread kredytowy szacowany na dzień emisji papieru wartościowego. Spread kredytowy instrumentów finansowych zakwalifikowanych do Kategorii III zawierał się w przedziale od 30 do 600 punktów bazowych,
- prawdopodobieństwo niewywiązywania się dłużnika ze spłaty zobowiązań (PD). Na dzień sprawozdania finansowego wskaźnik PD dla instrumentów finansowych zakwalifikowanych do Kategorii III zawierał się w przedziale od 3,02% do 100%, przy czym wartość 100% odnosiła się do kontraktów trzech Klientów, dla których rozpoznano utratę wartości,
- współczynnik straty z tytułu niewywiązywania się ze zobowiązań (LGD), zawierał się w przedziale od 37% do 61%,
- parametr stopy odzysku (RR), który przyjmuje wartości w zakresie 39% - 63%.

Wpływ parametrów estymowanych na wycenę do wartości godziwej instrumentów finansowych, klasyfikowanych przez Bank do Kategorii III, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wyceniane są do wartości godziwej na dzień 31 grudnia 2015 roku, jest nieznaczący. W przypadku instrumentów dłużnych narażonych na ryzyko spreadu kredytowego wrażliwość ekspozycji na zmianę spreadu o $-/+ 100$ punktów bazowych wynosi $+ 250/- 258$ tys. złotych wpływu na wynik Banku oraz $+1 267/ - 1 297$ tys. zł wpływu na kapitał własny. W przypadku instrumentów pochodnych narażonych na ryzyko kredytowe wrażliwość ekspozycji na zmianę prawdopodobieństwa niewypłacalności o $-/+ 100$ punktów bazowych wynosi $+/- 9$ tys. złotych wpływu na wynik Banku. Brak wpływu na kapitał własny.

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

W tabeli poniżej zaprezentowano zmiany stanu wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Bank stosuje wycenę do wartości godziwej według kategorii III, które w bilansie wyceniane są do wartości godziwej.

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - papiery dłużne	Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania
Stan na początek roku	165 257	212	351 436	96
Zwiększenia, w tym:	86 869	9 700	134 083	6
Zakup	86 869	0	110 117	0
Transakcje pochodne zawarte w okresie	0	93	0	7
Przychód z instrumentów finansowych, ujęty w pozycji:	0	0	23 966	0
Wynik z tytułu odsetek	0	0	328	0
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	23 638	0
Reklasyfikacja	0	9 607	0	0
Zmniejszenia, w tym:	-160 220	-85	-165 549	-95
Rozliczenie/wykup	0	-29	0	-96
Sprzedaż	-75 994	0	-84 018	0
Strata z instrumentów finansowych, ujęta w pozycji:	-84 225	-55	-81 530	0
Wynik z tytułu odsetek	-321	0	-651	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-83 904	-55	0	0
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-80 879	0
Reklasyfikacja	0	0	0	0
Stan na koniec roku	91 907	9 828	319 970	7
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec roku, ujęty w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, ujęty w pozycji:	-83 162	9 616	-54 763	-89
Wynik z tytułu odsetek	742	0	2 478	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-83 904	9 616	0	-89
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-57 242	0

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - papiery dłużne	Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania
Stan na początek roku	67 995	13 713	48 300	37
Zwiększenia, w tym:	101 449	242	341 978	69
Zakup	101 449	0	107 926	0
Transakcje pochodne zawarte w okresie	0	29	0	69
Przychód z instrumentów finansowych, ujęty w pozycji:	0	30	14	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	0	30	14	0
Reklasyfikacja	0	183	234 038	0
Zmniejszenia, w tym:	-4 187	-13 743	-38 844	-10
Rozliczenie/wykup	0	-9 537	0	-22
Sprzedaż	0	0	-38 080	0
Strata z instrumentów finansowych, ujęta w pozycji:	-4 187	0	-764	27
Wynik z tytułu odsetek	0	0	-18	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-4 187	0	-746	27
Reklasyfikacja	0	-4 205	0	-15
Stan na koniec roku	165 257	212	351 435	96
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec roku, ujęty w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, ujęty w pozycji:	-3 422	-13 501	2 729	59
Wynik z tytułu odsetek	765	1	3 461	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-4 187	-13 502	0	59
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-732	0

W kategorii III zaprezentowana została także wycena do wartości godziwej udziałów kapitałowych w Visa Europe, zaklasyfikowanych jako papiery wartościowe dostępne do sprzedaży. Szczegóły ustalenia wartości godziwej tych udziałów zostały przedstawione w nocie 17 sprawozdania finansowego.

Poniżej przedstawiono wartość księgową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych w podziale na powyżej opisane trzy kategorie:

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2015					31 grudnia 2014				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Aktywa finansowe										
Kasa i środki w Banku Centralnym	2 703 510	2 703 510	0	0	2 703 510	2 683 875	2 683 875	0	0	2 683 875
Należności od banków	1 204 249	1 204 337	0	0	1 204 337	628 385	628 720	0	0	628 720
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	12 570 410	12 570 410	332 391	12 146 112	91 907	361 623	361 623	196 366	0	165 257
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	562 385	562 385	0	552 557	9 828	900 213	900 213	0	900 001	212
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym	553 828	553 828	0	544 000	9 828	898 892	898 892	0	898 680	212
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne	8 557	8 557	0	8 557	0	1 320	1 320	0	1 320	0
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	3 827 055	3 796 154	3 395 290	0	400 864	12 514 086	12 513 604	2 435 627	9 699 462	378 516
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 964 957	1 934 056	1 934 056	0	0	11 451 014	11 450 532	1 751 071	9 699 462	0
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży, w tym:	1 862 098	1 862 098	1 461 233	0	400 864	1 063 072	1 063 072	684 556	0	378 516
Udziały kapitałowe	80 895	80 895	0	0	80 895	27 081	27 081	0	0	27 081
Papiery dłużne	1 781 203	1 781 203	1 461 233	0	319 970	1 035 991	1 035 991	684 556	0	351 435
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	33 689 146	31 400 096	0	0	31 400 096	34 716 952	32 216 652	0	0	32 216 652
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	19 202 502	16 878 760	0	0	16 878 760	18 058 044	15 598 486	0	0	15 598 486
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	2 416 760	2 265 087	0	0	2 265 087	2 326 835	2 163 137	0	0	2 163 137
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	10 808 023	10 987 794	0	0	10 987 794	13 241 176	13 365 164	0	0	13 365 164
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	1 240 278	1 246 767	0	0	1 246 767	1 061 253	1 060 327	0	0	1 060 327
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	21 583	21 689	0	0	21 689	29 644	29 538	0	0	29 538
Inne aktywa finansowe	171 618	171 618	0	0	171 618	128 502	128 502	0	0	128 502
Aktywa finansowe razem	54 728 373	52 408 511	3 727 681	12 698 669	35 982 160	51 933 636	49 433 189	2 631 993	10 599 462	36 201 735

Noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2015					31 grudnia 2014				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Zobowiązania finansowe										
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	7 935 995	7 880 574	0	0	7 880 574	11 242 801	11 017 449	0	0	11 017 449
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	1 478 611	1 478 611	0	1 478 604	7	1 124 388	1 124 388	0	1 124 292	96
Pochodne instrumenty finansowych w portfelu handlowym	503 864	503 864	0	503 857	7	823 807	823 807	0	823 711	96
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne	954 211	954 211	0	954 211	0	276 005	276 005	0	276 005	0
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	20 536	20 536	0	20 536	0	24 576	24 576	0	24 576	0
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	38 754 180	39 180 293	0	0	39 180 293	33 764 529	33 581 191	0	0	33 581 191
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	17 512 927	17 657 546	0	0	17 657 546	14 011 515	13 942 773	0	0	13 942 773
Zobowiązania wobec klientów mikro	1 957 634	1 962 201	0	0	1 962 201	1 733 592	1 729 937	0	0	1 729 937
Zobowiązania wobec dużych przedsiębiorstw	15 629 555	15 888 034	0	0	15 888 034	15 194 626	15 093 148	0	0	15 093 148
Zobowiązania wobec małych i średnich przedsiębiorstw	3 654 064	3 672 513	0	0	3 672 513	2 824 797	2 815 333	0	0	2 815 333
Zobowiązania podporządkowane	724 789	519 133	0	0	519 133	320 006	308 651	0	0	308 651
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	501 825	501 892	0	0	501 892	501 960	501 960	0	0	501 960
Pozostałe zobowiązania finansowe	281 707	281 707	0	0	281 707	241 008	241 008	0	0	241 008
Zobowiązania finansowe razem	49 677 107	49 842 210	0	1 478 604	48 363 606	47 194 692	46 774 646	0	1 124 292	45 650 354

Pozostałe noty objaśniające

38. Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych

W 2015 i 2014 roku warunki kompensowania nie zostały spełnione, w związku z czym nie wystąpiły przypadki kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych na dzień sprawozdawczy.

Jednakże, w celu ograniczenia ryzyka strat kredytowych, Bank zawiera egzekwowalne porozumienia ramowe lub podobne porozumienia dotyczące kompensowania. Zapisy tych umów dają prawo do rozliczenia transakcji na bazie netto jedynie w przypadku niewywiązania się z płatności, niewypłacalności, bankructwa jednego z kontrahentów lub niespełnienia innych warunków kontraktu.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Bank to:

- umowy ramowe ISDA oraz inne umowy dotyczące kompensowania oparte na lokalnym prawie,
- umowy ramowe dotyczące transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Ujawnienia przedstawione w tabelach poniżej dotyczą aktywów i zobowiązań finansowych podlegających egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym i mogą potencjalnie zostać skompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zaprezentowano również otrzymane i złożone zabezpieczenia instrumentów pochodnych oraz transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu. Zostały one ustanowione zgodnie z normalnymi warunkami sektorowymi. Zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających wynikają z umów typu Credit Support Annex (CSA), stanowiących załącznik do umów ramowych ISDA lub innych umów opartych na lokalnym prawodawstwie.

31 grudnia 2015	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	
AKTYWA FINANSOWE					
Pochodne instrumenty finansowe	562 385	562 385	379 620	30 840	171 495
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	40 429	40 429	40 209	0	220
Razem	602 814	602 814	419 829	30 840	171 715

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

31 grudnia 2015	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	1 478 611	379 620	1 056 946	51 541
Razem	1 478 611	1 478 611	379 620	1 056 946	51 541

31 grudnia 2014	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	

AKTYWA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	900 213	900 213	530 091	44 590	333 506
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 651 297	1 651 297	1 631 976	0	19 321
Razem	2 551 510	2 551 510	2 162 067	44 590	352 827

31 grudnia 2014	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	1 124 388	1 124 388	530 091	496 249	98 048
Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 622 646	1 622 646	1 603 473	0	19 173
Razem	2 747 034	2 747 034	2 133 564	496 249	117 221

* na podstawie kalkulacji per kontrakt

Uzgodnienie wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, z wartościami prezentowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej zostało zaprezentowane w tabelach poniżej:

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

31 grudnia 2015	Wartość bilansowa netto	Pozycja ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Wartość bilansowa pozycji ze sprawozdania finansowego	Wartość bilansowa pozycji niepodlegających ujawnieniu w nocie dotyczącej kompensowania
AKTYWA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	562 385	Pochodne instrumenty finansowe	562 385	0
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	40 429	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	33 689 146	33 648 717
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	0
31 grudnia 2014				
AKTYWA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	900 213	Pochodne instrumenty finansowe	900 213	0
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 651 297	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	34 716 952	33 065 655
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	1 124 388	Pochodne instrumenty finansowe	1 124 388	0
Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 413 968	Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	11 242 801	9 828 833
		Zobowiązania wobec klientów	33 764 529	33 555 851

39. Transakcje z jednostkami powiązanymi

Jednostki powiązane z Bankiem to:

- Jednostki dominujące:
  - jednostka dominująca najwyższego szczebla – Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB).
  - jednostka dominująca wobec Banku – Raiffeisen Bank International AG (RBI).
- Jednostki zależne wobec Banku objęte konsolidacją – Raiffeisen-Leasing Polska S.A., Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o., Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Solutions Sp z o.o, Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp z o.o, Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. Jednostka zależna wobec Banku nieobjęta konsolidacją - Leasing Poland Sp. z o.o.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

- Członkowie kluczowego personelu Banku oraz kluczowego personelu jednostek dominujących,
- Pozostałe jednostki – pozostałe jednostki powiązane – podmioty kontrolowane przez jednostki dominujące i jednostki zależne oraz podmioty wywierające znaczący wpływ na Raiffeisen Zentralbank Österreich AG.

W ramach zwykłej działalności operacyjnej przeprowadzono pewną liczbę transakcji z członkami kluczowego personelu Banku. Do członków kluczowego personelu Banku zalicza się członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku, których listę zaprezentowano w nocie 1 sprawozdania finansowego. Transakcje z członkami kluczowego personelu Banku mogą obejmować przede wszystkim kredyty, depozyty oraz transakcje w walutach obcych. W 2015 roku ani w 2014 roku nie wystąpiły transakcje z członkami kluczowego personelu jednostek dominujących wobec Banku ani transakcje z osobami powiązanymi z członkami kluczowego personelu Banku lub jednostek dominujących wobec Banku.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Pozycje ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Jednostka dominująca		Jednostki zależne objęte konsolidacją		Członkowie kluczowego personelu Banku oraz jednostek dominujących		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności od banków	1 030 443	476 186	0	0	0	0	9 398	59 203
Pochodne instrumenty finansowe – aktywa	370 810	586 962	370	16	0	0	401	166
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	0	18 493	1 979	2 300	3 253	0	0
Inne aktywa	97	101	137	15	0	0	522	6
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	5 744 774	7 200 787	0	0	0	0	1 512 387	805 812
Pochodne instrumenty finansowe – pasywa	1 400 241	976 123	0	89	0	0	99	471
Zobowiązania wobec klientów	0	0	1 026 487	913 429	4 574	7 312	15 482	6 019
Zobowiązania podporządkowane	724 789	320 006	0	0	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	169	16 432	361	84	0	0	217	0
Rezerwy na zobowiązania	2 433	1 798	0	0	4 000	0	0	0

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Pozycje z rachunku zysków i strat	Jednostka dominująca		Jednostki zależne objęte konsolidacją		Członkowie kluczowego personelu Banku oraz jednostek dominujących		Pozostałe jednostki	
	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek	25 298	112 969	5 528	32	49	227	803	1 107
Koszty z tytułu odsetek	-79 395	-140 622	-4 947	-4 650	-19	-15	-18 966	-5 106
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	0	0	-1 126	-14 677	0	0	0	0
Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 658	2 294	269	142	2	0	4 199	2 011
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-1 449	-1 223	-257	-311	0	0	-2 121	-723
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	147 047	-36 245	360	7	6	0	-606	-181
Przychody z tytułu dywidend	0	0	40 900	42 956	0	0	0	0
Ogólne koszty administracyjne	-19 017	-42 290	-15 053	-16 781	11 590	10 214	-6 465	-6 667
Pozostałe przychody operacyjne	445	9 671	2 058	1 226	0	0	0	0
Pozostałe koszty operacyjne	0	0	0	-165	0	0	0	0

Zobowiązania warunkowe	Jednostka dominująca		Jednostki zależne objęte konsolidacją		Członkowie kluczowego personelu Banku oraz jednostek dominujących		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Gwarancje i akredytywy	154 779	179 288	1 435	2 567	0	0	22 172	20 373
Udzielone zobowiązania finansowe	0	0	81 822	986	0	0	0	0
Otrzymane gwarancje	165 192	196 808	33 000	0	0	0	73 086	54 461

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Transakcje z Jednostką dominującą obejmowały transakcje mające na celu zapewnienie finansowania działalności Banku (głównie depozyty międzybankowe, kredyty otrzymane oraz pożyczki podporządkowane) oraz domknięcie otwartych pozycji na operacjach instrumentami pochodnymi. W rachunku zysków i strat skutkowało to powstaniem: kosztów odsetkowych, wyniku na instrumentach finansowych oraz ogólnych kosztów administracyjnych.

W zakresie gwarancji i akredytyw, zobowiązań gwarancyjnych Banku wystawionych na zlecenie banków z Grupy, natomiast w zakresie gwarancji otrzymanych dotyczą gwarancji spłaty kredytów zaciągniętych w Banku lub regwarancji otrzymanych od innych banków dotyczących gwarancji wystawionych przez Bank.

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego wynagrodzenie zmienne dla członków Zarządu Banku nie zostało ani wypłacone ani przyznane. Koszty rezerw utworzonych na ten cel znajdują się w pozycji rezerw przeznaczonych na nagrody i premie dla pracowników. Przed decyzją Rady Nadzorczej Banku nie jest możliwe precyzyjne określenie wielkości wynagrodzenia zmiennego dla członków Zarządu Banku, dlatego kwota podana w tabeli powyżej w linii Rezerwy na zobowiązania wobec Członków kluczowego personelu Banku oraz jednostek dominujących stanowi jedynie szacunkowy koszt rezerwy dla członków Zarządu Banku, zgodnie z założeniami zawartymi w obowiązującym w 2015 kontrakcie menedżerskim pomiędzy Bankiem a członkami jego Zarządu.

Koszty rozliczeń z członkami kluczowego personelu Banku za rok obrotowy dotyczą wynagrodzeń dla tego personelu:

Wynagrodzenie członków kluczowego personelu Banku	Za okres kończący się 31 grudnia 2015	Za okres kończący się 31 grudnia 2014
Wynagrodzenie Zarządu (wynagrodzenie podstawowe)*	9 567	8 106
Wynagrodzenie Rady Nadzorczej	2 023	2 108
Wynagrodzenie wypłacone w związku z rozwiązaniem stosunku pracy**	0	1 700
Wynagrodzenie zmienne członków Zarządu wypłacone w danym okresie sprawozdawczym***	4 652	6 832
Razem	16 242	18 746

* dotyczy członków Zarządu aktywnie sprawujących funkcję

** w tym wynagrodzenie członków Zarządu za okres przypadający po zwolnieniu z aktywnego pełnienia funkcji oraz ekwiwalent za niewykorzystany urlop

*** wynagrodzenie zmienne za okres poprzedzający okres sprawozdawczy

Członkowie Zarządu posiadają zapisy w swoich kontraktach określające zasady zakazu konkurencji w przypadku rozwiązania umowy o pracę. Okres zakazu wynosi maksymalnie do 12 miesięcy, liczony od momentu zakończenia okresu wypowiedzenia. Przez cały okres obowiązywania zakazu wypłacane jest wynagrodzenie równe ostatniemu wynagrodzeniu podstawowemu przed rozwiązaniem umowy. Bank może, w ciągu 30 dni od rozwiązania umowy odstąpić od wymogu zakazu konkurencji.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

40. Zdarzenia po dacie sprawozdawczej

Ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych:

15 stycznia 2016 roku została ogłoszona Ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych. W przypadku Banku podstawą opodatkowania będzie nadwyżka sumy wartości aktywów ponad kwotę 4 mld złotych obniżona m. in. o wartość funduszy własnych oraz o wartość aktywów w postaci skarbowych papierów wartościowych ustalonych na ostatni dzień miesiąca. Podatek wyniesie 0,0366% podstawy opodatkowania miesięcznie. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2016 r., pierwszym okresem, za który Bank dokona wpłaty podatku będzie luty 2016 roku. Bank wstępnie oszacował, bazując na danych na 31 grudnia 2015 roku, że obciążenie z tytułu tego podatku wyniesie 15,6 mln złotych miesięcznie.

Prezydencki projekt ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i pożyczki:

W styczniu 2016 roku został przedstawiony Prezydencki projekt ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Przedstawiony projekt podlega dalszym dyskusjom i może ulec znaczącej zmianie.

Analiza wpływu Projektu ustawy na sprawozdanie finansowe Banku w kolejnych okresach wymaga między innymi pozyskania informacji na temat ostatecznych rozwiązań zdefiniowanych w Projekcie ustawy, co nie jest możliwe przed zakończeniem procesu uzgodnień w tym zakresie. W związku z powyższym ukończenie analizy wpływu Projektu ustawy na sprawozdanie finansowe Banku na moment publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie jest możliwe.

W przypadku gdyby ustawa weszła w życie w obecnym kształcie, ze względu na istotne zaangażowanie Banku w portfel kredytów hipotecznych w CHF, mogłoby to mieć istotny wpływ na pogorszenie pozycji kapitałowej Banku.

Ustawa o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym:

Od początku 2016 r., zgodnie z zapisami Ustawy o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym, Bank jest zobowiązany do utrzymywania bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25 p.p. łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. Od 1 stycznia 2016 Bank zobowiązany jest utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy w wysokości 15,33%, Bank do dnia podpisania niniejszego sprawozdania finansowego nie spełniał wymogu łącznego współczynnika kapitałowego.

Bank podjął działania mające na celu podniesienie współczynnika wypłacalności Banku w 2016 r.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Działania zmierzające do sprzedaży 100% udziałów w spółce zależnej:

W 2016 roku Zarząd Banku podjął i prowadzi rozmowy z Raiffeisen Bank International AG dotyczące sprzedaży 100% posiadanych udziałów w spółce Raiffeisen-Leasing Polska S.A. („RLPL”). Bank oczekuje, że transakcja sprzedaży udziałów zostanie sfinalizowana do końca marca 2016 roku. W przypadku przeprowadzenia tej transakcji Bank utraci kontrolę nad spółką RLPL oraz wszystkimi spółkami wchodzącymi w skład Grupy RLPL, czyli spółkami Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Services Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o. oraz spółką celową ROOF Poland 2014 Ltd.

Zarządzanie ryzykiem

41. Charakter i zakres ryzyka związanego z instrumentami finansowymi

Bank stosuje w swojej działalności aktywne podejście do zarządzania ryzykiem polegające na jego identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu i ograniczaniu. Bank kieruje się zasadą, że efektywny system zarządzania i kontroli ryzyka jest oparty na trzech, dopasowanych elementach:

- strukturze organizacyjnej – obejmującej podział zadań i kompetencji, w tym wyraźne wskazania funkcji realizowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne w procesie zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka,
- metodach monitoringu, pomiaru i szacowania ryzyka – stanowiących warunek prawidłowej identyfikacji przez Bank ponoszonego ryzyka,
- działaniach skoncentrowanych na wykorzystaniu nowoczesnych technik zabezpieczania i transferu ryzyka w celu dostosowania rodzaju i profilu ryzyka podejmowanego przez Bank do apetytu na ryzyko wyrażonego w przyjętych planach strategicznych.

Struktura organizacyjna

Podstawowym założeniem przyjętym przy konstruowaniu systemu zarządzania i kontroli ryzyka jest rozdzielenie jednostek organizacyjnych kontrolujących ryzyko od jednostek biznesowych, a więc podejmujących ryzyko, co zostało odzwierciedlone w strukturze organizacyjnej Banku. Zarządzanie i kontrola ryzyka stanowi w Banku proces, który przebiega na trzech zasadniczych poziomach:

1. Decyzji podejmowanych przez Radę Nadzorczą oraz Zarząd Banku w ramach systemu komitetów ryzyka:
  - a) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami odpowiedzialny przede wszystkim za:
    - zarządzanie aktywami i pasywami Banku,
    - ustalanie i akceptowanie planów strategicznych w zakresie zarządzania bilansowego w kategoriach produktów i cen,
    - ocenę ryzyka stopy procentowej, ryzyka płynności i finansowania, ryzyka kursowego i ryzyka adekwatności kapitałowej oraz zarządzania tymi ryzykami,
    - śledzenie środowiska zewnętrznego i pomiar wpływu na zyskowność i kapitał,
    - ustalanie parametrów portfela inwestycyjnego,
    - zarządzanie alokacją kapitału ekonomicznego.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- b) Komitet Sterujący ds. Ryzyka Operacyjnego odpowiedzialny za:
- zarządzanie zagadnieniami ryzyka operacyjnego w Banku, w tym z zakresu bezpieczeństwa, w celu zmniejszenia ekspozycji na ryzyko operacyjne oraz skali strat operacyjnych,
  - promowanie zysku ekonomicznego poprzez polepszenie bezpieczeństwa i jakości procesów bankowych,
  - nadzór nad procesem planowania ciągłości funkcjonowania Banku,
  - zapewnienie zgodności z ustawami, zasadami oraz regulacjami rządu, Banku Centralnego i innych organów nadzorczych.
- c) Komitet Sterujący ds. Ryzyka Portfela Kredytowego realizujący przede wszystkim zadania związane z:
- rozwojem i wdrażaniem polityk i strategii zarządzania ryzykiem kredytowym,
  - systematycznym monitoringiem ryzyka portfela kredytowego,
  - analizą wpływu czynników zewnętrznych na ryzyko portfela kredytowego,
  - nadzorem nad procesem kalkulacji, estymacji i walidacji parametrów ryzyka.
- d) Bankowy Komitet Kredytowy odpowiedzialny za podejmowanie decyzji kredytowych w ramach przyznanych kompetencji.
- e) Komitet Kredytów Trudnych jest częścią procesu zarządzania ekspozycjami trudnymi i jest traktowany jako organ decyzyjny w przypadku tych ekspozycji.
- f) Komitet Walidacji Modeli odpowiedzialny jest za zarządzanie ryzykiem modeli oraz za metodologiczne aspekty systemu zarządzania ryzykiem, realizuje on swoją funkcję poprzez nadzór nad:
- budową, rozwojem (zmianami) oraz utrzymaniem modeli wykorzystywanych w Banku do pomiaru ryzyka,
  - procesem oceny jakości stosowanych modeli,
  - procesem estymacji parametrów oraz kalkulacji miar ryzyka,
  - systemem oceny adekwatności kapitałowej (ICAAP),
  - dbaniem o zgodność regulacyjną w obszarze procesu oceny adekwatności kapitałowej, procesów pomiaru ryzyka modeli i metodologii.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

2. Kontroli realizowanej przez Departament Zarządzania Ryzykiem, Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym Przedsiębiorstw oraz Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym Bankowości Detalicznej.
3. Operacyjnego zarządzania ryzykiem – realizowanego na poziomie poszczególnych jednostek organizacyjnych podejmujących ryzyko.

Zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka wdrażane są na podstawie pisemnych strategii, polityk i zasad.

Proces zarządzania kapitałem

Głównym celem procesu zarządzania kapitałem jest stabilne utrzymanie adekwatności kapitałowej Banku w długim okresie czasu poprzez zapewnienie właściwego procesu identyfikacji, pomiaru, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka kapitałowego.

Normą nadzorczą w zakresie adekwatności kapitałowej jest łączny współczynnik kapitałowy zdefiniowany w art. 92 ust. 1 pkt c Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. Ponadto od października 2015 roku Bank został zobowiązany przez Komisję Nadzoru Finansowego do utrzymywania dodatkowego wymogu kapitałowego na pokrycie ryzyka wynikającego z portfela walutowych kredytów hipotecznych w wysokości 2,08 p.p. W związku z tym, minimalny łączny współczynnik kapitałowy nie powinien być na poziomie niższym niż 14,08%.

Bank dokonuje kalkulacji wymogów kapitałowych zgodnie z wyżej wymienionym Rozporządzeniem.

Minimalny poziom łącznego współczynnika kapitałowego Banku przyjęty w Planie Kapitałowym na 2015r. był ustalony na poziomie 12,49% i ten poziom był przestrzegany w trakcie całego roku.

Wartości wymogów kapitałowych i funduszy własnych ustalone na potrzeby wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego prezentowały się następująco:

	Metoda obliczania wymogu	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Ryzyko kredytowe i kontrahenta	Standardowa	2 733 462	2 746 648
Ryzyko rynkowe	Standardowa	40 291	65 128
Ryzyko operacyjne	Standardowa	289 818	302 798
Łączna suma wymogów kapitałowych		3 063 571	3 114 574
Wartość funduszy własnych		5 724 042	5 424 071
Łączny współczynnik kapitałowy (%)		14,95	13,93

Podstawowym źródłem funduszy własnych na pokrycie wymogów kapitałowych jest kapitał podstawowy Tier I wspomagany przez zobowiązania podporządkowane (kapitał Tier II). Kapitał Tier I wyniósł na koniec 2015 roku 5 475 202 tys. zł (5 153 885 tys. zł na koniec 2014 roku), a kapitał Tier II wyniósł 248 840 tys. zł (270 187 tys. zł na koniec 2014 roku).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Główna zmiana w wartości funduszy, jaka miała miejsce w 2015 roku, to zaliczenie na poczet funduszy własnych wyniku finansowego z roku 2014 w wysokości 314 138 tys. zł.

W trakcie 2015 roku Bank spełniał wymogi regulacyjne dotyczące łącznego współczynnika kapitałowego.

Kalkulacja kapitału ekonomicznego

Kapitał ekonomiczny jest definiowany jako kapitał mający na celu pokrycie nieoczekiwanych strat, jakie może ponieść Bank w wyniku materializacji rodzajów ryzyka występujących, lub mogących wystąpić w działalności Banku lub otoczeniu gospodarczym. Bank przeprowadza proces szacowania kapitału wewnętrznego i dokonuje przeglądów procesu szacowania zgodnie z Uchwałą Nr 258/2011 KNF w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem (...) oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego.

Wyniki procesu są raportowane do odpowiednich komitetów. Metodologia oceny kapitału wewnętrznego podlega corocznemu przeglądowi i aktualizacji zarówno w zakresie identyfikacji typów ryzyka, jak i stosowanych metodologii. Zarząd Banku i Rada Nadzorcza są informowane o wynikach przeglądu.

Kapitał ekonomiczny jest obliczany na podstawie głównych typów ryzyka, na jakie Bank jest narażony: ryzyko kredytowe, ryzyko operacyjne, ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej, ryzyko kursu walutowego. Dla pozostałych zidentyfikowanych typów ryzyka, które zostały uznane za potencjalnie materialne, Bank przeprowadza okresową ocenę poziomu ryzyka i na podstawie jej wyników podejmuje stosowne kroki mające na celu kontrolę ryzyka. Dodatkowo, na podstawie modelu wewnętrznego, dla ryzyk trudno mierzalnych kalkulowany jest bufor kapitałowy doliczany do wartości kapitału ekonomicznego.

Agregacja wyników z poszczególnych modeli oparta jest o funkcję kopuli Gaussa. Kapitał ekonomiczny jest kalkulowany jako różnica pomiędzy wartością narażoną na ryzyko (przy poziomie ufności 99,95% i okresie 1 roku) oraz posiadanymi rezerwami z tytułu ryzyk objętych kalkulacją.

42. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest to zagrożenie poniesienia strat w wyniku niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności kredytowej poprzez zapewnienie najwyższej jakości ocen ryzyka kredytowego i efektywności podejmowania decyzji kredytowych, jak również skutecznego procesu monitorowania zaangażowania kredytowego wobec indywidualnego klienta i portfela kredytowego Banku.

W odniesieniu do indywidualnego klienta, monitorowaniu podlega jego sytuacja ekonomiczno-finansowa, przebieg wykorzystania i spłaty kredytu, ustanowione zabezpieczenia oraz powiązania kapitałowo-

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

organizacyjne klienta. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfela obejmuje sporządzanie regularnych, okresowych analiz dotyczących portfela kredytowego Banku, zapewniających identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji oraz wykonywanie doraźnych przeglądów tego portfela związanych przede wszystkim ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym.

Stosowane przez Bank procedury monitorowania ryzyka kredytowego obejmują również zasady monitorowania ustanowionych zabezpieczeń. W ramach monitoringu przeprowadzane są okresowe przeglądy zabezpieczeń. Zakres i częstotliwość tych przeglądów uzależnione są od rodzaju przedmiotu zabezpieczenia i obejmują: wartość zabezpieczenia i jej zmiany w okresie od ostatniego przeglądu, prawidłowość, kompletność i ważność dokumentów związanych z ustanowionym zabezpieczeniem oraz dokumentów ubezpieczeniowych dotyczących zabezpieczeń rzeczowych (przegląd polis ubezpieczeniowych, sposobów ich opłacania, terminy ważności).

Ekspozycja na ryzyko kredytowe Banku wynika głównie z prowadzonej działalności kredytowej oraz w mniejszym stopniu, ze sprzedaży i operacji w ramach portfela handlowego, instrumentów pochodnych oraz udziału w transakcjach płatniczych i rozliczeniach papierów wartościowych na rachunek Banku oraz na rachunek klientów Banku.

Bank stosuje wewnętrzne procedury pozwalające określić poziom ryzyka kredytowego wiążącego się z przyznaniem danemu klientowi kredytu lub innych usług obciążonych ryzykiem kredytowym oraz stopień akceptowalności tego ryzyka. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Bank posiada jasny i przejrzysty system kompetencji kredytowych zbudowany na wielostopniowym systemie komitetów kredytowych o różnych, ściśle określonych kompetencjach. Każda osoba zaangażowana w proces podejmowania decyzji odpowiada za ryzyko i zwrot na transakcji będącej przedmiotem decyzji.

W celu zapewnienia niezależności ocen ryzyka kredytowego i jakości portfela Banku wprowadzony został podział odpowiedzialności pomiędzy jednostkami biznesowymi oraz jednostkami ryzyka.

Jednostki biznesowe odpowiedzialne są za zarządzanie indywidualnymi ekspozycjami kredytowymi.

Jednostki zarządzające ryzykiem odpowiedzialne są za monitoring ryzyka całego portfela kredytowego Banku i w ramach swoich zadań realizują między innymi następujące funkcje:

- wdrożenie strategii, polityk i procedur kredytowych,
- zapewnienie właściwego stosowania zatwierdzonych przez Bank standardów procesu kredytowego,
- monitorowanie poziomu rezerw celowych na ryzyko kredytowe,
- zarządzanie portfelem kredytów zagrożonych.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Przed zawarciem umowy kredytowej Bank dokonuje oceny zdolności kredytowej klienta. Ocena klienta wspierana jest przez wykorzystywane w Banku systemy ratingowe i scoringowe. Systemy te stanowią ważny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku.

W przypadku klientów korporacyjnych zdolność kredytowa klienta jest oceniana w ramach systemu ratingowego w celu przyporządkowania klienta do jednej z kategorii ratingowych. Kategoria ratingowa ustalana jest na podstawie analizy czynników ilościowych (roczne i międzyokresowe sprawozdania finansowe), czynników jakościowych oraz informacji dodatkowych, stanowiących sygnały ostrzegawcze. Kategoria ratingowa ma wpływ na określenie standardowych kosztów ryzyka i jest ważnym parametrem w zarządzaniu portfelem kredytowym Banku.

Bank dokonuje również oceny ryzyka związanego z przeznaczeniem kredytu i zdolności klienta do obsługi zadłużenia, w tym przede wszystkim na podstawie generowanych przez klienta nadwyżek finansowych. Bank udziela kredytów klientom charakteryzującym się wysoką wiarygodnością kredytową.

Ocena zdolności kredytowej klienta detalicznego dokonywana jest przy wykorzystaniu kart scoringowych. Bank udziela kredytów klientom charakteryzującym się wysoką wiarygodnością kredytową, jednakże mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Bank dąży do zawierania umów zabezpieczeń, w szczególności w odniesieniu do długoterminowych umów kredytowych.

Czynności podejmowane w zakresie zabezpieczeń mają na celu należyte zabezpieczenie interesu Banku, w tym ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Stąd zabezpieczenia nie różnią się pomiędzy kredytami obsługiwanymi terminowo i przeterminowanymi oraz ze stwierdzoną utratą wartości i bez utraty wartości. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Banku.

Przyjmowane przez Bank w procesie kredytowym zabezpieczenia to:

- hipoteka na nieruchomości mieszkalnej,
- hipoteka na nieruchomości komercyjnej,
- zastaw rejestrowy,
- kaucja,
- blokada środków pieniężnych na rachunkach bankowych,
- gwarancja bankowa,
- gwarancja BGK,
- gwarancja Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego,
- gwarancja korporacyjna,
- poręczenie,
- przewłaszczenie na zabezpieczenie,

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- cesja wierzytelności,
- weksel,
- ubezpieczenie kredytu,
- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym.

Zdyskontowana wartość odzysków z zabezpieczeń dla portfela kredytów i pożyczek, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń wynosi 661 927 tys. zł (2014: 761 774 tys. zł).

Bank sprawuje ścisłą kontrolę nad otwartymi pozycjami instrumentów pochodnych netto, tzn. różnicą pomiędzy kontraktami kupna i sprzedaży, zarówno pod względem kwoty, jak i okresu obowiązywania. W dowolnym momencie kwota podlegająca ryzyku kredytowemu ogranicza się do bieżącej wartości godziwej instrumentów, których wycena jest dodatnia (tzn. aktywów), co w odniesieniu do instrumentów pochodnych stanowi jedynie niewielki ułamek wartości umowy lub wartości nominalnych wykorzystywanych do wyrażania wolumenu istniejących instrumentów.

Poziomem ekspozycji na ryzyko kredytowe z tytułu instrumentów pochodnych zarządza się w ramach ogólnych limitów kredytowych dla klientów łącznie z potencjalną ekspozycją na ryzyko wynikające ze zmian na rynku.

Stosowane przez Bank techniki wyceny instrumentów pochodnych oparte są zazwyczaj o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak: stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku odpowiednich danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku Bank wykorzystuje zazwyczaj w technikach wyceny własne szacunki parametrów niezbędnych do wyceny opierając je o najlepszą wiedzę i doświadczenie.

Głównym celem zobowiązania warunkowego o charakterze kredytowym jest zapewnienie dostępności środków dla klientów zgodnie z zapotrzebowaniem. Zobowiązania te dotyczą niewykorzystanej części udzielonych kredytów, gwarancji i akredytyw.

W zakresie ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań do udzielenia kredytu Bank narażony jest potencjalnie na straty w wysokości równej całej kwocie niewykorzystanych zobowiązań do udzielenia kredytów. Prawdopodobna wysokość straty jest jednak niższa od całej kwoty niewykorzystanych zobowiązań do udzielenia kredytów, ponieważ większość z tych zobowiązań uzależniona jest od spełnienia przez klientów określonych standardów kredytowych. Bank monitoruje okresy obowiązywania zobowiązań do udzielenia kredytów, ponieważ w przypadku dłuższych okresów ryzyko kredytowe jest zazwyczaj większe.

Gwarancje i akredytywy stanowiące nieodwołalne zapewnienia, że Bank spłaci zobowiązania klienta wobec osób trzecich, jeżeli klient nie będzie w stanie ich spłacić, są związane z takim samym ryzykiem, jak kredyty.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2015		Aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej						
Maksymalna ekspozycja według klas wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Należności od banków	Kasa i środki w Banku Centralnym	Przeznaczone do obrotu	Pochodne	Inwestycyjne papiery wartościowe	Kredyty i pożyczki	Pozostałe	Razem
Kasa i środki pieniężne	0	1 067 024	0	0	0	0	0	1 067 024
Ekspozycje wobec rządów i banków centralnych	0	1 636 486	12 478 504	3 643	3 426 190	0	0	17 544 823
Środki w Banku Centralnym	0	1 636 486	0	0	0	0	0	1 636 486
Obligacje i bony skarbowe	0	0	332 392	0	3 426 190	0	0	3 758 582
Bony pieniężne NBP	0	0	12 146 112	0	0	0	0	12 146 112
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	3 643	0	0	0	3 643
Ekspozycje wobec banków	1 204 249	0	69 051	394 106	16 262	0	0	1 683 669
Środki na rachunkach bieżących, depozyty zabezpieczające i lokaty w innych bankach	1 147 869	0	0	0	0	0	0	1 147 869
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	56 380	0	0	0	0	0	0	56 380
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	394 106	0	0	0	394 106
Obligacje korporacyjne	0	0	51 461	0	16 262	0	0	67 724
Listy zastawne	0	0	17 590	0	0	0	0	17 590
Ekspozycje wobec klientów	0	0	22 855	164 636	384 602	33 689 146	0	34 261 239
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	0	0	0	0	0	19 202 502	0	19 202 502
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	0	0	0	0	0	2 416 760	0	2 416 760
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	10 808 023	0	10 808 023
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	1 240 278	0	1 240 278
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	0	0	0	21 583	0	21 583
Udziały kapitałowe - inwestycyjne	0	0	0	0	80 895	0	0	80 895
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	164 636	0	0	0	164 636
Obligacje korporacyjne	0	0	22 855	0	303 708	0	0	326 562
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	171 618	171 618
Razem	1 204 249	2 703 510	12 570 410	562 385	3 827 055	33 689 146	171 618	54 728 372

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014	Aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej								
	Maksymalna ekspozycja według klas wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Należności od banków	Kasa i środki w Banku Centralnym	Przeznaczone do obrotu	Pochodne	Inwestycyjne papiery wartościowe	Kredyty i pożyczki	Pozostałe	Razem
Kasa i środki pieniężne	0	1 757 367	0	0	0	0	0	0	1 757 367
Ekspozycje wobec rządów i banków centralnych	0	926 508	196 511	0	12 135 652	0	0	0	13 258 671
Środki w Banku Centralnym	0	926 508	0	0	0	0	0	0	926 508
Obligacje i bony skarbowe	0	0	196 511	0	2 436 191	0	0	0	2 632 702
Bony pieniężne NBP	0	0	0	0	9 699 462	0	0	0	9 699 462
Ekspozycje wobec banków	628 385	0	69 411	708 231	0	0	0	0	1 406 028
Środki na rachunkach bieżących, depozyty zabezpieczające i lokaty w innych bankach	599 995	0	0	0	0	0	0	0	599 995
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	28 390	0	0	0	0	0	0	0	28 390
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	708 231	0	0	0	0	708 231
Obligacje korporacyjne	0	0	47 069	0	0	0	0	0	47 069
Listy zastawne	0	0	22 343	0	0	0	0	0	22 343
Ekspozycje wobec klientów	0	0	95 700	191 982	378 434	34 716 952	0	0	35 383 068
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	0	0	0	0	0	18 058 044	0	0	18 058 044
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	0	0	0	0	0	2 326 835	0	0	2 326 835
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	13 241 176	0	0	13 241 176
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	1 061 253	0	0	1 061 253
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	0	0	0	29 644	0	0	29 644
Udziały kapitałowe - inwestycyjne	0	0	0	0	27 081	0	0	0	27 081
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	191 982	0	0	0	0	191 982
Obligacje korporacyjne	0	0	31 893	0	351 353	0	0	0	383 246
Obligacje zamienne na akcje	0	0	63 808	0	0	0	0	0	63 808
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	0	128 502	128 502
Razem	628 385	2 683 875	361 623	900 213	12 514 086	34 716 952	128 502	0	51 933 636

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla instrumentów pozabilansowych wyniosło:	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Gwarancje	1 884 362	2 019 923
Zobowiązania do udzielenia kredytu	8 122 312	4 454 747
Razem	10 006 673	6 474 670

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Okresowej analizie pod kątem utraty wartości (indywidualnie bądź grupowo) podlegają ekspozycje kredytowe wobec banków i klientów oraz pozostałe aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu w sytuacji finansowej. Na potrzeby ujawnień są klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości, należności przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości oraz należności z rozpoznaną utratą wartości. Podział tych aktywów według ich wartości brutto, z podziałem na poszczególne sektory klientów, prezentuje poniższa tabela:

31 grudnia 2015	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	Analizowanych indywidualnie	Analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	175 518	33 703 413	33 878 931	14 070 204
Bank Centralny i inne banki	0	2 840 886	2 840 886	13 240
Klienci indywidualni	635	17 349 608	17 350 243	9 217 084
Klienci mikro	3 265	1 853 265	1 856 530	1 062 323
Duże przedsiębiorstwa	0	10 410 748	10 410 748	3 406 406
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	1 227 227	1 227 227	371 151
Sektor publiczny	0	21 679	21 679	0
Pozostałe aktywa finansowe	171 618	0	171 618	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	11 787	1 830 988	1 842 775	930 604
Bank Centralny i inne banki	0	14	14	0
Klienci indywidualni	1 487	1 530 842	1 532 329	726 189
Klienci mikro	1 132	192 493	193 625	112 931
Duże przedsiębiorstwa	9 168	97 317	106 485	82 244
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	10 322	10 322	9 240
Należności z rozpoznaną utratą wartości	1 215 109	1 532 927	2 748 036	1 009 460
Klienci indywidualni	41 881	892 261	934 142	365 313
Klienci mikro	47 503	640 666	688 169	367 654
Duże przedsiębiorstwa	1 071 381	0	1 071 381	269 544
Małe i średnie przedsiębiorstwa	50 848	0	50 848	6 949
Pozostałe aktywa finansowe	3 496	0	3 496	0
Razem aktywa finansowe brutto	1 402 414	37 067 328	38 469 742	16 010 268
Odpis z tytułu utraty wartości należności od Banku Centralnego i innych banków	0	165	165	0
Odpis z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	790 270	974 312	1 764 582	0
Odpis z tytułu utraty wartości pozostałych aktywów finansowych	3 496	0	3 496	0
Razem aktywa finansowe netto	608 648	36 092 851	36 701 499	16 010 268

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	Analizowanych indywidualnie	Analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	128 502	33 155 631	33 284 133	14 583 405
Bank Centralny i inne banki	0	1 555 195	1 555 195	16 123
Klienci indywidualni	0	16 128 215	16 128 215	8 962 412
Klienci mikro	0	1 774 576	1 774 576	1 007 087
Duże przedsiębiorstwa	0	12 642 233	12 642 233	4 151 674
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	1 031 373	1 031 373	446 109
Sektor publiczny	0	24 039	24 039	0
Pozostałe aktywa finansowe	128 502	0	128 502	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	0	2 044 648	2 044 648	1 048 033
Klienci indywidualni	0	1 662 735	1 662 735	785 517
Klienci mikro	0	219 710	219 710	117 265
Duże przedsiębiorstwa	0	139 822	139 822	136 100
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	16 641	16 641	9 151
Sektor publiczny	0	5 740	5 740	0
Należności z rozpoznaną utratą wartości	1 406 726	1 484 417	2 891 143	1 210 645
Klienci indywidualni	32 818	855 776	888 594	326 663
Klienci mikro	35 743	628 641	664 384	347 444
Duże przedsiębiorstwa	1 258 282	0	1 258 282	519 665
Małe i średnie przedsiębiorstwa	77 622	0	77 622	16 873
Pozostałe aktywa finansowe	2 261	0	2 261	0
Razem kredyty i pożyczki brutto	1 535 228	36 684 696	38 219 924	16 842 083
Odpis z tytułu utraty wartości należności od Banku Centralnego i innych banków	0	302	302	0
Odpis z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	826 845	990 169	1 817 014	0
Odpis z tytułu utraty wartości pozostałych aktywów finansowych	2 261	0	2 261	0
Razem aktywa finansowe netto	706 122	35 694 225	36 400 347	16 842 083

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Analizę wiekową aktywów przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości prezentuje poniższe zestawienie.

31 grudnia 2015	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Kredyty i pożyczki brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utruty wartości	1 334 660	454 069	2 211	3 139	48 696	1 842 775
Bank Centralny i inne banki	0	2	0	0	12	14
Klienci indywidualni	1 187 236	339 436	1 403	1 731	2 523	1 532 329
Klienci mikro	128 896	64 555	9	55	110	193 625
Duże przedsiębiorstwa	16 467	47 612	42	354	42 010	106 485
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2 061	2 464	757	999	4 041	10 322
Razem	1 334 660	454 069	2 211	3 139	48 696	1 842 775

31 grudnia 2014	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Kredyty i pożyczki brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utruty wartości	1 538 647	387 670	18 957	21 687	77 687	2 044 648
Klienci indywidualni	1 363 099	294 804	2 963	1 800	69	1 662 735
Klienci mikro	135 774	83 859	7	35	35	219 710
Duże przedsiębiorstwa	32 102	1 387	14 507	19 091	72 735	139 822
Małe i średnie przedsiębiorstwa	7 672	1 880	1 480	761	4 848	16 641
Sektor publiczny	0	5 740	0	0	0	5 740
Razem	1 538 647	387 670	18 957	21 687	77 687	2 044 648

W tabeli poniżej zaprezentowano jakość kredytową należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości od Banku Centralnego, innych banków i klientów Banku, ustaloną na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych Banku:

- ekspozycjom wobec Banku Centralnego przypisywany jest rating państwa polskiego -rating A
- dla banków, oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, instytucji sektora finansowego oraz sektora publicznego Bank wykorzystuje skalę 10 stopniową – od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utrąty wartości	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	wobec sektora publicznego	Razem	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	wobec sektora publicznego	Razem
A	1 636 486	0	0	1 636 486	926 508	0	0	926 508
A3	0	25 590	0	25 590	0	527 820	0	527 820
B1	0	1 117 158	0	1 117 158	0	32 986	0	32 986
B2	0	15 351	10 953	26 304	0	9 023	10 970	19 993
B3	0	7 369	3 976	11 345	0	1 347	4 819	6 166
B4	0	397	6 750	7 147	0	5 634	6 488	12 122
B5	0	0	0	0	0	15 586	1 762	17 348
C	0	36 857	0	36 857	0	3 091	0	3 091
Ekspozycje bez ratingu	0	1 678	0	1 678	0	33 200	0	33 200
Razem	1 636 486	1 204 400	21 679	2 862 565	926 508	628 687	24 039	1 579 234

- skala ratingowa dotycząca klientów indywidualnych oraz mikro określona jest w skali od 0,5 do 5,0 (gdzie 0,5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5,0 – utratę wartości)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utrąty wartości	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem
0.5	8 425 479	14 863	8 440 342	11 538 287	8 045	11 546 332
1.0	1 376 000	92 012	1 468 012	1 338 914	14 755	1 353 669
1.5	1 251 663	354 164	1 605 827	702 856	81 696	784 552
2.0	3 431 375	476 306	3 907 681	881 430	188 531	1 069 961
2.5	1 120 506	270 402	1 390 908	557 295	327 179	884 474
2.5.1	302	149 563	149 865	32	295 554	295 586
3.0	611 640	113 359	724 999	349 571	187 242	536 813
3.0.1	0	107 473	107 473	224	182 790	183 014
3.5	573 546	126 574	700 120	215 172	188 815	403 987
4.0	166 875	73 439	240 314	65 526	112 813	178 339
4.5	70 347	26 801	97 148	27 510	130 618	158 128
4.5.1	19	0	19	1 827	0	1 827
Ekspozycje bez ratingu	322 491	51 574	374 065	449 571	56 538	506 109
Razem	17 350 243	1 856 530	19 206 773	16 128 215	1 774 576	17 902 791

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- dla klientów korporacyjnych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) Bank wykorzystuje skalę 30 stopniową zgodnie z którą przypisywane są oceny od 1A do 10C, gdzie 1A jest przypisywany klientom o najniższym poziomie ryzyka kredytowego oraz ratingi 10A/B/C przypisywane są klientom, którzy uznani zostali za niewypłacalnych;
- dla projektów inwestycyjnych Bank wykorzystuje skalę 5 stopniową od 6,1 do 6,5 (gdzie 6,1 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 6,5 – utratę wartości);
- dla klientów korporacyjnych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) nadawane są także ratingi od 0,5 do 5,0 (gdzie 0,5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5,0 – utratę wartości) oraz od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości).

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utrąty wartości	31 grudzień 2015			31 grudnia 2014		
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem
6.1	425 698	0	425 698	190 243	0	190 243
6.2	1 432 285	0	1 432 285	1 429 482	0	1 429 482
6.3	817 512	0	817 512	1 522 665	0	1 522 665
6.4	357 450	0	357 450	200 124	0	200 124
6.5	34 036	0	34 036	2 912	0	2 912
1C	3	0	3	4	0	4
2A	68	0	68	0	0	0
2B	0	0	0	55	0	55
2C	3 978	0	3 978	103	0	103
3A	2 142	0	2 142	1 895	0	1 895
3B	90 718	0	90 718	2 036	0	2 036
3C	62 751	0	62 751	76 114	0	76 114
4A	23 952	0	23 952	242 424	0	242 424
4B	115 923	314 260	430 183	174 425	150 999	325 424
4C	464 593	0	464 593	349 806	0	349 806
5A	318 125	3	318 128	555 111	0	555 111
5B	586 783	313 743	900 526	516 429	226 107	742 536
5C	847 378	0	847 378	1 250 006	0	1 250 006
6A	1 287 700	104 062	1 391 762	1 194 731	85 990	1 280 721
6B	1 086 117	101 615	1 187 732	823 945	128 386	952 331
6C	1 006 402	115 581	1 121 983	909 659	83 225	992 884

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utrąty wartości	31 grudzień 2015			31 grudnia 2014		
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem
7A	605 541	85 994	691 535	645 110	117 450	762 560
7B	190 556	57 143	247 699	201 999	78 410	280 409
7C	173 051	38 869	211 920	285 568	53 459	339 027
8A	126 252	37 020	163 272	84 979	38 942	123 921
8B	47 897	14 087	61 984	45 362	30 483	75 845
8C	7 124	20 431	27 555	25 553	12 842	38 395
9A	17 818	0	17 818	22 417	0	22 417
9B	19 584	13 537	33 121	19 646	20 793	40 439
9C	40 224	0	40 224	25 170	0	25 170
10	0	0	0	3 135	2 013	5 148
1.0	0	3 016	3 016	0	0	0
1.5	3 372	0	3 372	0	0	0
2.0	13 968	0	13 968	0	0	0
2.5	124	0	124	82	0	82
3.0	0	0	0	51 203	0	51 203
3.5	2	0	2	5 370	0	5 370
4.5	46 513	0	46 513	56 909	0	56 909
C3	40 429	0	40 429	0	0	0
C4	0	0	0	209	0	209
C5	0	0	0	26 079	0	26 079
C6	0	0	0	701 734	0	701 734
C7	0	0	0	403 253	0	403 253
C8	0	0	0	462 704	0	462 704
Ekspozycje bez ratingu	114 679	7 866	122 545	133 582	2 274	135 856
Razem	10 410 748	1 227 227	11 637 975	12 642 233	1 031 373	13 673 606

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W tabelach poniżej zaprezentowano jakość kredytową aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, pochodnych instrumentów finansowych oraz inwestycyjnych papierów wartościowych, ustaloną na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych Banku:

- papierom wartościowym emitowanym przez Skarb Państwa i przez Narodowy Bank Polski przypisywany jest rating państwa polskiego (rating A);
- ekspozycjom kapitałowym oraz obligacjom korporacyjnym przypisywany jest rating podmiotu, którego ta ekspozycja dotyczy, zgodnie ze skalami ratingowymi opisanymi powyżej.

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	Razem	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	Razem
A	15 908 337	0	15 908 337	12 332 163	0	12 332 163
A2	0	0	0	0	51	51
A3	0	775	775	0	587 361	587 361
B1	0	387 757	387 757	0	84 580	84 580
B2	0	51 606	51 606	0	63 399	63 399
B3	0	0	0	0	1	1
B4	0	3 944	3 944	0	24 604	24 604
B5	0	16 265	16 265	0	785	785
C	0	288	288	0	574	574
Ekspozycje bez ratingu	0	18 785	18 785	0	16 287	16 287
Razem	15 908 337	479 420	16 387 757	12 332 163	777 642	13 109 806

	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	Razem
1.5	0	0	0	0	0	519 937	0	519 937
2.0	520 745	0	0	520 745	0	0	0	0
4.5	3	0	0	3	0	0	0	0
6.1	4 372	0	0	4 372	10 840	0	0	10 840
6.2	35 091	0	0	35 091	54 367	0	0	54 367
6.3	20 925	0	0	20 925	40 039	0	0	40 039
6.4	9 699	0	0	9 699	7 173	0	0	7 173
6.5	246	0	0	246	0	0	0	0
2A	314	0	0	314	0	0	0	0

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	Razem
2B	0	0	0	0	0	550	0	550
3A	6 050	0	0	6 050	750	0	0	750
3B	11	0	0	11	0	0	0	0
4A	3 817	0	0	3 817	2 265	0	0	2 265
4B	385	2 720	0	3 105	660	1 214	0	1 874
4C	5 494	0	0	5 494	3 949	0	0	3 949
5A	4 714	0	0	4 714	9 137	0	0	9 137
5B	6 184	1 264	0	7 448	19 900	1 714	0	21 614
5C	16 093	0	0	16 093	41 200	0	0	41 200
6A	24 204	517	0	24 722	61 885	347	0	62 232
6B	243 008	409	0	243 417	7 380	295	0	7 675
6C	40 805	453	0	41 258	341 490	429	0	341 919
7A	8 467	57	0	8 524	9 078	884	0	9 962
7B	23 590	485	0	24 075	34 756	106	0	34 862
7C	427	112	0	539	2 042	19	0	2 061
8A	0	63	0	63	561	111	0	672
8B	59	59	0	118	1 936	0	0	1 936
8C	3	7	0	10	0	46	0	46
9A	0	0	0	0	4	0	0	4
9B	0	6	0	6	0	60	0	60
9C	0	0	0	0	4	0	0	4
10A	0	0	0	0	0	25	0	25
A3	0	0	0	0	2 657	0	0	2 657
B3	0	0	0	0	505	0	0	505
C2	25	0	0	25	368	0	0	368
C3	559	0	0	559	983	0	0	983
C4	804	0	0	804	4 376	0	0	4 376
C5	1 004	0	0	1 004	1 244	0	0	1 244
C6	320	0	0	320	264	0	0	264
C7	10	0	0	10	186	0	0	186
C8	178	0	0	178	50	0	0	50
C9	28	0	0	28	0	0	0	0
Ekspozycje bez ratingu	113 098	1 326	0	114 424	503	628	0	1 131
Razem	1 090 734	7 479	0	1 098 213	1 181 041	5 878	0	1 186 919

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela prezentuje informację na temat koncentracji ryzyka kredytowego w poszczególnych branżach gospodarki w przypadku ekspozycji od Banku Centralnego, innych banków i klientów Banku.

Koncentracja zaangażowania wobec klientów według branż				
Nazwa branży	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem (%)	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem (%)
Gospodarstwa domowe	19 909 762	52,0%	18 776 108	49,3%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	4 045 939	10,9%	4 334 497	11,4%
Przetwórstwo przemysłowe	3 677 824	9,9%	3 686 023	9,7%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3 253 404	8,0%	1 350 807	3,5%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2 966 471	8,0%	3 367 784	8,8%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 021 913	2,8%	1 154 187	3,0%
Budownictwo	893 793	2,4%	1 067 822	2,8%
Transport i gospodarka magazynowa	510 125	1,4%	463 697	1,2%
Informacja i komunikacja	453 935	1,2%	2 771 732	7,3%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	429 889	1,2%	276 814	0,7%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	407 442	1,1%	239 526	0,6%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	347 322	0,9%	250 917	0,7%
Pozostałe	376 808	0,0%	349 247	0,0%
Razem	38 294 628	100,0%	38 089 162	100,0%

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Praktyki „forbearance”

W nawiązaniu do dokumentu 2012/853 wydanego przez Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz instrukcji wydanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w zakresie ujawnień dotyczących ekspozycji „forborne” Bank wdrożył proces klasyfikacji tego rodzaju ekspozycji.

Ekspozycje oznaczone jako „forborne” są to umowy kredytowe, w odniesieniu do których nastąpiła ugoda z dłużnikiem, który doświadcza lub wkrótce zacznie doświadczać trudności z wywiązywaniem się ze swoich zobowiązań finansowych. Przy czym ugoda dotyczy jednego z poniższych działań:

- zmiany dotychczasowych warunków umowy, z których – jak się uznaje – dłużnik nie może się wywiązać z powodu trudności finansowych („dług zagrożony”), prowadzących do niedostatecznej zdolności do obsługi długu, a która to zmiana nie miałaby miejsca, jeżeli dłużnik nie doświadczałby trudności finansowych;
- całkowitego lub częściowego refinansowania zagrożonej umowy dłużnej, które nie miałoby miejsca, gdyby dłużnik nie doświadczał trudności finansowych.

Ekspozycje przestają być wykazywane jako ekspozycje forborne, jeżeli spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku gdy została ona usunięta z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, która wykazała, że umowa ta nie spełnia już warunków uznania jej za zagrożoną;
- od daty uznania ekspozycji wstrzymanej za niezagrożoną upłynął co najmniej dwuletni okres warunkowy;
- przez co najmniej połowę okresu warunkowego dokonywane były regularne płatności w wyższej niż nieznaczną łącznej kwocie z tytułu odsetek lub kwoty głównej;
- na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie była przeterminowana o ponad 30 dni.

W przypadku, gdy ugoda skutkuje istotną zmianą warunków lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, względem warunków rynkowych lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z istniejącego aktywa finansowego, istniejące aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie, na dzień początkowego ujęcia, w wartości pomniejszonej o zaktualizowany odpis na utratę wartości z tytułu ryzyka kredytowego właściwy dla nowego aktywa. Różnica pomiędzy kwotami odpisów na ryzyko kredytowe odnoszona jest na rachunek zysków i strat. Ujęcie takie jest niezależne od zmiany lub braku zmiany formy prawnej transakcji i opiera się na jej treści ekonomicznej.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W odniesieniu do ekspozycji niedetalicznych zawarcie umowy forbearance, zamieniającej warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika stanowi jedną z przesłanek do przeprowadzeniu testu indywidualnej utraty wartości i skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. Ekspozycje detaliczne oznakowane jako forborne, dla których rozpoznano przesłankę utraty wartości objęte są kolektywnym modelem utraty wartości.

Ekspozycje detaliczne oznakowane jako forborne, dla których nie jest rozpoznana przesłanka utraty wartości, objęte są modelem IBNR. Szczegóły kalkulacji utraty wartości ekspozycji kredytowych zostały zaprezentowane w nocie 2.8. do sprawozdania finansowego.

Poniższa tabela przedstawia wartość ekspozycji „forborne”:

Wartość ekspozycji „forborne”				
31 grudnia 2015	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość zabezpieczeń otrzymanych
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	947 836	28 367	919 469	585 205
Nieprzeterminowane	641 779	13 935	627 843	394 798
Klienci indywidualni	242 071	2 152	239 919	119 837
Klienci mikro	137 066	673	136 393	117 873
Duże przedsiębiorstwa	254 983	10 658	244 325	153 109
Małe i średnie przedsiębiorstwa	7 658	453	7 206	3 979
Przeterminowane	306 058	14 432	291 626	190 406
Klienci indywidualni	169 774	7 190	162 584	81 761
Klienci mikro	70 008	2 696	67 312	50 889
Duże przedsiębiorstwa	63 052	4 325	58 727	55 437
Małe i średnie przedsiębiorstwa	3 224	221	3 003	2 320
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	890 747	443 506	447 241	398 356
Analizowane grupowo	273 274	125 938	147 336	157 597
Klienci indywidualni	132 592	70 169	62 423	62 377
Klienci mikro	140 682	55 769	84 913	95 220
Analizowane indywidualnie	617 472	317 568	299 905	240 759
Klienci indywidualni	22 634	12 328	10 306	8 868
Klienci mikro	27 078	14 830	12 248	11 417
Duże przedsiębiorstwa	560 436	285 348	275 088	217 696
Małe i średnie przedsiębiorstwa	7 325	5 062	2 263	2 779
Razem	1 838 583	471 873	1 366 710	983 561

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Wartość ekspozycji "forborne"				
31 grudnia 2014	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość zabezpieczeń otrzymanych
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	1 358 810	40 099	1 318 711	819 535
Nieprzeterminowane	1 057 638	18 211	1 039 426	646 480
Klienci indywidualni	144 189	2 653	141 536	57 477
Klienci mikro	139 232	2 316	136 915	75 675
Duże przedsiębiorstwa	763 137	12 801	750 336	506 126
Małe i średnie przedsiębiorstwa	11 080	441	10 639	7 201
Przeterminowane	301 172	21 887	279 285	173 055
Klienci indywidualni	147 883	9 813	138 070	62 319
Klienci mikro	84 003	7 552	76 450	42 231
Duże przedsiębiorstwa	65 967	4 301	61 666	65 275
Małe i średnie przedsiębiorstwa	3 319	221	3 098	3 231
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	996 463	467 045	529 419	372 764
Analizowane grupowo	254 536	118 365	136 171	129 812
Klienci indywidualni	120 934	65 795	55 139	51 515
Klienci mikro	133 602	52 571	81 031	78 298
Analizowane indywidualnie	741 927	348 679	393 248	242 951
Klienci indywidualni	14 040	4 468	9 573	0
Klienci mikro	14 498	9 476	5 022	0
Duże przedsiębiorstwa	697 223	323 113	374 110	239 413
Małe i średnie przedsiębiorstwa	16 166	11 622	4 543	3 539
Razem	2 355 273	507 143	1 848 130	1 192 299

W kategorii „Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości” zaprezentowano kredyty z rozpoznaną przesłanką utraty wartości w wysokości: wartość brutto 330 996 tys. zł (w 2014 r. 275 381 tys. PLN), odpis z tytułu utraty wartości 15 657 tys. zł (w 2014 r. 12 205 tys. PLN).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia udział ekspozycji „forborne” w portfelu kredytowym:

Wartość netto ekspozycji				
31 grudnia 2015	Forborne	Kredyty i pożyczki udzielone klientom razem	Udział %	Forborne w okresie warunkowym*
Klienci indywidualni	475 233	19 202 502	2%	287 811
Klienci mikro	300 866	2 416 760	12%	141 202
Duże przedsiębiorstwa	578 140	10 808 023	5%	205 704
Małe i średnie przedsiębiorstwa	12 471	1 240 278	1%	3 029
Sektor publiczny	0	21 583	0%	0
Razem	1 366 710	33 689 146	4%	637 746

Wartość netto ekspozycji				
31 grudnia 2014	Forborne	Kredyty i pożyczki udzielone klientom razem	Udział %	Forborne w okresie warunkowym*
Klienci indywidualni	344 318	18 058 044	2%	146 504
Klienci mikro	299 418	2 326 835	13%	87 722
Duże przedsiębiorstwa	1 186 112	13 241 176	9%	564 773
Małe i średnie przedsiębiorstwa	18 281	1 061 253	2%	5 686
Sektor publiczny	0	29 644	0%	0
Razem	1 848 130	34 716 952	5%	804 684

* Do klasy "Okres warunkowy" Bank klasyfikuje ekspozycje dla których w przeszłości zastosowano udogodnienia, a które obecnie znajdują się w okresie obserwacji przez pełnym uzdrowieniem

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia ekspozycje „forborne” według okresów przeterminowania:

Wartość brutto ekspozycji "forborne"	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzeterminowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
31 grudnia 2015							
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	641 779	150 108	133 316	617	865	21 152	947 836
Klienci indywidualni	242 071	95 548	74 169	0	0	56	411 845
Klienci mikro	137 066	41 257	28 751	0	0	0	207 074
Duże przedsiębiorstwa	254 983	13 302	29 956	0	278	19 516	318 035
Małe i średnie przedsiębiorstwa	7 658	1	440	617	587	1 580	10 882
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	305 851	27 405	36 104	54 410	15 236	451 741	890 747
Klienci indywidualni	15 603	11 636	23 671	12 785	3 232	88 300	155 226
Klienci mikro	7 026	15 769	12 432	7 826	5 007	119 699	167 760
Duże przedsiębiorstwa	282 624	0	1	33 799	6 349	237 663	560 436
Małe i średnie przedsiębiorstwa	597	0	0	0	648	6 079	7 325
Razem	947 629	177 513	169 420	55 027	16 102	472 893	1 838 583
31 grudnia 2014							
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	1 057 638	140 846	89 514	5 500	4 549	60 763	1 358 810
Klienci indywidualni	144 189	95 782	50 290	1 664	147	0	292 072
Klienci mikro	139 232	45 063	38 939	0	0	0	223 234
Duże przedsiębiorstwa	763 137	0	1	3 107	4 212	58 647	829 104
Małe i średnie przedsiębiorstwa	11 080	0	284	729	189	2 116	14 400
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	292 213	22 846	60 287	50 024	51 039	520 054	996 463
Klienci indywidualni	7 314	9 502	17 625	23 825	3 763	72 945	134 974
Klienci mikro	7 873	12 916	11 088	10 969	9 708	95 546	148 100
Duże przedsiębiorstwa	274 026	428	31 575	13 089	35 563	342 542	697 223
Małe i średnie przedsiębiorstwa	3 000	0	0	2 141	2 004	9 021	16 166
Razem	1 349 851	163 692	149 801	55 524	55 588	580 818	2 355 273

Poniższa tabela przedstawia zmianę wartości bilansowych kredytów i pożyczek udzielonych klientom podlegających „forbearance” na początek i na koniec roku:

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2015
Wartość bilansowa netto na początek roku	1 848 130
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	35 270
Wartość brutto kredytów i pożyczek wyłączonych w roku	-1 083 140
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w roku	670 823
Inne zmiany/splaty	-104 373
Wartość bilansowa netto na koniec roku	1 366 710

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Limity koncentracji

W celu dywersyfikacji ryzyka kredytowego Bank wprowadził odpowiednie do skali i złożoności działalności limity wewnętrzne ograniczające poziom portfela kredytowego. Limity wprowadzone zostały dla potrzeb kontroli wewnętrznej i zarządzania ekspozycją na ryzyko poprzez regularny system monitorowania.

Zarząd Banku zatwierdza limity koncentracji dotyczące portfela kredytowego określone w regulacjach wewnętrznych.

Bank monitoruje także wykorzystanie limitu koncentracji zaangażowań wynikającego z art. 395 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. dotyczącego ekspozycji wobec pojedynczego klienta lub grupy powiązanych klientów.

Wartość dopuszczalnego limitu koncentracji względem pojedynczego klienta lub grupy klientów kształtowała się na następującym poziomie:

Dopuszczalny limit koncentracji	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Limit koncentracji zaangażowań (25% f.w.)	1 431 011	1 356 018

Bank nie posiada zaangażowań przekraczających powyższe limity.

Zaangażowanie wobec jednego kredytobiorcy podlega dalszym ograniczeniom w formie szczegółowych limitów dotyczących narażenia na ryzyko oraz dzienne limity ryzyka dostaw dotyczące pozycji takich jak walutowe kontrakty terminowe. Faktyczna ekspozycja na ryzyko jest codziennie porównywana z dopuszczalnym limitem.

Poniżej zaprezentowano ekspozycje wobec klientów przekraczające wartość 10% funduszy własnych Banku (572 404 tys. zł). Zostały one zaprezentowane w oparciu o zaangażowania względem pojedynczego klienta oraz grup powiązanych klientów w wartości bez uwzględniania pomniejszeń z tytułu zastosowania technik redukcji ryzyka kredytowego ani wyłączeń określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. Zestawienie uwzględnia również ekspozycje w stosunku do Rządów i Banków Centralnych oraz innych banków.

31 grudnia 2015				
Nr klienta	Nazwa kredytobiorcy	Wartość zaangażowania	Podmiot/Grupa	Udział procentowy
1	Kredytobiorca 1	12 146 112	Podmiot	212%
2	Kredytobiorca 2	4 140 102	Grupa	72%
3	Kredytobiorca 3	3 993 673	Podmiot	70%
4	Kredytobiorca 4	1 205 421	Grupa	21%

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014				
Nr klienta	Nazwa kredytobiorcy	Wartość zaangażowania	Podmiot/Grupa	Udział procentowy
1	Kredytobiorca 1	9 699 462	Podmiot	179%
2	Kredytobiorca 2	6 222 591	Grupa	115%
3	Kredytobiorca 3	6 037 693	Podmiot	111%
4	Kredytobiorca 4	1 201 103	Grupa	22%

Zaangażowania wobec podmiotów nr 1, 2 i 3 na 31 grudnia 2015 roku dotyczą Narodowego Banku Polskiego i Skarbu Państwa i nie są objęte ograniczeniem łącznego zaangażowania do wysokości 25% funduszy własnych (na mocy art. 400 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r.). Zaangażowania wobec wszystkich tych podmiotów po zastosowaniu wyłączeń określonych w art. 400 Rozporządzenia są na poziomie poniżej dopuszczalnego limitu koncentracji zaangażowań, czyli poniżej 25% funduszy własnych Banku.

Portfel kredytów detalicznych zabezpieczonych hipotecznie denominowanych w walutach obcych

Portfel kredytów hipotecznych denominowanych w CHF stanowi istotny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku z uwagi na swoją wartość i udział w portfelu kredytowym Banku. Udział kredytów denominowanych w CHF stanowił na koniec 2015 r. 65,55% wszystkich kredytów hipotecznych Banku, z czego 63,09% przypadło na klientów indywidualnych oraz 2,46% stanowiły kredyty wobec mikroprzedsiębiorstw. Poniższe zestawienie przedstawia wartość portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie w podziale na waluty ze wskazaniem segmentów klientów indywidualnych oraz mikroprzedsiębiorstw według stanu na 31 grudnia 2014 r. oraz 31 grudnia 2015 r.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Kredyty zabezpieczone hipoteczne w podziale na waluty	Na dzień 31.12.2015, CHF/PLN fx=3,9		Na dzień 31.12.2014, CHF/PLN fx=3,5	
	Wartość ekspozycji bilansowej brutto	Udział w portfelu hipotecznym	Wartość ekspozycji bilansowej brutto	Udział w portfelu hipotecznym
Klienci indywidualni				
PLN	1 708 456	9,27%	1 266 279	7,19%
EUR	3 754 023	20,36%	3 996 779	22,68%
CHF	11 629 234	63,09%	11 022 433	62,55%
USD	5 572	0,03%	4 077	0,02%
Razem	17 097 285	92,75%	16 289 569	92,45%
Klienci mikro				
PLN	787 747	4,27%	718 664	4,08%
EUR	95 002	0,52%	119 907	0,68%
CHF	454 018	2,46%	492 356	2,79%
Razem	1 336 767	7,25%	1 330 927	7,55%
Razem				
PLN	2 496 204	13,54%	1 984 943	11,26%
EUR	3 849 025	20,88%	4 116 687	23,36%
CHF	12 083 252	65,55%	11 514 788	65,35%
USD	5 572	0,03%	4 077	0,02%
Razem	18 434 051	100,00%	17 620 496	100,00%

Bank nie prowadzi sprzedaży kredytów zabezpieczonych hipotecznie w CHF, więc wzrost wartości tego portfela był efektem głównie wzrostu kursu walutowego, widoczny był natomiast pewien wzrost sprzedaży kredytów w PLN.

Średnie LTV na portfelu kredytów zabezpieczonych hipotecznie denominowany w walutach obcych na 31 grudnia 2015 wynosiło 125,69% (na 31 grudnia 2014 117,96%).

Tabela poniżej pokazuje jakość portfela kredytów zabezpieczonych na nieruchomości wobec klientów indywidualnych, wyrażoną w liczbie dni opóźnienia (DPD).

Waluta	Bez przeterminowania	Przedziały przeterminowania (DPD)			Razem
		< 1 - 90 >	< 91 - 180 >	pow. 180	
PLN	1 149 707	92 357	6 812	459 580	1 708 456
CHF	10 423 555	1 054 312	48 982	102 385	11 629 234
EUR	3 582 608	158 602	8 908	3 906	3 754 023
USD	5 572	0	0	0	5 572
Razem	15 161 442	1 305 271	64 702	565 871	17 097 285

Obraz struktury przeterminowania w podziale na waluty jest zaburzony procesem przewalutowywania na PLN kredytów w walutach obcych w momencie wypowiedzenia umowy (m.in. z powodu braku spłat).

Propozycje rozwiązań systemowych związanych z ryzykiem walutowym portfeli denominowanych w CHF, przedstawiane przez różne organy państwowe i nadzorcze, mogą mieć negatywny wpływ na wyniki finansowe i kapitały własne Banku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

43. Ryzyko utraty płynności

Podstawowym celem systemu zarządzania ryzykiem płynności jest takie kształtowanie struktury sprawozdania z sytuacji finansowej Banku, które umożliwi realizację określonych w planie finansowym celów dochodowych przy jednoczesnym utrzymaniu ciągłej zdolności terminowego wywiązywania się Banku ze zobowiązań oraz zachowaniu nałożonych limitów ryzyka płynności, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych (regulacyjnych).

Zarządzanie bieżącą, śróddzienną płynnością Banku prowadzone jest przez Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami. Poziom ponoszonego przez Bank średnio- i długoterminowego ryzyka płynności oceniany jest na podstawie raportów płynności.

Raporty płynności informują o wysokości luki płynności (statyczna analiza luki płynności), czyli o niedopasowaniu pomiędzy terminami zapadalności aktywów i terminami wymagalności pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych, na podstawie poziomu osiągniętych wskaźników płynności, które pokazują stosunek skumulowanych wpływów do skumulowanych wypływów w danym okresie czasu.

Raporty sporządzane są dla pozycji bilansowych i pozabilansowych w PLN i w podstawowych walutach obcych, tj. EUR, USD, CHF, JPY i GBP oraz w pozostałych walutach obcych łącznie. Raporty uwzględniają elementy modelowania w zakresie zachowania rynku finansowego i klientów Banku (m.in. odnawianie depozytów, osad na rachunkach bieżących, prawdopodobieństwo realizacji zobowiązań pozabilansowych, rezerwę obowiązkową, uwzględnienie korekty należności z tytułu zidentyfikowanej utraty wartości).

Zarządzanie średnio- i długoterminowym ryzykiem płynności realizowane jest w Banku przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO), który ustala pożądaną strukturę bilansu Banku poprzez system limitów obejmujących m.in. wielkość luki płynności, stopień koncentracji depozytów, stosunek wartości portfela kredytowego do depozytów.

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami prowadzi działalność na rynku finansowym, odpowiednio kształtując portfel aktywów i pasywów tak, aby zachowane zostały wymagane poziomy limitów ryzyka płynności. Polityka cenowa i produktowa Banku jako instrument mający wpływ na strukturę bilansu Banku jest również narzędziem wykorzystywanym do zarządzania ryzykiem płynności.

Bank dokonuje również kalkulacji na bazie dziennej nadzorczych miar płynności zgodnie z wymaganiami Uchwały Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z późniejszymi zmianami. Są to:

- miary płynności krótkoterminowej,
- miary płynności długoterminowej.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Analizę wymagalności zobowiązań finansowych w postaci niezdyktowanych przepływów środków pieniężnych prezentuje poniższe zestawienie.

31 grudnia 2015							
Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna	Wartość księgowa	Przepływy pieniężne kontraktowe				Razem
			poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 363 434	1 478 611	377 475	169 544	949 396	10 027	1 506 442
Wpływy	30 908 623	0	22 095 567	2 701 376	6 227 346	11 747	31 036 036
Wywaływy	32 272 057	0	22 473 042	2 870 920	7 176 742	21 774	32 542 477
Zobowiązania finansowe	48 105 049	48 198 496	35 928 414	7 451 380	5 025 607	919 357	49 324 758
<i>Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>							
	7 930 198	7 935 995	2 004 598	1 989 485	4 188 274	239 003	8 421 360
<i>w tym kredyty otrzymane</i>	7 455 501	7 457 205	1 511 004	1 956 381	4 175 127	239 003	7 881 516
<i>Zobowiązania wobec klientów</i>	38 668 689	38 754 180	33 670 875	5 381 874	72 152	295	39 125 195
<i>Zobowiązania podporządkowane</i>	724 455	724 789	9 526	28 577	247 728	679 666	965 496
<i>Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych</i>							
	500 000	501 825	7 750	7 750	515 500	0	531 000
<i>Pozostałe zobowiązania finansowe</i>							
	281 707	281 707	235 666	43 695	1 954	392	281 707
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 884 362	0	0	1 884 362	0	0	1 884 362
Udzielone zobowiązania finansowe	8 122 312	0	0	3 659 332	4 462 980	0	8 122 312

31 grudnia 2014							
Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna	Wartość księgowa	Przepływy pieniężne kontraktowe				Razem
			poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	953 543	1 124 388	509 601	340 428	202 052	114 435	1 166 516
Wpływy	27 312 088	0	17 540 262	4 093 644	3 699 251	2 039 408	27 372 564
Wywaływy	28 265 632	0	18 049 863	4 434 072	3 901 303	2 153 842	28 539 080
Zobowiązania finansowe	46 305 047	46 070 304	33 660 167	9 547 289	2 659 451	1 286 055	47 152 962
<i>Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>							
	11 554 560	11 242 801	3 103 557	5 571 620	2 045 030	915 115	11 635 322
<i>w tym kredyty otrzymane</i>	8 010 204	8 012 111	1 288 461	4 081 688	1 955 412	915 115	8 240 676
<i>Zobowiązania wobec klientów</i>	33 689 806	33 764 529	30 356 946	3 932 268	1 685	1 256	34 292 155
<i>Zobowiązania podporządkowane</i>	319 673	320 006	3 755	11 265	68 169	351 487	434 677
<i>Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych</i>							
	500 000	501 960	0	16 500	533 300	0	549 800
<i>Pozostałe zobowiązania finansowe</i>							
	241 008	241 008	195 909	15 636	11 266	18 197	241 008
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 019 923	0	0	2 019 923	0	0	2 019 923
Udzielone zobowiązania finansowe	4 454 747	0	0	1 970 057	2 484 690	0	4 454 747

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia skumulowaną lukę kontraktową płynności Banku z uwzględnieniem transakcji pozabilansowych (bez linii kredytowych).

	do 1 miesiąca	do 3 miesięcy	do 12 miesięcy	do 2 lat	do 3 lat	do 5 lat	do 20 lat
31 grudnia 2015	-4 723 038	-11 852 254	-17 030 258	-17 763 966	-16 853 546	-12 404 635	10 148
31 grudnia 2014	-3 685 126	-13 309 921	-14 824 607	-15 333 681	-14 580 601	-12 292 039	-61 291

W przedziale do „1 miesiąca” Bank prezentuje zobowiązania wobec klientów z tytułu rachunków bieżących.

Istotą działania Banku jest transformacja terminów zapadalności po stronie aktywnej i pasywnej sprawozdania z sytuacji finansowej, tak aby uwzględnić preferencje klientów składających depozyty i zaciągających kredyty, przy akceptowalnym poziomie ryzyka mitygowanym poprzez średnio- i długoterminowe finansowanie pozyskiwane na rynku hurtowym.

Struktura terminów zapadalności aktywów i zobowiązań oraz zdolność do zastąpienia, po możliwym do przyjęcia koszcie, oprocentowanych zobowiązań z chwilą osiągnięcia terminu wymagalności, stanowią istotne elementy oceny płynności Banku oraz jej narażenia na zmiany stóp procentowych i kursów wymiany walut.

44. Pozostałe ryzyka rynkowe

44.1. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe wynika z otwartych pozycji w produktach procentowych, walutowych i kapitałowych, które narażone są na zmiany wartości na rynku. Bank stosuje dla potrzeb konstrukcji limitów ryzyka metody symulacyjne, metody oparte na wartości punktu bazowego oraz metody oparte na wartości pozycji netto.

Proces zarządzania ryzykiem rynkowym podlega ciągłej ocenie oraz ewolucji w celu dostosowania go do zmieniających się warunków rynkowych.

Na proces zarządzania składają się:

- identyfikacja czynników ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- monitorowanie ryzyka,
- raportowanie ryzyka.

44.2. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe to ryzyko zmiany wartości poszczególnych instrumentów finansowych spowodowanych fluktuacjami kursów walutowych. Z uwagi na prowadzoną działalność Bank narażony jest na wpływ wahań kursowych na swoją sytuację finansową i przepływy pieniężne.

Ryzyko walutowe rozumiane jako prawdopodobieństwo wystąpienia straty jest uzależnione od:

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- zmienności kursów walutowych,
- niedopasowania należności i zobowiązań walutowych.

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ustalenie obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie ryzyka walutowego do akceptowanych przez Bank rozmiarów.

W celu zarządzania ryzykiem walutowym w Banku stworzony został system limitów ryzyka rynkowego. W ramach podziału kompetencji w procesie zarządzania ryzykiem, Zarząd ustala w Polityce Zarządzania Aktywami i Pasywami poziom ogólnego apetytu na ryzyko walutowe, uwzględniając założenia budżetowe oraz wpływ potencjalnych strat na kapitał Banku.

Polityka Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym zakłada posiadanie niewielkiej pozycji walutowej, która pozwala na oferowanie klientom konkurencyjnych warunków cenowych. Ryzyko walutowe jest nieistotne – wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wynosi 766 tys. zł. Bank w procesie zarządczym stosuje metody symulacyjne, wykorzystując do kalkulacji i pomiaru poziomu zagrożenia na ryzyko walutowe metodę wartości zagrożonej (VaR).

Szczegółowe wartości poszczególnych limitów ustalane są następnie przez Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami i obejmują one:

- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji walutowej overnight dla każdej waluty,
- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji we współczynnikach greckich dla każdej pary walutowej,
- limity poziomu całkowitej otwartej pozycji walutowej overnight i intraday dla wszystkich walut łącznie,
- limit poziomu wartości zagrożonej, wyznaczonej dla 1-dniowego horyzontu utrzymania pozycji oraz poziomu ufności 99%. Wartość zagrożona wyznaczana jest metodą wariancji-kowariancji,
- miesięczne, kwartalne i roczne limity maksymalnej straty.

Wysokość ponoszonego przez Bank ryzyka walutowego, mierzonego metodą VaR zgodnie z powyżej opisanymi parametrami, prezentuje poniższa tabela:

Wartość zagrożona	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014	
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia 2015	Stan na 31 grudnia 2014
ryzyko walutowe	13	519	126	221	174

Ponadto, dla potrzeb obliczania wymogu z tytułu ekspozycji na ryzyko walutowe wykorzystywana jest tzw. metoda podstawowa wyznaczająca dopuszczalne granice ekspozycji na ryzyko niedopasowania należności i zobowiązań walutowych (tzw. pozycja całkowita) w odniesieniu do funduszy własnych Banku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Raporty dzienne dotyczące pozycji walutowej Banku obejmujące analizę działalności walutowej w kontekście przestrzegania obowiązujących norm ostrożnościowych (limitów) oraz wyników ekonomicznych przedstawiane są dyrektorom jednostek organizacyjnych odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka oraz członkom Zarządu.

Na dzień 31 grudnia 2015 i 31 grudnia 2014 roku została przeprowadzona analiza wpływu zmiany kursów walutowych na pozycje walutową Banku dla trzech walut obcych (EUR, CHF, USD) w przypadku których otwarta pozycja walutowa Banku jest największa. Wyniki tej analizy są przedstawione w tabeli poniżej (w tys. zł):

31 grudnia 2015	Pozycja bazowa	Pozycja przy zmianie kursu o -50 pkt	Pozycja przy zmianie kursu o +50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o -50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o +50 pkt
EUR	27 135	27 104	27 167	-32	32
USD	4 312	4 307	4 318	-6	6
CHF	17 086	17 064	17 108	-22	22
Razem				-59	59

31 grudnia 2014	Pozycja bazowa	Pozycja przy zmianie kursu o -50 pkt	Pozycja przy zmianie kursu o +50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o -50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o +50 pkt
EUR	7 239	7 230	7 247	-8	8
USD	-13 347	-13 328	-13 366	19	-19
CHF	5 568	5 561	5 576	-8	8
Razem				3	-3

Przy założeniu że kursy walut jednocześnie spadną o 50 punktów bazowych, długa pozycja walutowa netto Banku spadnie o 59 tys. PLN, natomiast przy wzroście kursów walut o 50 punktów bazowych krótka pozycja walutowa netto Banku wzrośnie o 59 tys. PLN.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku długa pozycja walutowa netto Banku wynosiła 49 956 tys. zł, co stanowi 0,87% funduszy własnych Banku (na dzień 31 grudnia 2014 r. długa pozycja walutowa netto Banku wynosiła 14 791 tys. zł, co stanowi 0,27 % funduszy własnych Banku). Poniższa tabela przedstawia podział pozycji bilansowych i pozabilansowych Banku według poszczególnych walut.

Aktywa, zobowiązania i pozycje pozabilansowe w walutach oraz pozycja walutowa Banku					
31 grudnia 2015	EUR	USD	CHF	Pozostałe	Razem
Składniki pozycji walutowej - aktywa	9 801 926	607 672	12 376 980	252 454	23 039 033
Składniki pozycji walutowej - pasywa	10 503 107	1 981 514	3 211 243	332 488	16 028 352
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do otrzymania	16 829 196	22 105 727	1 205 429	658 354	40 798 706
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do wydania	16 100 880	20 727 573	10 354 080	576 899	47 759 432
Pozycja walutowa netto długa (+)	27 135	4 312	17 086	1 422	49 956
Pozycja walutowa netto krótka (-)	0	0	0	0	0

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Aktywa, zobowiązania i pozycje pozabilansowe w walutach oraz pozycja walutowa Banku					
31 grudnia 2014	EUR	USD	CHF	Pozostałe	Razem
Składniki pozycji walutowej - aktywa	10 293 433	832 779	11 757 624	364 022	23 247 858
Składniki pozycji walutowej - pasywa	9 520 965	1 899 444	3 854 876	337 390	15 612 675
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do otrzymania	11 662 245	14 274 956	2 023 889	423 291	28 384 382
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do wydania	12 427 474	13 221 639	9 921 069	447 940	36 018 121
Pozycja walutowa netto długa (+)	7 239	0	5 568	1 983	14 791
Pozycja walutowa netto krótka (-)	0	13 347	0	0	13 347

44.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej

Ryzyko stopy procentowej jest spowodowane faktem, że możliwe zmiany stóp procentowych na rynku mogą mieć wpływ na przyszłe przepływy pieniężne lub też na wartość godziwą posiadanych przez Bank instrumentów finansowych.

Identyfikacja obszarów, w których Bank jest narażony na ryzyko stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu w sposób pozwalający na maksymalizację wyniku odsetkowego są głównymi celami zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Polityka Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej zakłada istnienie w Banku systemu wewnętrznych cen transferowych, w ramach którego jednostki biznesowe nie podejmujące na własny rachunek ryzyka stopy procentowej przekazują je do jednostek odpowiedzialnych za jego centralne zarządzanie.

W celu zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Banku stworzony został system limitów ryzyka rynkowego. W ramach podziału kompetencji w procesie zarządzania ryzykiem, Zarząd Banku ustala w Polityce Zarządzania Aktywami i Pasywami poziom ogólnego apetytu na ryzyko stopy procentowej, uwzględniając założenia budżetowe oraz wpływ potencjalnych strat na kapitał Banku.

Szczegółowe wartości poszczególnych limitów ustalane są następnie przez Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami i obejmują one:

- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji na stopie procentowej mierzonej jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt bazowy. Wartości limitów są zdywersyfikowane ze względu na źródło ekspozycji (księga bankowa i handlowa), jej walutę oraz przedział czasowy zgodnie z obowiązującą w Banku siatką terminów przeszacowania,
- limity poziomu wartości zagrożonej, wyznaczanej osobno dla portfela bankowego i handlowego, przy założeniu 1-dniowego horyzontu utrzymania pozycji oraz poziomu ufności 99%. Wartość

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

zagrożona wyznaczana jest metodą wariancji-kowariancji, przy czym Bank nie posiada otwartych pozycji stopy procentowej w instrumentach o nieliniowym profilu ryzyka,

- miesięczne, kwartalne i roczne limity maksymalnej straty.

Wszystkie limity związane z ryzykiem stopy procentowej monitorowane są przez Departament Zarządzania Ryzykiem. Pomiar ryzyka prowadzony jest w cyklu dziennym. Dzielne raporty z wykorzystaniem poszczególnych limitów ryzyka rozsyłane są w formie elektronicznej do merytorycznych komórek organizacyjnych Banku oraz nadzorujących je członków Zarządu.

Za okresową kontrolę zarządzania ryzykiem stóp procentowych odpowiedzialny jest Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO). ALCO na swych comiesięcznych posiedzeniach dokonuje oceny poziomu ryzyka, na które Bank jest narażony i w razie konieczności zobowiązuje właściwe jednostki do podjęcia odpowiednich kroków w celu jego ograniczenia.

Bank prowadzi wyodrębnione księgi bankową oraz handlową. Zgodnie z Zarządzeniem Zarządu Banku dotyczącym szczegółowych zasad wyodrębniania księgi handlowej, zaliczane są do niej:

- operacje zawierane z zamiarem uzyskania korzyści finansowych na tej operacji w krótkim okresie wynikających ze zmian parametrów rynkowych, w szczególności kursów walutowych i stóp procentowych,
- wszystkie operacje zabezpieczające ryzyko operacji zaliczanych do portfela handlowego,
- wewnętrzne instrumenty zabezpieczające, które mitygują ryzyka portfela bankowego.

W ramach księgi handlowej z uwagi na niejednorodność ryzyk zawieranych operacji wyodrębnione zostały portfele, które umożliwiają monitorowanie pozycji oraz limitów na poszczególnych typach operacji.

Dla potrzeb obliczania wymogu z tytułu ekspozycji na ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej Bank stosuje metodę średniego, zaktualizowanego okresu zwrotu. Operacje niezakwalifikowane do księgi handlowej, zawierają się w księdze bankowej.

Poniższa tabela prezentuje poziom narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej, w podziale na księgę bankową i handlową, mierzonego jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt procentowy. Wartości w poszczególnych przedziałach prezentowane są jako wartości bezwzględne w celu pokazania ogólnego poziomu narażenia na ryzyko stopy procentowej, niezależnie od kierunku zajmowanej pozycji.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia
Księga bankowa								
<1Y	67	3 176	2 154	2 111	1	2 355	544	2 355
1 – 3Y	5	630	106	93	2	617	94	71
>3Y	4	643	66	92	28	153	100	142
Księga handlowa								
<1Y	0	184	46	24	0	132	38	0
1 – 3Y	2	259	79	109	0	180	67	35
>3Y	1	201	70	58	0	149	40	69

Następna tabela prezentuje poziom narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej, w podziale na księgę bankową i handlową, mierzonego za pomocą wartości zagrożonej, zgodnie z opisanymi powyżej, zdefiniowanymi w systemie limitów parametrami modeli.

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014	
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia	Stan na 31 grudnia
Księga bankowa	1 762	6 530	3 818	4 849	5 836
Księga handlowa	173	1 702	633	357	645

Bank wyznacza również miarę Earnings-at-Risk, która prezentuje wrażliwość wyniku odsetkowego w rocznym horyzoncie czasu przy założeniu natychmiastowej i identycznej dla wszystkich walut zmiany rynkowych stóp procentowych o 100 punktów bazowych, utrzymującej się w okresie trwania symulacji. Wynik tak przeprowadzonego pomiaru za koniec roku 2015 wykazał wpływ na wynik odsetkowy w kwocie 169 059 tys. zł, co stanowi 3% funduszy własnych uwzględnianych w kalkulacji współczynnika kapitałowego wobec 83 319 tys. zł za rok poprzedni, co stanowiło 1,5% funduszy.

Poniżej przedstawiono analizę wrażliwości aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na zmiany stóp procentowych. Tabela ta przedstawia aktywa i zobowiązania Banku według wartości bilansowej w podziale według wcześniejszego z dwóch terminów: zmiany oprocentowania przewidzianej w umowie lub terminu wymagalności.

Wycena pochodnych instrumentów finansowych, które są wykorzystywane przede wszystkim w celu obniżania poziomu ekspozycji Banku na zmiany stóp procentowych, ujęta jest w „Pochodnych instrumentach finansowych” w „Aktywach” i „Zobowiązaniach”.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Ekspozycja Banku na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2015	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Kasa i środki w Banku Centralnym	1 067 024	1 636 486	0	0	0	0	0	0	2 703 510
Należności od banków	0	1 184 249	10 000	10 000	0	0	0	0	1 204 249
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	12 432 967	39 339	44 443	5 275	12 548	4 226	31 612	12 570 410
Pochodne instrumenty finansowe	562 385	0	0	0	0	0	0	0	562 385
Inwestycyjne papiery wartościowe	80 895	3 346 353	169 344	230 464	0	0	0	0	3 827 055
Kredyty i należności udzielone klientom	0	18 606 792	14 598 286	80 117	225 019	11 993	166 699	240	33 689 146
Pozostałe aktywa finansowe	171 618	0	0	0	0	0	0	0	171 618
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	0	2 580 610	5 317 152	0	27 800	0	10 432	0	7 935 995
Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	0	0	0	0	0	0	0	1 478 611
Zobowiązania wobec klientów	0	20 108 777	8 849 753	6 007 016	3 719 080	68 254	945	355	38 754 180
Zobowiązania podporządkowane	0	404 336	320 452	0	0	0	0	0	724 789
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	501 825	0	0	0	0	501 825
Inne zobowiązania finansowe	281 707	0	0	0	0	0	0	0	281 707
Zobowiązania warunkowe									
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 884 362	0	0	0	0	0	0	0	1 884 362
Udzielone zobowiązania finansowe	8 122 312	0	0	0	0	0	0	0	8 122 312

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Ekspozycja Banku na ryzyko zmiany stopy procentowej

31 grudnia 2014	Nieoprocen- towane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Kasa i środki w Banku Centralnym	1 757 367	926 508	0	0	0	0	0	0	2 683 875
Należności od banków	0	563 385	65 000	0	0	0	0	0	628 385
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	157 063	96 283	6 711	72 238	12 572	6 488	10 268	361 623
Pochodne instrumenty finansowe	900 213	0	0	0	0	0	0	0	900 213
Inwestycyjne papiery wartościowe	27 081	10 384 100	2 102 906	0	0	0	0	0	12 514 086
Kredyty i należności udzielone klientom	0	19 427 443	15 048 502	58 499	58 000	6 776	20 327	97 405	34 716 952
Pozostałe aktywa finansowe	128 502	0	0	0	0	0	0	0	128 502
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	0	3 960 735	7 214 603	30 863	8 600	28 000	0	0	11 242 801
Pochodne instrumenty finansowe	1 124 388	0	0	0	0	0	0	0	1 124 388
Zobowiązania wobec klientów	0	22 039 860	8 821 332	1 023 640	1 817 984	59 675	1 401	638	33 764 529
Zobowiązania podporządkowane	0	0	320 006	0	0	0	0	0	320 006
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	501 960	0	0	0	0	501 960
Inne zobowiązania finansowe	241 007	0	0	0	0	0	0	0	241 007
Zobowiązania warunkowe									
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 019 923	0	0	0	0	0	0	0	2 019 923
Udzielone zobowiązania finansowe	4 454 747	0	0	0	0	0	0	0	4 454 747

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

44.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne definiowane jest jako możliwość straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych, lub ze zdarzeń zewnętrznych. Definicja obejmuje ryzyko prawne, ale nie obejmuje ryzyka strategicznego oraz ryzyka utraty reputacji.

Dla celów kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego Bank stosuje tzw. Metodę Standardową (ang. Standardised Approach), określającą zarówno metodę wyliczania wymogu kapitałowego, jak również wymagania w zakresie procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej poprzez wdrożenie efektywnych mechanizmów identyfikacji, oceny i kwantyfikacji, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Polityka zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku ma odzwierciedlać profil ryzyka operacyjnego Banku i zapewnić podjęcie odpowiednich środków w celu:

- kontroli poziomu ryzyka na akceptowalnym poziomie adekwatnym do rozmiaru i charakteru działalności Banku,
- podejmowania działań zmierzających do likwidacji przyczyn oraz negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- minimalizacji strat powstających w wyniku zdarzeń operacyjnych,
- poprawy efektywności procesów,
- kształtowania świadomości związanej z ryzykiem operacyjnym.

Apetyt Banku na ryzyko operacyjne wyrażony jest w postaci:

- wartości kapitału wewnętrznego alokowanego na ryzyko operacyjne,
- założonej wartości strat operacyjnych dla zdarzeń operacyjnych zidentyfikowanych w Banku w ciągu 12 miesięcy.

Podstawowe zasady dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku to:

- właścicielami ryzyka operacyjnego są menedżerowie linii biznesowych oraz poszczególnych jednostek organizacyjnych,
- organem nadzorującym proces zarządzania ryzykiem operacyjnym jest Komitet Sterujący ds. Ryzyka Operacyjnego,
- istnieje niezależna funkcja zarządzania ryzykiem operacyjnym umiejscowiona w Departamencie Zarządzania Ryzykiem,
- występuje niezależny przegląd procedur i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym dokonywany przez audyt wewnętrzny,
- przeprowadzane jest systematyczne gromadzenie danych związanych z ryzykiem operacyjnym,
- przeprowadzane jest szacowanie ekspozycji i raportowanie ryzyka operacyjnego,

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- podejmowane są działania mające na celu ograniczenie ryzyka operacyjnego do akceptowalnego poziomu.

Zgodnie z Polityką Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym w Banku stosowane są następujące metody i narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- gromadzenie informacji o zdarzeniach operacyjnych,
- monitoring kluczowych wskaźników ryzyka,
- analizy scenariuszy dla zdarzeń charakteryzujących się małą częstotliwością i wysoką dotkliwością,
- ocena ryzyka operacyjnego dla kluczowych obszarów ryzyka operacyjnego,
- raportowanie ryzyka operacyjnego zapewniające regularny i terminowy przepływ informacji do właściwych organów decyzyjnych.